

DRUGS(GEWELD) IN BEELD:

**EEN KWALITATIEVE STUDIE NAAR DE BELEVING VAN
DRUGGERELATEERD GEWELD IN BRUSSEL**

Aantal woorden: 19.499

Emma Vandecappelle

Studentennummer: 02105119

Promotor(en): Prof. dr. Charlotte Colman

Commissaris: Emma De Caluwé

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in de Criminologische Wetenschappen

Academiejaar: 2025 – 2026

Woord vooraf

Het einde van mijn studies criminologie voelt als het sluiten van een intens, uitdagend en vormend hoofdstuk. Voor u ligt het werk van vijf intensieve, leerrijke en soms uitdagende jaren. Deze studie heeft me niet alleen academisch gevormd, maar ook persoonlijk doen groeien. Het traject was veeleisend, maar vooral bijzonder waardevol.

Deze masterproef had nooit tot stand kunnen komen zonder de steun van een aantal bijzondere mensen. In het bijzonder wil ik mijn promotor, prof. dr. Charlotte Colman, bedanken. Haar expertise, kritische blik en voortdurende bereidheid om mee te denken hebben een onmisbare rol gespeeld in het tot stand komen van deze masterproef. Haar advies en begeleiding hebben mij telkens opnieuw richting en vertrouwen gegeven.

Daarnaast gaat mijn oprechte waardering uit naar alle respondenten die de tijd namen om hun ervaringen te delen. Zonder hun openheid en bereidwilligheid was dit onderzoek eenvoudigweg niet mogelijk geweest.

Een uitdrukkelijk en oprecht dankwoord gaat ook naar mijn mama. Haar voortdurende steun, haar eindeloze geduld en haar onverwoestbaar vertrouwen in mij hebben me door elke fase van deze vijf jaar geloodst.

Tot slot wil ik iedereen bedanken die, op welke manier dan ook, een steentje heeft bijgedragen om dit traject mogelijk te maken. Jullie steun heeft mee de basis gevormd van waar ik vandaag sta.

Emma Vandecappelle

Passendale, 16 mei 2026

Abstract

Context & aim: In recent years, Brussels has experienced a significant increase in drug-related violence, particularly in the form of shootings, territorial conflicts, and public intimidation linked to the illegal drug market. This evolution has raised concerns about public safety and the impact of such violence on everyday life. This master's thesis examines how residents of Brussels perceive and experience drug-related violence in their daily environment and how they evaluate the current policy response. The central research question is: *'How do Brussels residents experience contemporary drug-related violence in their neighborhood, and how do they assess the policy approach towards this violence?'*

Methodology: To answer this question, the study combines a literature review with qualitative empirical research. The literature review explores the Belgian drug market, the characteristics of drug-related violence, and the existing policy framework at the federal, regional, and local levels. In addition, eleven semi-structured qualitative interviews were conducted with residents living in seven municipalities within the Brussels Canal Zone. The interviews were transcribed and analyzed using MAXQDA.

Results: The findings show that residents perceive drug-related violence as a broad and multifaceted phenomenon that extends beyond shootings and physical aggression. Respondents also referred to intimidation, visible drug dealing, public drug use, and psychological insecurity. The visibility of violence strongly affects feelings of safety, leading residents to adapt their daily routines by avoiding certain locations or travelling at different times. At the same time, respondents expressed resilience and refused to let fear dominate their lives. Participants generally viewed police interventions as reactive, fragmented, and insufficiently focused on long-term prevention. The broader policy approach was often criticized as symptom-oriented, with too little attention given to structural causes such as poverty, homelessness, social exclusion, and limited opportunities for vulnerable youth.

Conclusion: This study demonstrates that drug-related violence in Brussels cannot be conceptualized solely as a matter of criminal justice enforcement but must also be approached as a multidimensional social and urban phenomenon shaped by broader structural and spatial dynamics. Effective responses require an integrated strategy that combines security measures with prevention, social support, and community involvement.

Keywords: drug related violence – Brussels – (in)security feelings

Trefwoorden: druggerelateerd geweld – Brussel – (on)veiligheidsgevoelens

Inhoudsopgave

Woord vooraf	ii
Abstract	iii
Inleiding	7
1. Probleemstelling.....	7
2. Onderzoeksdoelstelling	9
3. Methoden.....	10
3.1. Literatuurstudie.....	10
3.2. Kwalitatieve interviews	11
3.2.1. Selectie van de buurten	12
3.2.2. Werving van de respondenten	13
3.2.3. Verloop van het interview	14
3.2.4. Data-analyse	15
3.2.5. Beperkingen en kwaliteit van het onderzoek	15
3.2.6. Ethische aspecten	17
Theoretisch kader	18
4. Drugscriminaliteit in België	20
4.1. Drugsmarkten	20
4.2. Drugscriminaliteit.....	21
5. Drugsgeweld in België	24
5.1. Belgisch drugsgeweld.....	24
5.1.1. Vuurwapengeweld.....	24
5.1.2. De illegale vuurwapenmarkt	25
5.1.3. Brussel vs. Antwerpen	26
5.2. Dynamieken Belgisch drugsgeweld	27
5.2.1. Geweld als intern reguleringsmechanisme.....	27

5.2.2.	Crime as a service	28
5.2.3.	Aard en omvang drugsgeweld.....	29
5.2.4.	Verwevenheid Nederlandse drugsmarkt	30
5.2.5.	Verstoring van de markt.....	30
5.3.	Kenmerken meest getroffen wijken.....	31
6.	Belgisch drugsbeleid	33
6.1.	Federaal/Vlaams niveau	33
6.2.	Gewestelijk niveau	36
6.3.	Lokaal niveau	38
Onderzoeksresultaten		40
7.	Coderingen	40
7.1.	Drugsgeweld.....	40
7.2.	Slachtofferschap	43
7.3.	(on)veiligheidsgevoelens.....	45
7.4.	Gedragsveranderingen.....	46
7.5.	Mening over de politie.....	48
7.6.	Mening over het beleid.....	51
7.7.	Suggesties en opmerkingen	53
Discussie en conclusie.....		56
8.	Discussie	56
8.1.	Terugkoppeling naar de literatuur	56
8.2.	Aanbevelingen voor verder onderzoek.....	57
8.3.	Methodologische beperkingen.....	57
9.	Conclusie.....	59
Bibliografie.....		60
Perstekst		70

Lijst met figuren en tabellen	72
Figuur 1.	72
Figuur 2.	73
Figuur 3.	73
Figuur 4.	74
Figuur 5.	74
Figuur 6.	75
Figuur 7.	75
Tabel 1.	76
Tabel 2.	77
Tabel 3.	78
Tabel 4.	78
Bijlagen.....	iv
A. Informatiebrief	iv
B. Informed consent.....	viii
C. Vragenlijst	ix
D. Data Management Plan	xii
E. Checklist AI	xxv

Inleiding

1. Probleemstelling

“We hebben schrik dat ze onze kinderen iets zullen aandoen”: Brussel kreunt onder drugsgeweld

Strafrechtadvocaat Sven Mary over drugsgeweld in Brussel: “Voor die jongens is het leven een videospelletje”

Brusselse korpschef wil bredere aanpak van drugsgeweld: “Mensen zonder papieren aan station is soort VDAB voor drugsbendes”

Na zoveelste schietpartij in Brussel: “We liggen dag en nacht wakker van vrees voor burgerslachtoffers”

Territoriumoorlog doet drugsgeweld in Brussel escaleren: “In Antwerpen wordt geïntimideerd, in Brussel vallen doden”

De voorbije jaren klinkt in uiteenlopende Brusselse nieuwsmedia een steeds luider wordende alarmkreet over de escalatie van het druggerelateerd geweld in de hoofdstad. De aangehaalde uitspraken schetsen samen een somber beeld: dat van een stad waar drugshandel niet langer een verborgen misdaad is, maar een zichtbaar en voelbaar fenomeen dat zowel de objectieve veiligheid als het subjectieve veiligheidsgevoel onder druk zet (Decré & Schillewart, 2023; De Hert, 2025; Grommen, 2024; Terzake & Falk, 2025; Willems, 2023). Recente gegevens tonen een structurele en verontrustende toename van het vuurwapengeweld in Brussel. Terwijl in 2022 nog 56 schietincidenten werden geregistreerd, wijzen de meest recente cijfers voor 2025 op een sterke versnelling van deze trend. In dat jaar werden 101 schietpartijen vastgesteld, waarbij acht dodelijke slachtoffers vielen. Daarmee wordt niet alleen het record van 2024 doorbroken, maar wordt ook duidelijk dat het aantal schietincidenten in slechts enkele jaren bijna is verdubbeld. Deze evolutie illustreert de toenemende ernst en persistentie van het probleem (Denneman & Vanbrussel, 2025).

Volgens gegevens van DJSOC (centrale directie van de bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit) doet zich in het Brusselse arrondissement het grootste aantal gewonden en dodelijke slachtoffers voor als gevolg van druggerelateerd geweld (De Schutter, 2024). De uitspraak van procureur des Konings Julien Moinil - “iedereen in Brussel loopt het risico om door een verdwaalde kogel geraakt te worden” - illustreert hoezeer het fenomeen de grenzen van het criminele milieu overstijgt en steeds sterker ingrijpt in het dagelijkse leven van de Brusselse bevolking (Decré, 2024).

Dit geweldsfenomeen blijkt bovendien nauw verweven te zijn met de aanvoer van illegale vuurwapens. Uit recente analyses van het Vlaams Vredesinstituut blijkt dat in België in 2024 maar liefst 184 vuurwapenincidenten registreerde. Het grootste deel van deze incidenten deed zich voor in Brussel, dat in de statistieken duidelijk naar voren komt als de belangrijkste hotspot van vuurwapengeweld (De Schutter, 2025; Schoofs, 2025). De nieuwe Gun Violence Incident Monitor (GVIM) - een monitoringsinstrument dat artificiële intelligentie inzet om honderden mediabronnen te analyseren - bevestigt deze trend en toont aan de Brussel niet alleen het hoogste aantal incidenten telt, maar ook het grootste aandeel dodelijke slachtoffers en gewonden. In 2024 vielen er in België minstens 20 doden en meer dan 80 gewonden, waarbij Brussel opnieuw het zwaartepunt vormt. De toename van vuurwapengeweld hangt nauw samen met de groeiende concurrentie op de Belgische drugsmarkt, waarbij illegale wapens een escalatiefactor vormen in conflicten tussen rivaliserende netwerken (BRUZZ, 2025; De Schutter, 2024; De Schutter & Duquet, 2023; Vanden Auweele et al., 2022).

De hardnekkigheid van het drugsgeweld in Brussel kan niet los worden gezien van de hoge winstmarges die met de illegale drugseconomie gepaard gaan. Volgens het Vlaams Vredesinstituut genereren cocaïnehandel en aanverwante activiteiten in België jaarlijks miljardenomzetten, waarbij opnieuw Brussel als een belangrijk knooppunt fungeert binnen de Europese distributieketen (De Schutter & Duquet, 2023). Europol stelt vast dat de Europese cocaïnemarkt de afgelopen jaren aanzienlijk is uitgebreid, waardoor de opbrengsten voor criminele organisaties op een uitzonderlijk hoog niveau liggen. Deze financiële groei versterkt zowel de concurrentiestrijd tussen netwerken als het risico op gewelddadige confrontaties (EMCDDA, 2022). Ook UNODC (2024) wijst erop dat de combinatie van lage instapkosten, hoge opbrengsten en beperkte pakkans de drugseconomie bijzonder aantrekkelijk maakt voor zowel lokale als transnationale netwerken. Deze financiële prikkels versterken niet alleen de aanwezigheid van gewelddadige groepen in Brussel, maar stimuleren ook het gebruik van vuurwapens als middel om territorium, marktaandeel en logistieke routes te beschermen.

De combinatie van extreem winstgevende drugseconomieën en de aanwezigheid van gewelddadige netwerken creëert een context waarin politie, beleid en samenleving moeite hebben om grip te krijgen op de problematiek. Deze problematiek wordt verder versterkt door de complexe stedelijke context van Brussel en de internationale verwevenheid van de drugseconomie, wat de bestrijding ervan bijzonder uitdagend maakt. Deze masterproef vertrekt vanuit de noodzaak om voorbij de onmiddellijke cijfers en incidenten te kijken en de onderliggende mechanismen van drugsgeweld in Brussel te analyseren.

2. Onderzoeksdoelstelling

Het doel van dit onderzoek is om te begrijpen welke rol druggerelateerd geweld in Brussel een rol speelt in het dagelijks leven van inwoners in de meest getroffen wijken. Daarvoor werden verschillende onderzoeksvragen opgesteld. Deze verschillende vragen worden beantwoord aan de hand van verschillende methoden. De centrale onderzoeksvraag luidt als volgt:

‘Hoe ervaart de Brusselse burger het huidige drugsgeweld in zijn/haar buurt, en hoe beoordeelt hij/zij de beleidsmatige aanpak van dit geweld?’

Deze vraag wordt ondersteund door zes verschillende deelvragen. De eerste deelvragen worden beantwoord door middel van een literatuurstudie en vormen de basis voor het theoretisch kader van deze masterproef. Deelvraag één richt zich op het in kaart brengen van de huidige drugsproblematiek. Daarbij wordt onderzocht hoe Belgische drugsmarkten functioneren, welke vormen van drugscriminaliteit zich manifesteren en waarom België een bijzonder aantrekkelijke locatie vormt voor zowel lokale als transnationale criminele netwerken. Vervolgens wordt ingezoomd op de manier waarop druggerelateerd geweld zich ontwikkelt: welke geweldsvormen voorkomen, wat de onderliggende geweldsdynamieken zijn en welke structurele kenmerken de meest getroffen wijken onderscheiden van andere. Verder wordt onderzocht op welke wijze relevante actoren - waaronder politie, justitie en lokale overheden - deze problematiek trachten aan te pakken via beleidsmaatregelen en andere initiatieven. Dit vormt het onderwerp van de volgende drie deelvragen:

‘Hoe manifesteert de drugsproblematiek zich in België?’

‘Hoe kenmerkt het Brusselse drugsgeweld zich?’

‘Hoe kenmerkt het Brusselse drugsbeleid zich?’

De centrale onderzoeksvraag en de onderstaande deelvragen zullen worden beantwoord aan de hand van kwalitatieve interviews met Brusselse burgers. Met deze interviews wordt beoogd een diepgaand inzicht te verwerven in de ervaringen en percepties ten aanzien van de drugsproblematiek en het daarmee gepaard gaande geweld. Dit vormt het onderwerp van de volgende drie deelvragen:

‘Hoe staat de Brusselse burger tegenover het druggerelateerd geweld?’

‘Hoe staat de Brusselse burger tegenover het drugsbeleid in Brussel?’

‘In welke mate beïnvloedt het druggerelateerd geweld in Brussel de perceptie van (on)veiligheidsgevoelens?’

De onderzoeksvragen zijn opgesteld om een omvattend inzicht te verkrijgen in de huidige situatie in Brussel. Deze masterproef is opgebouwd uit drie onderdelen. In het theoretisch kader worden de eerste drie deelvragen grondig uiteengezet. Dit onderdeel biedt noodzakelijke achtergrondinformatie en vormt een fundament voor het verdere verloop en begrip van deze studie. Daarna volgt een presentatie en bespreking van de onderzoeksresultaten. Het laatste deel omvat de discussie en conclusie. Hier worden de resultaten geïnterpreteerd in het licht van de onderzoeksvragen en de bestaande literatuur, en worden de implicaties voor beleid en toekomstig onderzoek besproken.

3. Methoden

Zoals eerder aangegeven wordt in deze masterproef een combinatie van onderzoeksstrategieën toegepast. Het onderzoek start met een verkennende literatuurstudie die bedoeld is om duiding te geven over het huidige drugsbeleid en de daarmee verbonden geweldsproblematiek. Daarnaast wordt een empirisch luik toegevoegd in de vorm van kwalitatieve diepte-interviews. Deze interviews bieden de mogelijkheid om inzicht te krijgen in hoe Brusselse burgers het gevoerde beleid en het drugsgeweld in hun leefomgeving ervaren en evalueren. De keuze voor kwalitatieve interviews is bewust gemaakt, omdat deze methode toelaat om complexe ervaringen in perspectieven in hun context te begrijpen. In dit methodologisch luik worden de gemaakte beslissingen van dit onderzoek systematisch verantwoord. Op die manier wordt de transparantie van het onderzoeksproces gewaarborgd en wordt de wetenschappelijke betrouwbaarheid van deze studie versterkt.

3.1. Literatuurstudie

In het kader van deze masterproef fungeert de literatuurstudie als een voorbereidende en ondersteunende component voor het empirische luik. Het doel hiervan is een helder en systematisch overzicht te verschaffen van bestaande wetenschappelijke publicaties en relevante onderzoeksbevindingen binnen dit thema.

Om de actualiteit van het literatuuronderzoek te waarborgen, is in de eerste plaats recente literatuur geraadpleegd. Indien het niet mogelijk was om de volledige context te kunnen schetsen, werd uitzonderlijk gebruik gemaakt van meer gedateerde bronnen. Daarnaast werden bibliografieën van enkele geraadpleegde bronnen benut om aanvullende relevante literatuur op te sporen. Deze aanpak staat bekend als de sneeuwbalmethode (Decorte & Zaitch, 2016).

Voor de literatuurstudie zijn Nederlandstalige en Engelstalige zoektermen gehanteerd. Relevante kernwoorden hadden betrekking op de thema's drugs, geweld en stedelijke veiligheid. Gebruikte zoektermen waren onder meer: '*Brussel*' (*Brussels*), '*drugs*' (*drugs*), '*geweld*' (*violence*), '*druggerelateerd geweld*' (*drug-related violence*), '*criminaliteit*' (*crime*). Er werd voornamelijk met de Booleaanse term 'AND' gezocht. Veelgebruikte databanken voor deze masterproef zijn Web Of Science, Google Scholar en Ghent University Library.

Naast academische bronnen werden ook actuele nieuwsmedia, zoals BRUZZ - een regionale Brusselse nieuwsorganisatie met zowel een online platform als een weekblad - en VRT NWS, de nationale nieuwsdienst van de Vlaamse publiek omroep, geraadpleegd. De problematiek rond druggerelateerd geweld in Brussel kreeg ruime aandacht in de traditionele media. Hun berichtgeving bood waardevolle, up-to-date inzichten.

Er werd ook gebruikt gemaakt van beleidsdocumenten en rapporten van officiële instanties, waaronder het United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) en het European Union Drugs Agency (EUDA). Verder werd eveneens informatie verzameld bij diverse nationale en lokale overheidsinstanties en organisaties. Het Vlaams Vredesinstituut publiceert regelmatige rapporten over geweldsfenomenen en de verspreiding van wapens in België. Daarnaast werd gebruikgemaakt van demografische en sociaaleconomische statistieken van StatBel en van het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA), die beide uitgebreide gegevens over de Belgische en Brusselse bevolking beschikbaar stellen. Ook de criminaliteitsstatistieken van de Federale Politie werden zorgvuldig geraadpleegd.

3.2. Kwalitatieve interviews

Het tweede deel van deze masterproef bestaat uit empirisch onderzoek, waarbij gegevens worden verzameld via kwalitatieve interviews. In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de methodologische keuzes die gemaakt zijn bij het uitvoeren van deze interviews. Kwalitatieve interviews en persoonlijke interacties maken het mogelijk om diverse perspectieven en opvattingen systematisch te verkennen, te analyseren, met elkaar te vergelijken en te integreren tot een coherent geheel (Decorte & Zaitch, 2016).

Binnen het semi-gestructureerde interview ligt de verantwoordelijkheid bij de onderzoeker om te beoordelen in welke mate de door de respondent gegeven antwoorden relevant en nuttig zijn voor de beantwoording van de onderzoeksvragen. Deze beoordeling richt zich niet op de 'juistheid' van de antwoorden, aangezien elk antwoord als valide wordt beschouwd zolang het de perceptie van de respondent weerspiegelt, maar op de mate waarin het bijdraagt aan de onderzoeksdoelstellingen. Indien de verkregen informatie onvoldoende diepgang of relevantie biedt, kan de onderzoeker gebruikmaken van zogenoemde *probing*-technieken, waarbij aanvullende of verdiepende vragen worden gesteld om rijkere, contextspecifieke informatie te verzamelen (Decorte & Zaitch, 2016).

Het is daarnaast essentieel dat de interviewer zich bewust blijft van de eigen positie binnen het interviewproces. De - al dan niet intentionele - invloed die de interviewer uitoefent op zowel het verloop als de inhoud van het gesprek wordt in de literatuur aangeduid als *interviewer bias*. Deze vorm van vertekening kan de wijze waarop gegevens tot stand komen en worden geïnterpreteerd beïnvloeden, en vraagt daarom om een voortdurende kritische en reflexieve houding van de onderzoeker (Decorte & Zaitch, 2016).

3.2.1. Selectie van de buurten

De keuze voor de gemeenten Schaarbeek, Sint-Jans-Molenbeek, Anderlecht, Brussel-stad, Sint-Gillis, Koekelberg en Vorst als onderzoeksgebied vertrekt uit een combinatie van theoretische inzichten, empirische vaststellingen en methodologische overwegingen. Deze gemeenten, gelegen in de Brusselse Kanaalzone (zie Figuur 1), worden gekenmerkt door veel leegstand, verlaten industriële gebouwen en een fragiele socio-economische situatie (*Kanaalplan Brussel*, z.d.; *Kanaalgebied (BKP en Kanaalplan)*, 2025). Bovendien zijn er verschillende drugshotspots, waar vaak druggerelateerd geweld voorkomt, waaronder schietincidenten en steekpartijen (Arnoudt, 2025).

De Brusselse Kanaalzone is historisch gegroeid als een industriële en logistieke as, verbonden met het Zeekanaal Brussel-Schelde en de vroegere industriële infrastructuur richting Charleroi. Deze zone fungeerde eeuwenlang als economische sector van de stad met een concentratie van fabrieken, opslagplaatsen en transportbedrijven (Mazy, 2017; Strale, 2017). Hoewel veel industrie verdwenen is, heeft deze geschiedenis blijvende ruimtelijke effecten: industriële panden, grootschalige woonblokken en publieke ruimtes creëren omstandigheden waarin toezicht en sociale controle beperkt zijn. Deze kenmerken worden in de stedelijke criminologie vaak geassocieerd met verhoogde kansen op criminaliteit, omdat ze sociale controle bemoeilijken en anonimiteit vergroten (Vermeulen & Corijn, 2015).

De Kanaalzone wordt gekenmerkt door een hoge bevolkingsdichtheid, lage inkomens en hoge werkloosheid, evenals een beperkte sociale cohesie. Deze aspecten worden verder verduidelijkt in deel 5.3. Onderzoek binnen de sociale ecologie bevestigt dat deze factoren bijdragen aan een kwetsbaarheid voor criminaliteit, waaronder druggerelateerde activiteiten (BELSPO, 2016). Dit sluit nauw aan bij de klassieke inzichten uit de *social disorganization theory*, die stelt dat criminaliteit vaker voorkomt in buurten met zwakke sociale structuren en hoge residentiële instabiliteit (Shaw & McKay, 1942). Daarnaast beweert de *routine activity theory* dat criminaliteit ontstaat wanneer *motivated offenders* en *suitable targets* elkaar ontmoeten in de afwezigheid van voldoende toezicht, vaak in publieke ruimtes, transitpunten en anonieme zones (Cohen & Felson, 1979).

Verschillende wijken in deze gemeentes worden in media frequent vernoemd als hotspots voor drugsgebruik, en handel alsook druggerelateerd geweld. Hoewel mediaberichtgeving soms een vertekend beeld kan geven (Chermak, 1995), bevestigen empirische analyses dat druggerelateerde criminaliteit zich ruimtelijk concentreert in zones met sociaaleconomische kwetsbaarheid en hoge mobiliteit (Van Hamme & Blanc, 2018). Dit sluit aan bij de literatuur over *crime concentration*, die stelt dat een klein aantal micro-plaatsen verantwoordelijk is voor een groot deel van de stedelijke criminaliteit (Weisburd, 2015). Op basis van de geregistreerde vaststellingen blijkt dat de zeven geselecteerde gemeenten structureel tot de hoogst scorende gebieden behoren wat betreft het aantal druggerelateerde feiten binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (zie Tabel 1).

Tot slot is het belangrijk de beperkingen van deze selectie te erkennen. Het onderzoeksgebied vertegenwoordigt niet de volledige Brusselse context en kan dus niet als volledig representatief worden beschouwd. Onderzoek naar stedelijke criminaliteit benadrukt dat hotspot-analyses vaak slechts een deel van de stedelijke realiteit weergeven en dat generalisaties buiten de onderzochte zones methodologisch problematisch zijn (Weisburd, 2015). Bovendien bestaat er een risico op media-bias, aangezien mediaberichtgeving de neiging heeft om disproportioneel aandacht te besteden aan sensationele en zichtbare incidenten, wat kan leiden tot een vertekend beeld van de geografische spreiding van criminaliteit (Chermak, 1995). Daarnaast is de keuze voor de Kanaalzone mede bepaald door toegankelijkheid en haalbaarheid, wat betekent dat de selectie niet het resultaat is van volledig random sampling. In kwalitatief onderzoek is dit een erkende beperking: de praktische mogelijkheid om toegang te krijgen tot bepaalde buurten en actoren beïnvloedt de uiteindelijke steekproef (Small, 2009). Deze beperkingen onderstrepen de noodzaak om de resultaten van dit onderzoek te interpreteren binnen hun specifieke context.

3.2.2. *Werving van de respondenten*

In kwalitatief onderzoek worden respondenten doorgaans doelgericht geselecteerd (Kleemans et al., 2008; Wester, 2019). De criteria voor dit onderzoek om als respondent deel te nemen is heel eenvoudig: de respondent woont in één van de zeven gemeenten. Er wordt niet op voorhand verwacht dat de respondent zelf een incident van druggerelateerd geweld heeft meegemaakt. Het criterium wordt bewust ruim gehouden, omdat dit onderzoek in de eerste plaats geïnteresseerd is in de percepties van bewoners over druggerelateerd geweld. Uit studies blijkt dat een aanzienlijk deel van het geweld zich afspeelt binnen criminele milieus zelf, vaak in de context van conflicten tussen rivaliserende netwerken of interne afrekeningen (Noack & Nelen, 2023). Hoewel burgers hierdoor soms indirect worden geraakt, zijn zij doorgaans niet het primaire doel van dit geweld. De term ‘slachtoffer’ wordt daarbij vermeden: we weten vooraf niet of respondenten zich al dan niet als slachtoffer beschouwen, en het is niet de bedoeling hen deze rol op voorhand toe te schrijven. Of iemand zich slachtoffer voelt of bepaalde ervaringen heeft, zal blijken tijdens de interviews.

Voor de werving van de respondenten werd beroep gedaan op de woordvoerder van het burgercollectief 40 Comités met uitgebreide contacten. Aan hem werd een e-mail gestuurd met informatie over het onderzoek, inclusief een informatiebrief (zie bijlage A). Vervolgens is deze e-mail verder verspreid onder verschillende Brusselse bewoners die mogelijks interesse hadden om deel te nemen. De groep werd verder uitgebreid door toepassing van de *snowball sampling*, in het Nederlands de sneeuwbalmethode, waarbij respondenten andere potentiële deelnemers introduceerden die eveneens inhoudelijk betrokken waren (Kleemans et al., 2008; Wester, 2019). Daarnaast werden er ook respondenten verzameld door een oproep via sociale media kanalen. Deze oproep omvatte een korte schets van het onderzoek en alle gegevens van de onderzoeker. Personen die interesse hadden om deel te nemen, hebben nadien rechtstreeks contact opgenomen via e-mail.

De eerste communicatie bevatte een korte toelichting over de onderzoeker, de onderzoeksopzet en de doelstellingen. Daarbij werd ook een eerste keer de informatiebrief meegedeeld (zie bijlage A), zodat de respondent deze rustig kon nalezen voordat een afspraak werd vastgelegd voor het interview. Daarna volgde een nieuwe e-mail om gezamenlijk een geschikte datum, tijdstip en locatie te bepalen, waarbij de respondent ook nogmaals werd gevraagd zijn of haar deelname te bevestigen. Op de dag voorafgaand aan het interview ontvingen respondenten steeds een herinnering, zodat afspraken niet vergeten werden en uitval beperkt bleef. Tijdens het onderzoeksproces zijn drie respondenten na een eerste contact uitgevallen. Zij besloten zich zonder opgegeven reden terug te trekken. Voor de gemeente Vorst werd geen respondent gevonden, ondanks herhaalde inspanningen. In kwalitatief onderzoek is dit niet uitzonderlijk: toegang tot bepaalde buurten of groepen kan variëren (Hammersley & Atkinson, 2007).

Aan dit onderzoek namen 11 respondenten deel. Dit komt neer op gemiddeld 1 à 2 respondenten per onderzoekseenheid, in dit geval de 7 geselecteerde buurten. Eerder onderzoek geeft aan dat een ideale steekproef doorgaans 3 tot 5 respondenten per onderzoekseenheid omvat (Remmers & Groenland, 2006). In vergelijking daarmee blijft dit onderzoek dus aan de lage kant, maar dit doet geen afbreuk aan de kwaliteit of relevantie van de bevindingen. De steekproef kenmerkt zich door een diverse samenstelling. De jongste respondent is 20 jaar, de oudste 72 jaar. Er namen 5 vrouwen en 6 mannen deel. Ondanks de diversiteit in leeftijd, gender en achtergrond vertonen de interviews opvallende overeenkomsten in hoe respondenten de problematiek ervaren. Hoewel hun perspectieven verschillen in nuance en persoonlijke betrokkenheid, komt er een duidelijke rode draad naar voren in hun percepties van druggerelateerd geweld en de impact ervan op hun buurt.

3.2.3. *Verloop van het interview*

Aan het begin van elk interview werd het doel van het onderzoek opnieuw toegelicht en kregen de deelnemers een korte herhaling van de belangrijkste punten uit de informatiebrief, die zij vooraf al per mail hadden ontvangen. Na deze toelichting ondertekenden zij het *informed consent* (zie bijlage B). Vervolgens werd expliciet vermeld dat het gesprek - conform de informatie in de informatiebrief (zie bijlage A) - zou worden opgenomen. De interviews werden afgenomen op basis van een vooraf opgestelde vragenlijst (zie bijlage C). Hoewel deze lijst een leidraad vormde om ervoor te zorgen dat alle relevante thema's aan bod kwamen, was er bewust ruimte voor spontane bijdragen van de deelnemers. Deze aanpak kenmerkt zich als een semi-gestructureerd interview. De vragenlijst fungeerde als structuur en geheugensteun voor de interviewer, terwijl er tegelijkertijd actief werd geluisterd naar de antwoorden en persoonlijke verhalen van de respondenten (Decorte & Zaitch, 2016). Waar nodig werd hierop verder doorgevraagd, zodat het gesprek een natuurlijke en vloeiende interactie bleef (Wester, 2019).

Vijf van de elf interviews vonden fysiek plaats, telkens bij de respondent thuis. De overige zes interviews werden online gevoerd via MS Teams. In dat geval werd expliciet om toestemming gevraagd om het gesprek op te nemen, omdat het ondertekenen van een *informed consent* (zie bijlage B) moeilijk te realiseren was. Na afloop hadden de meeste respondenten geen bijkomende vragen of opmerkingen. Daarnaast gaf elke respondent aan wel benieuwd te zijn naar de resultaten van het onderzoek en ontvangt graag een exemplaar van het eindwerk.

3.2.4. Data-analyse

De data-analyse van kwalitatieve interviews omvat 2 fasen: transcriberen en coderen. Na afloop van de interviews werden de audiobestanden getranscribeerd. Na afronding van dit transcriptieproces zijn de geluidsbestanden definitief verwijderd, in overeenstemming met de richtlijnen voor ethisch en vertrouwelijk onderzoek. De uitgeschreven interviews zijn daarna geanalyseerd en gecodeerd met behulp van de software MAXQDA. Er werd gewerkt met verschillende kleurencodes. Bij het afnemen van de interviews werd gebruik gemaakt van een vragenlijst die thematisch was gestructureerd (zie bijlage C). Deze thematische indeling diende als uitgangspunt voor de kleurcodering die aan de transcripties werd toegekend. Hierdoor konden de interviews eenvoudig onderling worden vergeleken. Op deze wijze kwamen patronen en onderlinge verbanden tussen de gesprekken duidelijk naar voren. Alle deelnemers werd een identificatienummer toegediend (voorbeeld R2 = respondent 2) om volledige anonimiteit te garanderen. Deze nummers zijn willekeurig toegekend en alleen de auteur van deze masterproef beschikt over de koppeling tussen de nummers en de werkelijke identiteit van de respondenten.

3.2.5. Beperkingen en kwaliteit van het onderzoek

Hoewel kwalitatief onderzoek waardevolle, diepgaande en context gebonden inzichten oplevert, brengt deze benadering ook bepaalde beperkingen met zich mee waarvan de onderzoeker zich bewust moet zijn. Het erkennen van deze beperkingen verhoogt de transparantie en helpt om de resultaten correct te interpreteren. In kwalitatief onderzoek wordt vaak verwezen naar vier centrale kwaliteitscriteria: *credibility*, *transferability*, *dependability* en *confirmability*. Deze principes zijn oorspronkelijk geformuleerd door Lincoln en Guba (Loh, 2013) en bieden een kader om de betrouwbaarheid van kwalitatieve studies te beoordelen. In het Nederlands worden deze begrippen doorgaans vertaald als geloofwaardigheid (interne validiteit), overdraagbaarheid (externe validiteit), onafhankelijkheid (betrouwbaarheid) en navolgbaarheid (objectiviteit) (Bakker & de Boer, 2021).

De interne validiteit of geloofwaardigheid van het onderzoek wordt verzekerd door een zorgvuldige en correcte verzameling en bewaring van de data. Daarbij is het van belang dat de kans op vertekening of bias tot een minimum wordt beperkt (Scholten et al., 2003). Wat de externe validiteit of overdraagbaarheid betreft, is deze in dit onderzoek beperkt door de geringe omvang van de deelnemersgroep. Bevindingen uit kwalitatief onderzoek zijn doorgaans sterk verbonden met de specifieke context waarin ze worden

gegenereerd (Decorte & Zaitch, 2016). Het onderzoek leent zich dan ook niet tot generalisatie. Dit was echter niet het doel, aangezien de studie specifiek gericht is op het in kaart brengen van de gevoelens en ervaringen van Brusselse burgers.

De betrouwbaarheid van een onderzoek verwijst naar de mate waarin resultaten reproduceerbaar zijn: kan een herhaling van het onderzoek tot vergelijkbare uitkomsten leiden? In dit geval is de betrouwbaarheid slechts gedeeltelijk te waarborgen, aangezien de studie gebaseerd is op een beperkte groep deelnemers en daardoor niet geschikt is voor generalisatie. Omdat de resultaten sterk beïnvloed worden door de interactie tussen onderzoeker en respondent, kan de wijze waarop informatie tot stand komt verschillen per onderzoeker, wat mogelijk uiteenlopende bevindingen oplevert (Decorte & Zaitch, 2016). Tegelijkertijd werd de betrouwbaarheid versterkt door een zorgvuldig en consistent proces van dataverzameling, waarbij elke stap systematisch en nauwgezet werd uitgevoerd, zodat willekeur zoveel mogelijk werd uitgesloten (Baarends & Simon, 2017). De interviews werden steeds grondig voorbereid en ingeleid, en bij eventuele onduidelijkheden werd actief gezocht naar alternatieve formuleringen om misverstanden te vermijden. Wat betreft de navolgbaarheid en objectiviteit geldt dat deze in kwalitatief onderzoek van dit type moeilijk volledig te garanderen zijn. Voor de literatuurstudie werd gebruikgemaakt van uiteenlopende bronnen, waaronder krantenartikelen, nieuwsberichten en beleidsdocumenten, die onvermijdelijk beïnvloed worden door de perspectieven en belangen van hun auteurs. Bovendien kan een onderzoeker in kwalitatieve studies nooit volledig neutraal zijn. Niettemin werd er alles aan gedaan om de mate van objectiviteit zo hoog mogelijk te houden en de invloed van subjectieve interpretaties te beperken.

Omwille van praktische haalbaarheid werden enkel Nederlandstalig bewoners geïnterviewd. Dit betekent dat perspectieven van Franstalige en anderstalige bewoners niet rechtstreeks in de analyse werden opgenomen. Taalbarrières zijn een bekende beperking in kwalitatief onderzoek, omdat ze de toegang tot diverse ervaringen beperken en de representativiteit beïnvloeden (Squires, 2009). Het onderzoek richt zich op een select aantal buurten. Hoewel dit een relevante focus biedt, impliceert het dat de resultaten niet gegeneraliseerd kunnen worden. Kwalitatief onderzoek werkt vaak met context-specifieke casussen, wat de *transferability* van resultaten beperkt (Lincoln & Guba, 1985). De interviews worden afgenomen op basis van toegankelijkheid (*convenience sampling*) in plaats van volledige *random sampling*. *Convenience sampling* is veelgebruikt in sociaalwetenschappelijk onderzoek, maar kan leiden tot vertekening omdat niet alle groepen evenveel kans hebben om deel te nemen (Etikan et al., 2016).

Een bijkomende beperking is de invloed van mediaframes. De media focussen vaak op sensationele hotspots, waardoor de perceptie van drugsgeweld in Brussel kan worden vertekend. Dit kan ook de manier beïnvloeden waarop respondenten hun ervaringen verwoorden, aangezien publieke discoursen hun interpretaties sturen (Entman, 1993).

Ten slotte wordt er gewerkt met een beperkt aantal interviews. Dit is inherent aan kwalitatief onderzoek, dat eerder inzet op diepgang dan op kwantitatieve representativiteit. Een kleinere steekproef kan de variatie in ervaringen beperken, maar let wel toe om diepgaande inzichten te verkrijgen in de leefwereld van de bewoners.

3.2.6. *Ethische aspecten*

Bij het selecteren van respondenten is zorgvuldig rekening gehouden met diverse ethische aspecten. Een centraal uitgangspunt was het waarborgen van *informed consent*, dat zowel mondeling als schriftelijk kan worden verkregen. Zoals Resnik (2018) benadrukt, houdt dit principe in dat deelnemers op een duidelijke en begrijpelijke manier geïnformeerd worden over de doelstellingen van het onderzoek, de gehanteerde methoden, de procedures en hun rechten (Vander Laenen & O'Gorman, 2016). Voorafgaand aan elk interview werden zowel het toestemmingsformulier als de informatiebrief aan de respondenten bezorgd, waarin het onderzoeksopzet en de doelstellingen uitvoerig werden toegelicht. Op die manier kregen de deelnemers de gelegenheid om deze documenten door te nemen en op basis daarvan een weloverwogen beslissing te nemen.

Zelfs wanneer reeds schriftelijke (of mondelinge) toestemming was verkregen, werden bij aanvang van elk interview de doelstellingen en mogelijke consequenties opnieuw verduidelijkt. Daarbij werd expliciet benadrukt dat deelname volledig vrijwillig was. Tevens werd duidelijk gemaakt dat respondenten het recht hadden om het gesprek op elk moment te beëindigen, vragen onbeantwoord te laten of deze zonder verdere gevolgen over te slaan. Deze aanpak sluit aan bij de principes die King en Horrocks (2010) formuleren, waarin het belang van vrijwillige participatie wordt benadrukt, zelfs wanneer respondenten voldoen aan alle selectiecriteria. Daarnaast werd expliciet toestemming gevraagd voor het maken van geluidsopnamen, waarbij werd aangegeven dat deze uitsluitend zouden worden aangewend voor wetenschappelijke doeleinden, met name ter ondersteuning van de transcriptie van de interviews.

Tijdens het schrijven van deze masterproef werd gebruik gemaakt van generatieve AI-tools. De gegenereerde inhoud werd kritisch beoordeeld en aangepast op basis van eigen inzicht. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar bijlage E.

Ten slotte is een datamanagementplan (DMP) opgesteld en systematisch bijgehouden (zie bijlage D). Dit plan beschrijft hoe de verzamelde gegevens gedurende het gehele onderzoeksproces werden beheerd, van de voorbereidende fase tot de afronding. Het DMP werd regelmatig geactualiseerd om een correcte omgang met de data te garanderen, in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving en de relevante ethische richtlijnen.

Theoretisch kader

Dit hoofdstuk is opgebouwd uit 3 onderdelen. In een eerste deel wordt ingegaan op de drugsproblematiek in België. Hierbij wordt onderzocht welke factoren hebben geleid tot het huidige geweldsfenomeen en waarom België, en in het bijzonder Brussel, een belangrijke positie inneemt binnen de internationale drugsmarkt. Vervolgens wordt een overzicht gegeven van de huidige situatie in België (Brussel) met betrekking tot druggerelateerd geweld en criminaliteit. Tot slot wordt geanalyseerd op welke wijze België tracht om dit criminaliteitsprobleem het hoofd te bieden. Daarbij worden beleidsmaatregelen en initiatieven besproken op federaal, Vlaams en lokaal niveau.

Voordat er dieper op deze thema's wordt ingegaan is het essentieel enkele begrippen te verduidelijken. In wat volgt worden eerst drie kernbegrippen verduidelijkt die noodzakelijk zijn om het fenomeen in zijn bredere context te plaatsen: druggerelateerde criminaliteit, drugsgeweld en ondermijning.

Omdat de term '**druggerelateerde criminaliteit**' uiteenlopende betekenissen kan hebben en op diverse situaties van toepassing is, is het noodzakelijk om vooraf duidelijk te omschrijven wat met deze term bedoeld wordt. Deze masterproef hanteert het tripartite model van Goldstein, dat drie vormen onderscheidt (Goldstein, 1985). Ten eerste wordt psychofarmacologische criminaliteit onderscheiden, waarbij criminaliteit voortvloeit uit de directe invloed van psychoactieve middelen op het gedrag van gebruikers. Daarnaast spreekt Goldstein van economisch-impulsieve criminaliteit, dat ontstaat wanneer individuen criminaliteit plegen om financiële middelen ter verkrijgen ter ondersteuning van hun verslaving. Ten slotte benoemt hij systemische criminaliteit, dat inherent verbonden is met de organisatie en dynamieken van illegale drugsmarkten, zoals conflicten tussen criminele groepen of geweld bij handhaving van territoriale controle. In lijn met eerdere onderzoeken (Rojas, 2007; EMCDDA, 2007) wordt bovendien een vierde categorie onderscheiden, met name de overtredingen van de drugwetgeving, die als consensuele delicten worden beschouwd.

Daarnaast is het belangrijk te benadrukken dat geweld zelf een vorm criminaliteit is, en dat '**drugsgeweld**' dus binnen het bredere kader van druggerelateerde criminaliteit valt. Deze brede definitie benadrukt dat drugsgeweld niet enkel fysiek geweld betreft, maar ook symbolische en psychologische vormen van intimidatie (De Schutter, 2024). Uit een rapport van het Vlaams Vredesinstituut (2024) blijkt dat drugsgeweld daarom kan beschouwd worden als een specifieke manifestatie van systemische criminaliteit, waarbij geweld wordt ingezet om controle, territorium of winst te beschermen. Fijnaut (2023) benadrukt dat deze vorm van geweld vaak ingebed is in bredere criminele structuren die ook andere illegale activiteiten omvatten, zoals mensenhandel of wapenhandel. Het onderscheid tussen drugsgeweld en georganiseerde misdaad is dus analytisch nuttig, maar in de praktijk zijn beide fenomenen sterk verweven. Volgens Fijnaut is drugsgeweld

bovendien nauw verbonden met de machtsstructuren van criminele groepen die actief zijn in de drugshandel. Hij stelt dat geweld vaak wordt ingezet om territoriale controle te behouden en reputatie te versterken binnen de onderwereld. Dit sluit aan bij internationale literatuur die geweld in de drugseconomie beschouwt als een instrument van sociale regulering en machtsbehoud (Ramaeckers et al., 2016).

Wanneer men het fenomeen drugsgeweld bestudeert, is het belangrijk om dit begrip te situeren binnen een bredere criminologische context. Drugsgeweld staat immers niet op zichzelf, maar maakt deel uit van een complex geheel van illegale activiteiten en machtsstructuren. Een verwant begrip is de ‘illegale drugshandel’, die de economische basis vormt waaruit het geweld vaak voortvloeit. Zonder de productie, distributie en verkoop van verboden middelen zou het geweld dat dient om territoriale controle te behouden of reputatie te versterken, nauwelijks dezelfde intensiteit aannemen (Smet et al., 2013).

Het Openbaar Ministerie omschrijft ‘**ondermijning**’ of ‘**ondermijnende criminaliteit**’ als criminaliteit die de maatschappelijke structuren en het vertrouwen daarin aantast, en die vaak gepaard gaat met geweld, bedreiging en intimidatie met het oog op het genereren van zoveel mogelijk illegale winst. Hoewel het begrip in de praktijk uiteenlopend wordt geïnterpreteerd en op verschillende vormen van illegaliteit kan slaan, wordt het veelal gebruikt in verband met drugscriminaliteit. Een veelgeciteerde definitie uit een Nederlands politierapport beschrijft ondermijning als ‘het verzwakken of misbruiken van de structuur van onze maatschappij, leidend tot een aantasting van haar fundamenteën en/of van de legitimiteit van het stelsel dat haar beschermt’ (Lam et al., 2018). In lijn met deze benadering stellen Roks et al. (2021) dat ondermijning in de praktijk vooral verwijst naar druggerelateerde criminaliteit, gezien de sterke impact van illegale drugsmarkten op maatschappelijke structuren en veiligheid.

4. Drugscriminaliteit in België

4.1. Drugsmarkten

De handel in illegale drugs behoort tot de meest winstgevende sectoren binnen de Europese georganiseerde misdaad (EMCDDA & Europol, 2022). Volgens cijfers uit 2021 wordt de totale omzet van de Europese drugsmarkt geraamd op minstens 31 miljard euro. Criminele netwerken richten zich vaker actief in meerdere drugsmarkten tegelijk (EMCDDA & Europol, 2024). Verschillende processen op de nationale en internationale drugsmarkt hebben een impact op hoe drugsgeweld in België tot uiting komt. Dit hoofdstuk richt zich op de drie illegale drugs die in België het vaakst worden verhandeld: cannabis, cocaïne en synthetische drugs (De Schutter, 2024).

Cannabis blijft de meest gebruikte drug in de Europese Unie en vertegenwoordigt de grootste illegale drugsmarkt. In 2021 werd de waarde van de Europese cannabismarkt geschat op ongeveer 12,1 miljard euro (EMCDDA & Europol, 2024). Datzelfde jaar bereikten de inbeslagnames van cannabis en hasj recordhoogtes. De productie vindt vooral plaats in Nederland, België en Spanje, maar ook landen zoals Marokko en staten uit de Westelijke Balkan bevoorraden de Europese markt. Daarnaast zijn er aanwijzingen dat Noord-Amerika een nieuwe bron van cannabis voor Europa vormt (EMCDDA & Europol, 2024; EUDA & Europol, 2022; De Schutter & Duquet, 2023). Volgens het Europees Drugsagentschap gebruikten in 2021 ongeveer 22,6 miljoen Europeanen cannabis, waarvan een groot deel jongeren tussen 15 en 24 jaar (EUDA & Europol, 2022). Ook in België nam het cannabisgebruik de voorbije jaren toe. In Vlaanderen gebruikte 6,3% van de bevolking tussen 18 en 64 jaar cannabis in het jaar voorafgaand aan de bevraging. Het gebruik ligt hoger bij mannen en komt vaker voor in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest dan in Vlaanderen of Wallonië (Gisele & Drieskens, 2019). De cannabismarkt wordt beheerst door flexibele en diverse criminele netwerken, waaronder vooral Nederlandse, Belgische en Albanese groepen. Deze organisaties zijn vaak ook betrokken bij andere vormen van drugshandel en werken regelmatig samen over nationale grenzen heen, vooral binnen de groothandel en distributie (EUDA & Europol, 2022).

Cocaïne is na cannabis de grootste drugsmarkt in de Europese Unie en wordt steeds toegankelijker en goedkoper. Zowel in Europa als in België stijgt het gebruik sterk (EUDA, 2022). In België verdrievoudigde het aantal gebruikers tussen 2013 en 2018 (Antoine et al., 2024). Ook de inbeslagnames nemen toe: in 2020 werd in de EU een recordhoeveelheid van 214,6 ton cocaïne onderschept, vooral in België, Nederland en Spanje (EUDA, 2022). De Europese cocaïnemarkt werd in 2021 geschat op minstens 11,6 miljard euro (EMCDDA & Europol, 2024). De meeste cocaïne wordt geproduceerd in Latijns-Amerika, voornamelijk in Colombia en Peru, en via containerschepen Europa binnengesmokkeld. Grote havens zoals Antwerpen en Rotterdam spelen hierin een centrale rol, al worden ook kleinere havens, luchthavens en andere transportmiddelen gebruikt (De Schutter & Duquet, 2023). Vanuit Europa wordt cocaïne verder verspreid naar andere EU-landen en steeds vaker ook naar regio's buiten de EU. De cocaïnehandel wordt georganiseerd

door uiteenlopende criminele netwerken, waaronder Italiaanse, Albanese, Belgische en Nederlandse groepen. Deze organisaties werken intensief samen met tussenpersonen en facilitators om transport, distributie en productie te organiseren. De sterke groei van de cocaïnehandel wordt bovendien in verband gebracht met een toename van druggerelateerd geweld in Europa (EUDA, 2022).

De markt voor synthetische drugs is sterk in beweging en evolueert snel. Amfetamine, MDMA en methamfetamine worden grotendeels binnen de Europese Unie geproduceerd, vooral in België en Nederland (De Schutter & Duquet, 2023). Amfetamine blijft na cocaïne de populairste stimulerende drug en is relatief goedkoop en breed beschikbaar. Ook de handel in amfetamineolie vanuit België en Nederland naar andere EU-landen neemt toe. De methamfetaminemarkt is kleiner, maar groeit geleidelijk. De productie vindt vooral plaats in Nederland en deels in België, vaak in samenwerking met Mexicaanse criminele netwerken. Door deze samenwerking konden grotere en meer geavanceerde productielaboratoria worden uitgebouwd. MDMA blijft eveneens populair binnen Europa, al verschilt het gebruik sterk per regio. Een groot deel van de in Europa geproduceerde MDMA is bestemd voor export naar onder meer Australië en Noord- en Zuid-Amerika (EMCDDA & Europol, 2024). De stijgende productie, handel en consumptie van synthetische drugs zorgen ervoor dat België steeds vaker geconfronteerd wordt met drugscriminaliteit en druggerelateerd geweld.

4.2. Drugscriminaliteit

De aanwezigheid van illegale drugs gaat gepaard met uiteenlopende vormen van criminaliteit, die zowel gewelddadig als niet-gewelddadig kunnen zijn. Op basis van de beschikbare statistieken van de Federale Politie is het echter niet mogelijk om een specifiek onderscheid te maken tussen geweldsdelicten binnen deze context. Wel wordt de categorie ‘drugs’ verder opgesplitst in verschillende types inbreuken, waaronder bezit, handel, in- en uitvoer, gebruik, productie en een aanvullende restcategorie ‘overige’ (zie Figuur 2).

Het grootste deel van de geregistreerde overtredingen van de drugswetgeving heeft betrekking op het bezit van illegale drugs, terwijl ongeveer 15% verband houdt met drugshandel. Vooral het aantal feiten rond handel is tussen 2015 en 2023 sterk toegenomen. Ook het aantal geregistreerde gevallen van bezit steeg duidelijk tussen 2015 en 2019, daalde vervolgens tijdens de periode 2019–2021, mogelijk door de impact van de COVID-19-pandemie, en nam daarna opnieuw licht toe in 2022. Tegelijkertijd is het aantal geregistreerde feiten rond de productie van illegale drugs sinds 2015 sterk afgenomen. Opvallend is ook de duidelijke daling van geregistreerde inbreuken inzake in- en uitvoer vanaf 2020. Die daling betekent echter niet dat er minder drugs worden onderschept, aangezien het volume van de inbeslagnames de afgelopen jaren net verder is gestegen (zie Figuur 2¹).

¹ Het is van belang te benadrukken dat de registratie van drugscriminaliteit kan worden beschouwd als een zogenaamd inspanningsafhankelijk fenomeen. Dit houdt in dat de geregistreerde cijfers mede bepaald worden door de mate waarin opsporingsinstanties actief inzetten op het detecteren van dergelijke inbreuken. Een stijging in de statistieken hoeft dan ook niet noodzakelijk te wijzen op een reële toename van het aantal feiten, maar kan eveneens het gevolg zijn van een intensivering van de opsporingsactiviteiten.

Wanneer we kijken op niveau van het gewest zien we een duidelijke en aanhoudende stijging van geregistreerde drugsinbreuken, waarbij het totaal aantal feiten tussen 2000 en 2024 bijna verdubbelt (zie Figuur 3). Binnen deze evolutie blijven bezit en handel ook hier de meest dominante categorieën. Deze structurele toename suggereert dat zowel de gebruikersmarkt als de distributienetwerken in Brussel in omvang en zichtbaarheid zijn toegenomen, terwijl tegelijk de opsporingscapaciteit en de focus op deze vormen van drugscriminaliteit zijn versterkt.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (zie Figuur 3) en de provincie Antwerpen behoren tot de regio's waar de meeste inbreuken op de drugswetgeving worden vastgesteld met betrekking tot het bezit van illegale middelen. Andere provincies, zoals Oost-Vlaanderen en Limburg, volgen op korte afstand en nemen eveneens een prominente plaats in binnen deze categorie van geregistreerde feiten. De gegevens over handel in illegale drugs schetsen eveneens een gelijkaardig beeld. Brussel blijft ook in deze categorie de regio waar de meeste feiten worden geregistreerd, en wordt ook ditmaal gevolgd door de provincie Antwerpen. Beide stedelijke gebieden beschikken over een omvangrijke en dynamische consumentenmarkt voor illegale middelen, wat een bijzonder aantrekkelijk klimaat creëert voor criminele actoren die er aanzienlijke winsten kunnen realiseren (zie Tabel 2).

Hoewel het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zowel voor bezit als voor handel in illegale drugs tot de hoogst scorende regio's behoort, valt het op dat het bij de in- en uitvoer van dergelijke middelen net tot de laagst geregistreerde gebieden behoort. Enkel Namen en Waals-Brabant kennen in deze categorie nog minder vastgestelde feiten per inwoner. Limburg registreert de meeste vastgestelde feiten rond de productie van illegale drugs. Dat de provincie in deze categorie bovenaan staat, is niet verrassend. Zowel uit wetenschappelijke studies als uit politie-informatie blijkt immers dat Limburg voor Nederlandse drugscriminelen een bijzonder aantrekkelijke locatie vormt om cannabisplantages en laboratoria voor synthetische drugs op te zetten. De grensligging speelt daarbij een cruciale rol: ze biedt enerzijds logistieke voordelen voor de verdere verspreiding van de geproduceerde middelen binnen Europa, en laat anderzijds toe om gebruik te maken van verschillen in regelgeving tussen België en Nederland (Federale Politie, 2026).

Antwerpen fungeert, dankzij zijn goed uitgeruste haven, al jaren als een belangrijke toegangspoort voor de invoer van illegale drugs, in het bijzonder cocaïne. De hoeveelheid cocaïne die er jaarlijks wordt onderschept, is de voorbije zes jaar bijna verdrievoudigd: van 41,2 ton in 2017 tot maar liefst 116 ton in 2023 (zie Figuur 4). In de eerste helft van 2024 liggen de inbeslagnames echter aanzienlijk lager dan in dezelfde periode van 2023 (22 tegenover 44 ton). Volgens directeur Yve Driesen betekent deze daling niet dat er minder cocaïne via Antwerpen binnenkomt, maar eerder dat criminele organisaties hun smokkelmethoden voortdurend aanpassen aan de aangescherpte veiligheidsmaatregelen, waardoor bepaalde nieuwe technieken momenteel buiten het bereik van de bestaande opsporingsinstrumenten blijven (Dujardin, 2024).

Criminele organisaties maken vaak gebruik van landen met sterke transport- en logistieke netwerken om drugs Europa binnen te smokkelen en verder te verspreiden over de Europese markt (EUDA, 2025). Dankzij zijn strategische ligging en uitgebreide infrastructuur speelt België niet alleen een rol als productieland, maar ook als doorvoerland voor illegale drugs. Daardoor vormt België een belangrijk knooppunt voor internationale drugsnetwerken en krijgt het ook te maken met het geweld dat samenhangt met de werking van de drugshandel.

5. Drugsgeweld in België

België wordt, samen met Nederland, vaak aangeduid als een belangrijke draaischijf binnen de Europese drugseconomie. Naast deze rol staat België bekend om de ruime beschikbaarheid van wapens, wat het land een reputatie als ‘wapenland’ heeft opgeleverd (De Schutter & Duquet, 2023). De toegang tot uiteenlopende wapentypes versterkt de capaciteit van criminele groepen om hun activiteiten te beschermen, af te dwingen of te verdedigen. Dit heeft bijgedragen aan een toename in de intensiteit van het geweld binnen het drugsmilieu. Wat zorgwekkend is, is dat het geweld zich niet langer beperkt tot conflicten tussen criminele groepen. Steeds vaker worden ook personen die geen enkele betrokkenheid hebben bij het drugsmilieu ongewild mee getroffen.

5.1. Belgisch drugsgeweld

5.1.1. *Vuurwapengeweld*

In België ontbreekt een samenhangende en publiek toegankelijke politiedataset die inzicht biedt in de context en omvang van vuurwapengeweld. Bestaand onderzoek suggereert echter dat dergelijke incidenten voornamelijk binnen criminele milieus plaatsvinden en vaak verbonden zijn met druggerelateerde activiteiten (Vanden Auweele et al., 2022; De Schutter & Duquet, 2023).

In de periode van 1 januari 2022 tot 30 juni 2024 registreerde de Gun Violence Incident Monitor (GVIM) in totaal 67 vuurwapenincidenten die een duidelijke link vertonen met druggerelateerd geweld. Omdat deze registratie uitsluitend gebaseerd is op mediaberichtgeving, vormen deze aantallen een onderschatting van het werkelijke aantal incidenten. Ongeveer 70% van de door de GVIM geïdentificeerde feiten deed zich voor in de provincie Antwerpen of in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Voor dezelfde periode documenteerde de GVIM 105 schietincidenten in Antwerpen en Brussel samen. Daarvan vonden 70 incidenten plaats in Brussel en 35 in Antwerpen. Minstens 38% van deze feiten wordt in de berichtgeving expliciet aan het drugsmilieu gekoppeld. Tegelijkertijd kon voor een aanzienlijk aantal incidenten op het moment van rapportering geen specifieke context worden vastgesteld, waardoor het aantal druggerelateerde schietincidenten in beide stedelijke gebieden vermoedelijk hoger ligt dan de beschikbare cijfers suggereren.

Uit het TARGET-rapport² blijkt dat de illegale drugshandel een centrale drijvende kracht vormt achter vuurwapengeweld (Duquet & Vanden Auweele, 2021). Ook het UNODC-rapport uit 2020 komt tot dezelfde conclusie: binnen de EU doet crimineel vuurwapengeweld zich voornamelijk voor in de context van de illegale drugseconomie. Dat sluit aan bij eerdere bevindingen uit onderzoeken naar illegale wapenhandel, waaronder Project SAFTE en Project FIRE (Duquet & Goris, 2018; Savona Ernesto & Manusco Marina, 2017).

² Project TARGET (Targeting Gun Violence & Trafficking in Europe) beoogt het inzicht te verdiepen in vuurwapengeweld in Europa en in de manier waarop dit geweld samenhangt met de (illegale) handel in wapens.

5.1.2. De illegale vuurwapenmarkt

België werd de voorbije jaren in internationale berichtgeving geregeld aangeduid als een belangrijk Europees knooppunt voor de circulatie van illegale vuurwapens. Een concrete aanleiding voor die beeldvorming was de vaststelling dat de daders van de aanslagen in Parijs in 2015 een deel van hun wapens in België zouden hebben verkregen. In Belgische media circuleren bovendien vaak schattingen die wijzen op een bijzonder groot aantal (1,5-2 miljoen) vuurwapens dat in het land in omloop zou zijn (Duquet & Goris, 2018).

In werkelijkheid blijft het bijzonder moeilijk om een accuraat beeld te krijgen van het aantal illegale vuurwapens dat in België circuleert of verhandeld wordt. Door het verborgen karakter van deze markt ontsnapt een groot deel van de feiten aan detectie. Dat is geen specifiek Belgisch fenomeen: bij dit type criminaliteit is het aantal niet-geregistreerde gevallen, ofwel *dark number*, doorgaans zeer hoog (Duquet & Van Alstein, 2014). Het criminele milieu wordt algemeen gezien als de voornaamste motor achter de illegale vuurwapenhandel in Europa. Ook in België houdt de vraag naar verboden wapens nauw verband met uiteenlopende vormen van georganiseerde en opportunistische criminaliteit (Duquet & Goris, 2018).

De achterliggende redenen zijn doorgaans instrumenteel of defensief van aard. In de eerste plaats worden wapens aangeschaft om ze in te zetten bij criminele activiteiten die gericht zijn op financieel gewin. In diverse criminele milieus fungeren vuurwapens dan ook als een praktisch middel om anderen te beroven of te intimideren, zoals bij gewapende overvallen of bedreigingen (Bruinsma & Moors, 2005; Duquet & Van Alstein, 2016). Daarnaast spelen defensieve motieven een belangrijke rol: binnen het criminele milieu dienen vuurwapens niet alleen om anderen te kunnen bedreigen, maar ook om zichzelf te beschermen tegen rivalen of tegen politieoptreden. Ten slotte kan ook status een drijfveer zijn.

De internationale smokkel van vuurwapens geldt als de voornaamste toevoerbron voor de illegale wapenmarkten in Europa. Uit eerder onderzoek blijkt dat zowel de herkomstlanden als de gebruikte smokkelroutes voortdurend veranderen. Die verschuivingen hangen nauw samen met welke wapentypes in bepaalde regio's beschikbaar zijn en met de vraag ernaar elders. Hoewel ook Oost-Europese landen als herkomst worden genoemd, wordt vooral de Balkan gezien als het belangrijkste leveringsgebied voor de Europese illegale wapenhandel (Duquet & Van Alstein, 2016). De smokkel van vuurwapens vindt vaak plaats in het verlengde van andere vormen van georganiseerde criminaliteit, in het bijzonder de drugssmokkel. Daardoor is het niet verwonderlijk dat vuurwapens doorgaans worden getransporteerd via dezelfde logistieke netwerken en smokkelroutes die reeds bestaan voor het verhandelen van illegale drugs.

5.1.3. *Brussel vs. Antwerpen*

De afgelopen jaren is druggerelateerd geweld uitgegroeid tot een van de meest urgente veiligheidsproblemen in België. Waar Antwerpen lange tijd gold als het epicentrum van de cocaïnehandel en de daarmee gepaard gaande afrekeningen, lijkt Brussel de laatste jaren een inhaalbeweging te maken. Volgens cijfers van de federale politie werd in Antwerpen in 2024 maar liefst 9 incidenten van drugsgeweld geregistreerd, een stijging van bijna 30% ten opzichte van het jaar voordien (Van Den Berghe & Michiels, 2024). Toch wijzen recente rapporten erop dat Brussel steeds vaker het toneel wordt van schietpartijen en aanslagen met explosieven, waarbij woonwijken zoals Anderlecht, Molenbeek en Schaarbeek zwaar getroffen worden (Verhaeghe et al., 2025).

Het drugsgeweld in Brussel en Antwerpen verschilt duidelijk van aard. In Brussel gaat het vooral om zichtbaar straatgeweld met veel schietpartijen waarbij personen rechtstreeks het doelwit zijn. De incidenten hangen vaak samen met conflicten tussen rivaliserende dealers en bendes. De drugshandel in Antwerpen situeert zich vooral binnen de groothandelsmarkt. Daar draait het geweld meer om intimidatie binnen het drugsmilieu. Daarbij worden vooral woningen, handelszaken en eigendommen van familieleden gevisieerd om druk uit te oefenen of boodschappen te sturen. Hoewel het zwaartepunt van het drugsgeweld momenteel in Brussel en Antwerpen ligt, en in mindere mate in Limburg, houden andere regio's zoals Sint-Niklaas en Luik er al rekening mee dat het geweld zich in de toekomst verder kan verspreiden (De Schutter & Duquet, 2024).

5.2. Dynamieken Belgisch drugsgeweld

Geweld en intimidatie maken traditioneel deel uit van illegale markten, maar het gebruik ervan is niet constant: het varieert in zichtbaarheid en intensiteit (Durán-Martínez, 2018). Voor criminele actoren is openlijk geweld doorgaans nadelig, omdat het zowel de aandacht van politie aantrekt als potentiële partners kan afschrikken. In die zin vormt geweld een risico voor de continuïteit van hun activiteiten (Bouchard et al., 2021). De vraag rijst dan waarom het drugsgeweld in België recent toch lijkt toe te nemen, terwijl de markt lange tijd relatief stabiel en weinig zichtbaar was. De theorie rond ‘zichtbaarheid en frequentie’ van geweld biedt hiervoor een verklaring (Durán-Martínez, 2018). In het verleden bleven conflicten binnen het drugsmilieu meestal onder de radar en werden ze intern afgehandeld. De afgelopen twee à drie jaar is dat patroon doorbroken: zowel het aantal incidenten als de publieke zichtbaarheid ervan is sterk gestegen. In wat volgt situeert zich primair op het niveau van België. Aangezien de statistieken aantonen dat een aanzienlijk deel van het druggerelateerde geweld zich in Brussel concentreert, mogen we ervan uitgaan dat deze bevindingen in belangrijke mate ook voor de Brusselse context relevant zijn.

5.2.1. *Geweld als intern reguleringsmechanisme*

Geweld fungeert primair als intern regulerend instrument, zowel binnen criminele organisaties als in de interactie tussen concurrerende drugsnetwerken. Hoewel er sprake is van aanzienlijke onderlinge rivaliteit tussen deze actoren, verhindert het illegale karakter van de drugsmarkt dat zij een beroep kunnen doen op formele overheidsinstanties voor regulering en handhaving. Als gevolg daarvan grijpen betrokkenen binnen het criminele milieu veelal terug op dreiging of feitelijk geweld als alternatief mechanisme om orde en controle binnen de markt te waarborgen (Noack & Nelen, 2023; Friman, 2009; Durán-Martínez, 2018).

Op het niveau van de groothandel manifesteert geweldsdynamiek zich voornamelijk in de vorm van intimidatie en vergelding. In dergelijke gevallen gaat het veelal om represailles naar aanleiding van verloren ladingen, diefstal of gelijkaardige incidenten. Dit soort geweld speelt zich doorgaans af in Antwerpen. Waar in het verleden nog uiteenlopende restitutiemechanismen tussen drugsorganisaties werden toegepast om geweld te beperken – onder mee om detectie door opsporingsinstanties te vermijden en bestaande samenwerkingsrelaties te behouden – lijkt de doelstelling van druggerelateerd geweld heden ten dage zijn verschoven (Bouchard et al., 2021). Geweld wordt niet langer uitsluitend ingezet als sporadische reactie op mislukte transacties, maar vervult steeds vaker een strategische functie gericht op afschrikking. Daarnaast fungeert geweld ook intern als disciplinair instrument, bijvoorbeeld als reactie op ongehoorzaamheid, onbekwaamheid of interne diefstal.

Op niveau van distributie en de consumentenmarkt wordt de strijd om territoriale controle over winstgevend afzetgebieden uitgevochten tussen concurrerende criminele groeperingen. Dit is tevens het niveau waarop druggerelateerd geweld zich het meest zichtbaar manifesteert. Het geweld dat zich hier voordoet, heeft

doorgaans een interpersoonlijk karakter, wat gepaard gaat met een relatief hoog aantal gewonden en dodelijke slachtoffers. Gegevens van DJSOC tonen aan dat binnen België het grootste aandeel slachtoffers van drugsgeweld zich situeert in het Brusselse arrondissement. Deze vaststelling sluit aan bij het feit dat Brussel tevens de hoogste criminaliteitscijfers vertoont met betrekking tot de handel in illegale middelen.

De aanwezig van deze lucratieve mogelijkheden stimuleert een escalatie van territoriale conflicten. Opvallend is dat binnen deze context niet enkel georganiseerde actoren, maar ook laagdrempelige dealers en zelfs consumenten zich bewapenen, voornamelijk met steekwapens en vuurwapens. Een illustratief voorbeeld betreft een steekincident in de Brusselse wijk Matongé op 18 juni 2022, waarbij een 26-jarige verdachte een 41-jarige man verwondde in het kader van een territoriaal conflict binnen het drugsmilieu. Beide betrokkenen zouden gelieerd zijn aan rivaliserende bendes, waarbij de Versailles-groep trachtte het territorium van de Black Wolves over te nemen. Dergelijke incidenten tonen aan hoe lokale machtsconflicten kunnen escaleren tot fysiek geweld tussen individuen.

5.2.2. *Crime as a service*

Voor de uitvoering van dergelijke geweldshandelingen wordt frequent een beroep gedaan op externe actoren. Enerzijds worden sociaal kwetsbare jongeren gerekruteerd door middel van beloften van financieel gewin en sociale status. Anderzijds schakelen criminele netwerken ook professionele geweldplegers in die zelf geen directe betrokkenheid hebben bij het drugsmilieu, maar in opdracht gerichte en doelbewuste gewelddaden uitvoeren (De Caluwé & Colman, 2025).

Het valt op dat daders van druggerelateerd geweld vaak een bijzonder jonge leeftijd hebben. Er is een duidelijke tendens waarbij minderjarigen steeds vaker worden ingezet voor de uitvoering van dergelijke feiten. Het gaat daarbij vaak om jongeren die zich in sociaal kwetsbare omstandigheden bevinden en voor wie criminaliteit een ogenschijnlijk snelle toegang biedt tot financiële middelen en status. In sommige gevallen nemen deze jongeren zelfs een economische rol op binnen hun gezin door inkomsten uit illegale activiteiten te genereren. Structurele factoren zoals hoge werkloosheid en beperkte toekomstperspectieven dragen bij tot de beschikbaarheid van een rekruteringsbasis binnen bepaalde stedelijke contexten.

In de praktijk kunnen deze opdrachten echter variëren van ondersteunende rollen, zoals het fungeren als uitkijk, tot het plegen van ernstige geweldsfeiten, waaronder schietpartijen of het plaatsen van explosieven. Daarnaast zijn er aanwijzingen dat criminele netwerken op transnationaal niveau minderjarigen rekruteren via tussenpersonen, onder meer voor activiteiten in havengebieden of voor het uitvoeren van gerichte aanvallen. In dat kader wordt eveneens vastgesteld dat jongeren steeds vaker in het bezit zijn van wapens en actief betrokken worden bij risicovolle operaties (De Schutter & Duquet, 2024).

5.2.3. Aard en omvang drugsgeweld

Daarnaast speelt ook de aard van de drugsmarkt een rol in de mate waarin geweld voorkomt. Eerder onderzoek koppelt een aanzienlijk deel van het zichtbare drugsgeweld in Europa aan de cocaïnehandel (De Schutter, 2024). Ook in Antwerpen en Brussel wordt een duidelijke link gelegd tussen het aanwezige drugsgeweld en de cocaïnemarkt. Vooral in Antwerpen lijkt een aanzienlijk deel van de geweldsincidenten verbonden te zijn aan *rip deals*³ of aan verloren gegane cocaïneladingen na uithalingen uit containers in de haven.

Het geweld dat aan de cocaïnemarkt wordt gelinkt, kan deels worden verklaard door een verschuiving van een markt die vroeger werd gedomineerd door enkele grote organisaties naar een landschap met talrijke kleinere, wendbare netwerken die elk een deel van deze winstgevende handel trachten te veroveren. Daarnaast blijft cocaïne voornamelijk in Latijns-Amerika geproduceerd en bereikt het Europa vooral via maritieme routes, om van daaruit verder te worden verspreid naar de Europese consumentenmarkt. Deze lange en complexe keten, van productie tot eindgebruiker, brengt een groot aantal actoren met zich mee, wat de kans verhoogt dat er op verschillende schakels in het proces conflicten of problemen ontstaan (De Schutter, 2024).

Ook de markt voor synthetische drugs en de cannabisteelt draagt bij aan het aantal druggerelateerde geweldsincidenten, vooral in Nederlands en Belgisch Limburg. De regio fungeert als uitvalsbasis voor Nederlandse drugscriminelen, die er net over de grens cannabisplantages en laboratoria voor synthetische drugs opzetten. Zo werd in juni 2024 in Riemst een omvangrijk drugsfabriek ontdekt, verborgen in een ondergrondse mergelgroeve. Na een afdaling via een schacht van zeven meter trof de politie er grote hoeveelheden drugsafval en meerdere productieketels aan; het lab werd vermoedelijk gebruikt voor de productie van amfetamine (Walschaers, 2024). Hoewel in dergelijke installaties regelmatig wapens worden gevonden, lijkt het merendeel van het drugsgeweld in Limburg niet rechtstreeks aan deze activiteiten verbonden te zijn. Conflicten binnen de cannabis- en synthetische drugsmarkten houden vaak verband met zogenaamde *rip deals*. Hoewel dit fenomeen in Belgisch Limburg relatief beperkt voorkomt, gaat het wel vrijwel steeds gepaard met een gewelddadige aanpak (Noack & Nelen, 2024).

Onderzoek (EUDA, 2022) toont aan dat geweld binnen de cannabismarkt minder zichtbaar is dan geweld dat verband houdt met de handel in synthetische drugs en cocaïne. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de criminele netwerken die actief zijn in de cannabissector sterk op samenwerking steunen: ze delen expertise, bieden elkaar gespecialiseerde diensten aan en ontwikkelen partnerschappen die geografische grenzen overstijgen.

³ De term wordt voornamelijk binnen het drugsmilieu gebruikt en duidt op een criminele transactie waarbij één partij er zowel met het geld als met de goederen vandoor gaat.

5.2.4. *Verwevenheid Nederlandse drugsmarkt*

Hoewel de sterke toename van druggerelateerd geweld in België zich pas sinds 2021–2022 manifesteert, waren er voordien al duidelijke waarschuwingssignalen. De vaak aangehaalde uitdrukking ‘als het in Nederland regent, druppelt het in België’ illustreert de nauwe verwevenheid tussen beide landen binnen de drugseconomie. Dat verband is niet verrassend, aangezien de Belgische en Nederlandse drugswereld al jarenlang structureel met elkaar verbonden zijn (De Middeleer & De Ruyver, 2017).

Al in de jaren 1980 werd in Nederland een duidelijke toename van druggerelateerd geweld vastgesteld, waarbij zowel politie als leden van het Openbaar Ministerie werden geïntimideerd of gecorrumpeerd. Deze escalatie hing samen met de intensivering van de strijd tegen de illegale drugshandel, waardoor criminele organisaties steeds vaker personen met strategische functies trachtten te beïnvloeden.

Vanaf 2012 namen de interne conflicten binnen het Nederlandse drugsmilieu verder toe, wat leidde tot meerdere schietincidenten en liquidaties. Door de nauwe verwevenheid tussen de Belgische en Nederlandse drugswereld verspreidde dit geweld zich ook naar België, met onder meer aanslagen en schietpartijen in Antwerpen (Laumans & Schrijver, 2014).

5.2.5. *Verstoring van de markt*

De Belgische drugshandel werd in 2021 sterk ontwricht door de politieacties die volgden op het kraken van de versleutelde communicatiedienst Sky ECC. Drie jaar later meldde het Openbaar Ministerie (2024) dat binnen dit onderzoek al 592 dossiers tegen 4.439 verdachten waren geopend, waarvan het merendeel in het arrondissement Antwerpen. Deze ingrepen hadden grote gevolgen: in de zomer van 2022 kende Antwerpen een recordaantal schietpartijen en explosies binnen het drugsmilieu.

Tussen januari en midden augustus 2022 werden 60 druggerelateerde incidenten geregistreerd, dubbel zoveel als in heel 2021. Volgens de Antwerpse Federale Gerechtelijke Politie houdt deze stijging deels verband met de Sky ECC-onderzoeken, die leidden tot de arrestatie van talrijke sleutelfiguren binnen het drugsmilieu. Door het wegvallen van dergelijke leidersfiguren raakt de machtsverhouding tussen concurrerende netwerken verstoord. Wanneer een organisatie hierdoor verzwakt, zowel in haar capaciteit om de markt te bevoorraden als om haar territorium te beschermen, ontstaat een machtsvacuüm. Rivaliserende bendes proberen dat vacuüm vervolgens te benutten door met geweld terrein, klanten en invloed over te nemen, wat de escalatie van geweld verder aanwakkert (De Schutter & Duquet, 2024).

5.3. Kenmerken meest getroffen wijken

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest telt 19 gemeenten en bestond in 2025 uit ruim 1 miljoen inwoners. In deze bijdrage staan de gemeenten Schaarbeek, Molenbeek, Anderlecht, Brussel-stad, Sint-Gillis, Koekelberg en Vorst centraal. Hoewel voor Vorst geen respondent werd gevonden, wordt deze gemeente toch meegenomen in de analyse. Een aantal kenmerken van deze buurten worden van dichtbij bekeken. Het analyseren van deze factoren is belangrijk omdat ze een duidelijk beeld geven van de buurten waarin het verdere onderzoek plaatsvond. Zoals eerder aangehaald kan de samenstelling van een buurt invloed hebben op de sociale cohesie en daardoor ook op de sociale controle. Bovendien verwezen meerdere respondenten tijdens de interviews naar de samenstelling en kwetsbaarheden van hun woonomgeving. Deze achtergrondinformatie is daarom noodzakelijk om de onderzoeksresultaten correct te kunnen interpreteren. De statistieken zijn afkomstig van BISA (Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse).

Samenstelling bevolking⁴

De samenstelling van een wijk speelt eveneens een belangrijke rol. Er zijn 186 nationaliteiten vertegenwoordigd in het Brussels Gewest. Uit onderzoek blijkt dat een hoge mate van etnisch-culturele diversiteit kan leiden tot grotere sociale afstand tussen bewoners. Wijken met meer diversiteit vertonen doorgaans lagere niveaus van sociale organisatie en cohesie, wat samenhangt met hogere criminaliteitscijfers (Sampson et al., 1997; van Beuningen et al., 2013). Onderstaande grafiek toont dat de Brusselse bevolking veel internationaler is qua geboortenationaliteit dan qua huidige nationaliteit. Hoewel een groot deel van de inwoners bij de geboorte een buitenlandse nationaliteit had, bezit vandaag een meerderheid de Belgische nationaliteit. Dit wijst erop dat veel inwoners in de loop van de tijd de Belgische nationaliteit hebben verkregen via naturalisatie (zie Figuur 5).

Demografische gegevens

De demografische kenmerken van de geselecteerde Brusselse gemeenten tonen een sterk afwijkend profiel ten opzichte van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Vooral de bevolkingsdichtheid springt in het oog: gemeenten zoals Sint-Gillis, Koekelberg, Schaarbeek en Molenbeek behoren tot de meest dichtbevolkte gemeenten. Dit wijst op een structurele ruimtedruk en een stedelijke context waar publieke ruimte intensief wordt gebruikt. Daarnaast valt op dat de meeste gemeenten een jongere bevolking hebben dan het gewestgemiddelde. Vooral Molenbeek, Schaarbeek en Koekelberg kennen een uitgesproken jonge leeftijdsstructuur, wat betekent dat een groot aandeel van de inwoners zich in de actieve leeftijdscategorie bevindt (zie Tabel 3).

⁴ De statistieken over nationaliteit vertrekken van de eerste nationaliteit die iemand heeft. Personen met meerdere nationaliteiten worden in de gepubliceerde cijfers dus niet als zodanig weergegeven.

Tewerkstelling

Tabel 4 toont dat verschillende Brusselse gemeenten lager scoren op werkgelegenheid en hoger op werkloosheid dan het gewestgemiddelde. Vooral Molenbeek, Schaarbeek en Anderlecht vallen op door lage werkgelegenheidsgraad en hoge (jeugd)werkloosheid, terwijl gemeenten zoals Koekelberg en Sint-Gillis dicht bij het gewestelijke gemiddelde aansluiten. Opvallend is dat jeugdwerkloosheid overal disproportioneel hoog blijft, wat wijst op structurele uitdagingen voor jongeren op de arbeidsmarkt (zie Figuur 6).

Inkomens

Het beeld schetst een duidelijke sociaaleconomische gradiënt binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De welvarendere zuidoostelijke gemeenten (zoals Ukkel, Sint-Pieters-Woluwe en Watermaal-Bosvoorde) noteren de hoogste gemiddelde netto-belastbare inkomens, terwijl de meer kwetsbare Kanaalzone-gemeenten (zoals Sint-Joost-ten-Node, Molenbeek en Anderlecht) onderaan de rangschikking staan. Dit wijst op aanhoudende inkomensverschillen tussen Brusselse gemeenten (zie Figuur 7).

Deze factoren sluiten nauw aan bij theoretische inzichten uit de sociale desorganisatie- en routine-activiteit theorie en helpen verklaren waarom bepaalde buurten disproportioneel worden geconfronteerd met druggerelateerde activiteiten en geweld.

6. Belgisch drugsbeleid

De aanpak van drugscriminaliteit in België, en vooral Brussel, is een uitdaging van formaat en kan alleen aangepakt worden door aanhoudende inspanningen van diverse beleidsinstanties. In wat volgt worden de voornaamste beleidsmaatregelen en initiatieven besproken die werden ontwikkeld op federaal en Vlaams niveau, alsook maatregelen die plaatsvinden op gewestelijk en lokaal niveau.

6.1. Federaal/Vlaams niveau

Federale drugsnota

De federale drugsnota (2001) fungeert als het overkoepelende kader voor het Belgische drugsbeleid. De federale drugsnota werd ontwikkeld als een beleidsmatig antwoord op de eerder versnipperde en weinig coherente aanpak van drugs in België. De nota sluit nauw aan bij de bevindingen van de Parlementaire Werkgroep Drugs, die pleitte voor een geïntegreerde, multidisciplinaire strategie waarin vooral volksgezondheid, preventie, behandeling en risicobeheersing centraal staan (Fijnaut & De Ruyver, 2014). De federale drugsnota omvat twee centrale componenten: enerzijds een analyse van de voortgang bij de uitvoering van de aanbevelingen van de Parlementaire Werkgroep Drugs, en anderzijds een pakket beleidsmaatregelen dat bedoeld is om de nog niet gerealiseerde aanbevelingen alsnog te operationaliseren (Dienst voor het strafrechtelijk beleid, z.d.).

De nota formuleert drie overkoepelende beleidsdoelen:

- 1) Het terugdringen van het aantal personen met een afhankelijkheidsproblematiek.
- 2) Het beperken van de lichamelijke en psychosociale schade die voortvloeit uit problematisch druggebruik.
- 3) Het verminderen van de maatschappelijke overlast en bredere negatieve effecten die met het drugsfenomeen gepaard gaan.

Om deze doelstellingen te verwezenlijken, steunt de federale drugsnota op drie beleidsdomeinen:

- 1) Preventie - gericht op niet-gebruikers en recreatieve of niet-problematische gebruikers, met als doel het ontmoedigen en terugdringen van zowel legale als illegale vormen van druggebruik.
- 2) Hulpverlening, risicobeperking en re-integratie - gericht op personen met een problematisch gebruikspatroon, waarbij zowel maatschappelijke bescherming als toegankelijke zorg en ondersteuning centraal staan.
- 3) Repressie - gericht op producenten, leveranciers en criminele netwerken, met bijzondere aandacht voor de bestrijding van georganiseerde drugshandel.

De nota onderstreept het belang van een goede afstemming tussen beleidsdomeinen en het uitbouwen van betrouwbare gegevens- en evaluatiesystemen die het drugsbeleid moeten ondersteunen. Daarnaast wordt expliciet gemaakt dat het federale kader betrekking heeft op alle vormen van psychoactieve middelen, inclusief legale substanties zoals alcohol, tabak en geneesmiddelen (Dienst voor het strafrechtelijk beleid, z.d.). Opvallend is dat gokverslaving buiten het toepassingsgebied blijft, net als het medisch gebruik van cannabis (Colman et al., 2021).

Hoewel de drugsnota een breed scala aan initiatieven formuleerde op het vlak van preventie, zorg en repressie, bleek de realisatiegraad van de vooropgestelde doelstellingen onvolledig. Een aanzienlijk deel van de beleidslijnen werd later opnieuw opgepikt en geactualiseerd in de Gemeenschappelijke Verklaring van 2010 (Dienst voor het strafrechtelijk beleid, z.d.), die fungeerde als een actualisering en herijking van het federale drugsbeleid. Hoewel de nota uit 2001 dateert, wordt ze aangevuld door recente nationale veiligheidsplannen en de nieuwe interfederale drugsstrategie. Die actualisering was nodig door de opkomst van synthetische drugs, digitale communicatie en steeds complexere criminele netwerken. Toch blijft de oorspronkelijke nota richtinggevend voor de rolverdeling tussen beleidsniveaus.

NVP – Nationaal Veiligheidsplan

Het Nationaal Veiligheidsplan (NVP) 2026–2029 vormt het centrale strategische document dat de prioriteiten en werking van alle Belgische politiediensten bepaalt. Het plan is de politionele vertaling van de Nationale Veiligheidsstrategie en de Kadernota Integrale Veiligheid (KIV), en werd in februari 2026 goedgekeurd door de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie. Het legt de koers vast voor vier jaar en bepaalt welke fenomenen bijzondere aandacht krijgen binnen de geïntegreerde politie. Het KIV is het strategisch beleidskader voor een integraal en geïntegreerd veiligheidsbeleid. De nota bepaalt de prioriteiten voor de aanpak van veiligheidsproblemen zoals georganiseerde criminaliteit, cybercriminaliteit, radicalisering, geweld en fraude. Daarbij staat samenwerking centraal tussen federale, regionale en lokale overheden, politiediensten, justitie en andere maatschappelijke partners. De KIV legt de nadruk op preventie, repressie, slachtofferzorg en innovatie om België weerbaarder en veiliger te maken in een context van toenemende en grensoverschrijdende dreigingen (FOD Justitie, 2025). Het NVP staat niet op zichzelf: het sluit aan bij de federale drugsnota en bij recente initiatieven zoals het Nationaal Drugscommissariaat (2023), dat zich specifiek richt op de strijd tegen zware en georganiseerde drugscriminaliteit.

Het NVP vertaalt deze strategische koers naar een reeks thematische prioriteiten die inspelen op de meest urgente en complexe veiligheidsuitdagingen. Het plan kiest bewust voor een geïntegreerde en resultaatgerichte aanpak, waarbij federale en lokale politiediensten samenwerken rond fenomenen die een grote maatschappelijke impact hebben. De prioriteiten omvatten onder meer de strijd tegen georganiseerde criminaliteit en druggerelateerde netwerken, de aanpak van cybercriminaliteit, de preventie en bestrijding

van radicalisering en extremisme, een versterkt grensbeheer, verkeersveiligheid, sociale en fiscale fraude, en intrafamiliaal en seksueel geweld. Deze thema's komen bovenop de reguliere basisopdrachten van de politie en vormen de leidraad voor operationele keuzes, capaciteitsinzet en interbestuurlijke samenwerking. Door deze focus wil het NVP de weerbaarheid van de samenleving vergroten en de politieorganisatie beter voorbereiden op snel evoluerende veiligheidsfenomenen.

Interfederale drugsstrategie

De strategie wordt voorgesteld als een beleidsmatig antwoord op een veranderend en steeds complexer drugsfenomeen, waarop zowel de federale drugsnota van 2001 als de Gemeenschappelijke Verklaring van 2010 slechts in beperkte mate aansloten. Uit de evaluatiestudie van het Belgische drugsbeleid (EVADRUG) blijkt dat de doelstellingen uit deze eerdere documenten niet altijd overeenstemmen met de actuele epidemiologische ontwikkelingen of met de noden die op het terrein worden vastgesteld. De nieuwe interfederale strategie, die geldt voor de periode 2026-2029, beoogt een overkoepelend en samenhangend beleidskader te creëren dat aansluiting zoekt bij reeds bestaande plannen. De nieuwe strategie sluit aan bij de eerdere interfederale aanpak, maar werd herwerkt in functie van recente ontwikkelingen in zowel het gebruikspatroon van drugs als de dynamiek op de legale en illegale markten. Het actualiseren van de strategie was een expliciete opdracht voor de Algemene Cel Drugsbeleid, zoals vastgelegd tijdens de Thematische Vergadering Drugs in mei 2025. Die herziening was noodzakelijk om tegemoet te komen aan de groeiende behoefte aan een coherent, gecoördineerd en interfederaal beleid rond drugs en verslaving in België (Colman et al., 2026).

De strategie rust op zes kernambities die richtinggevend zijn voor het toekomstige beleid:

1. Het bevorderen en beschermen van gezondheid en algemeen welzijn.
2. Het uitbouwen van een geïntegreerd, multidisciplinair en herstelgericht zorg- en hulpverleningsaanbod.
3. Het beperken van risico's en schade die voortkomen uit de illegale drugsmarkt.
4. Het aanpakken van risico's en schade die verbonden zijn aan legale markten.
5. Het ontwikkelen van een kwalitatieve monitoringsstrategie om de uitvoering van een integraal en coherent drugsbeleid te volgen.
6. Het versterken van de nationale en internationale coördinatie, met het oog op een globaal en geïntegreerd beleidskader.

Vlaams expertisecentrum alcohol en drugs (VAD)

Het Vlaams beleid rond middelengebruik is ingebed in het preventieve gezondheidsbeleid, waarvoor Vlaanderen bevoegd is binnen domeinen zoals preventie, welzijn, onderwijs en gezondheidszorg. Het preventieve luik van het middelenbeleid wordt juridisch verankerd via het Decreet betreffende het preventieve gezondheidsbeleid⁵. Dit decreet bepaalt dat Vlaanderen werkt met gezondheidsdoelstellingen: meetbare, beleid sturende doelen die gezondheidswinst moeten opleveren en gezondheidsongelijkheid moeten verminderen. Deze gezondheidsdoelstellingen worden vastgelegd tijdens gezondheidsconferenties en vormen de basis voor concrete actieprogramma's rond tabak, alcohol en andere drugs. Binnen dit kader speelt VAD - het Vlaams expertisecentrum Alcohol en andere Drugs - een centrale rol als partnerorganisatie van de Vlaamse overheid. VAD ontwikkelt wetenschappelijk onderbouwde preventiemethodieken, ondersteunt het werkveld, verzamelt expertise en fungeert als koepelorganisatie voor diverse voorzieningen die rond alcohol- en drugproblematiek werken. Zoals VAD zelf aangeeft, bestaat het Vlaamse preventiebeleid uit een netwerk van actoren en maatregelen, niet uit één overkoepelend actieplan (VAD, 2025).

6.2. Gewestelijk niveau

Gewestelijke veiligheidsraad

De Gewestelijke Veiligheidsraad (GVR) is het centrale overleg- en coördinatieorgaan voor veiligheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ze wordt voorgezeten door de Brusselse minister-president en brengt alle cruciale actoren samen: de burgemeesters van de 19 gemeenten, de korpschefs van de zes lokale politiezones, de bestuurlijke en gerechtelijke directeurs van de federale politie, de gouverneur voor crisisbeheer en het Brusselse parket. De GVR wordt samengeroepen wanneer de veiligheidssituatie dat vereist, zoals bij escalaties van druggerelateerd geweld. In die context bepaalt de GVR de prioriteiten, coördineert ze de inzet van lokale en federale middelen en stuurt ze gezamenlijke acties aan. Ze speelt ook een sleutelrol in de uitvoering van de gewestelijke antidrugsstrategie, die inzet op een multidisciplinaire aanpak waarin veiligheid, preventie en buurtleven worden gecombineerd (Belga, 2024). De GVR fungeert daarmee als het knooppunt waar bestuurlijke, gerechtelijke en politionele actoren hun strategieën afstemmen. Ze identificeert onder meer prioritaire probleemzones (hotspots), bepaalt de inzet van lokale taskforces⁶ en ziet toe op de uitvoering van gewestelijke maatregelen die gericht zijn op het herstellen van de openbare orde en het terugdringen van druggerelateerd geweld (safe.brussels, 2025).

⁵ Decreet van 21 november 2003 betreffende het preventieve gezondheidsbeleid

⁶ Een taskforce is een tijdelijke groep experts of specialisten die wordt samengesteld om een specifieke, urgente taak, probleem of project aan te pakken.

Globaal Veiligheids- en Preventieplan

Het Globaal Veiligheids- en Preventieplan (GVPP) vormt het centrale strategische kader voor het veiligheids- en preventiebeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het plan werd ontwikkeld door safe.brussels, dat binnen het gewest de rol opneemt van coördinator en facilitator van veiligheids- en preventie-initiatieven. Het GVPP is ingebed in de wettelijke opdracht van het gewest om een geïntegreerde veiligheidsaanpak te ontwikkelen en fungeert als referentiedocument voor alle actoren die betrokken zijn bij de bevordering van veiligheid, leefbaarheid en crisisbeheer. Het plan bouwt voort op eerdere beleidsperiodes, maar onderscheidt zich door een sterkere nadruk op samenwerking, kennisdeling en een systematische monitoring van veiligheidsfenomenen.

Centraal in het GVPP staat de overtuiging dat stedelijke veiligheid slechts kan worden gerealiseerd wanneer preventie, ondersteuning en handhaving op een coherente en complementaire manier worden ingezet. Het plan vertrekt vanuit een brede visie op veiligheid, waarin niet alleen de bestrijding van criminaliteit, maar ook de versterking van sociale cohesie, de bescherming van kwetsbare groepen en de verbetering van de leefomgeving een plaats krijgen. De burger wordt daarbij beschouwd als een actieve partner: het GVPP hecht veel belang aan het verzamelen van informatie over het veiligheidsgevoel en aan de toegankelijkheid van diensten voor bewoners en bezoekers van het gewest.

Safe.brussels staat in voor de coördinatie van de verschillende actoren, de verzameling en analyse van gegevens, en de ontwikkeling van methodologische instrumenten die de uitvoering van het plan ondersteunen. De GVR bewaakt de strategische lijnen en ziet toe op de opvolging van de uitvoering. Deze structuur moet zorgen voor coherentie, transparantie en continuïteit in het veiligheidsbeleid, en maakt het mogelijk om beleid systematisch bij te sturen op basis van evoluerende veiligheidsfenomenen en nieuwe inzichten (safe.brussels, 2021).

Gewestelijke antidrugsstrategie

De Gewestelijke Antidrugsstrategie, ingevoerd in april 2024, vormt het antwoord van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op de toenemende druk van druggerelateerd geweld en de verstoring van de openbare orde. De strategie stelde een reeks bestuurlijke maatregelen in om overlast te beperken en de veiligheid in het gewest te herstellen. Deze maatregelen werden nadien verlengd om de continuïteit en intensiteit van de aanpak te verzekeren. De uitvoering gebeurt onder leiding van safe.brussels en in nauwe samenwerking met de GVR.

De strategie steunt op een gecoördineerde governance structuur die verschillende bestuursniveaus samenbrengt. De GVR fungeert als strategisch orgaan dat prioriteiten vastlegt en de coherentie van de acties bewaakt. Daarnaast is er de Gewestelijke Veiligheidscel (GVC), gecoördineerd door safe.brussels, die toeziet op de uitvoering van de strategie door de lokale taskforces (LTF). De LTF's, geleid door de burgemeesters, ontwikkelen actieplannen op maat van de specifieke noden van de betrokken wijken. Elke taskforce is verantwoordelijk voor de toepassing van de drie pijlers van de strategie: veiligheid, preventie en buurtleven. Deze structuur moet een geïntegreerde en gebiedsgerichte aanpak garanderen, waarbij lokale kennis en gewestelijke coördinatie elkaar versterken (BRUZZ, 2024; *Gewestelijke Antidugsstrategie*, 2025).

Zes maanden na de invoering werd een eerste evaluatie uitgevoerd. Binnen safe.brussels werd hiervoor een specifieke cel 'openbare orde' opgericht, die instaat voor monitoring en analyse. De evaluatie maakt gebruik van hotspotfiches, waarin de evolutie van elke zone wordt gedocumenteerd. Uit de analyse bleek dat sommige hotspots verbeterden, waardoor repressie maatregelen konden worden afgebouwd en plaats maakten voor stadsherwaardering. Tegelijkertijd kwamen nieuwe gevoelige zones aan het licht, wat leidde tot de oprichting van bijkomende taskforces. Deze dynamische aanpak onderstreept het belang van flexibiliteit en voortdurende bijsturing op basis van terreinobservaties. De strategie erkent dat repressie alleen onvoldoende is: structurele oplossing vergen investeringen in preventie, sociale ondersteuning en stedelijke ontwikkeling. De effectiviteit van de strategie hangt af van blijvende samenwerking tussen federale, gewestelijke en lokale actoren, met als doel de veiligheid en levenskwaliteit van de Brusselaar te verbeteren (*Gewestelijke Antidugsstrategie*, 2025).

6.3. Lokaal niveau

De lokale aanpak van drugsgeweld in Brussel steunt op een combinatie van politionele, preventieve en civiele interventies die elkaar aanvullen binnen de zes Brusselse politiezones. Deze politiezones voeren regelmatig gezamenlijke en gecoördineerde acties uit tegen zowel druggebruik als -handel. In maart 2025 werden bijvoorbeeld veertien gerichte operaties uitgevoerd door alle zes zones, in samenwerking met het Brusselse parket en de federale politie, waarbij 165 personen werden geverbaliseerd voor drugsbezit (Van Chaze, 2025). Daarnaast worden grootschalige geïntegreerde acties georganiseerd die zich specifiek richten op de ontmanteling van criminele organisaties en dealnetwerken. Een actie in oktober 2025 resulteerde in 46 gerechtelijke arrestaties en tientallen processen-verbaal voor drugs- en wapendelicten (Brussel West, 2025). De Brusselse politie omschrijft deze strategie als de derde fase in een bredere veiligheidsaanpak. De eerste fase richt zich op gerechtelijke onderzoeken naar schietincidenten en grote drugsvangsten, terwijl de tweede fase de illegale economie viseert, waaronder handelszaken die betrokken zijn bij drugstrafiek. De derde fase, die nu wordt uitgerold, beschouwt ook gebruikers als onderdeel van het probleem en wil via gerichte controles hun rol in de vraagzijde van de markt zichtbaar maken (Van Chaze, 2025).

Naast deze repressieve pijler spelen gemeentelijke preventiediensten een structurele rol via straathoekwerk, jongerenwerk en buurtgerichte interventies. Deze diensten richten zich op het bereiken van kwetsbare jongeren, het voorkomen van instroom in de drugseconomie en het versterken van sociale cohesie op wijkniveau. Gemeenten zetten bovendien lokale actieplannen in die bestaan uit camerabewaking, hotspot-aanpak en bestuurlijke maatregelen zoals GAS-boetes om overlast te beperken (Verhaeghe, 2025). Deze maatregelen sluiten aan bij bredere gewestelijke strategieën die inzetten op een multidisciplinaire aanpak van veiligheid, preventie en buurtleven, zoals bevestigd in de gewestelijke antidrugsstrategie van 2024.

Tot slot spelen burgerinitiatieven een steeds prominentere rol in de lokale dynamiek. Bewegingen zoals de *40 Comités* mobiliseren bewoners, verzamelen systematisch informatie over overlast en dealpunten, en oefenen druk uit op lokale en gewestelijke overheden om kordater op te treden. Dit collectief van wijkverenigingen en buurtbewoners ontstond in 2023-2024 uit frustratie over de toenemende schietpartijen en drugsoverlast in wijken rond het Brusselse kanaal (BRUZZa, 2024; BRUZZb, 2024). De comités eisen een nieuw federaal kanaalplan en meer zichtbare aanwezigheid van politie en justitie in de wijken (BRUZZ, 2024). Hun acties bestaan uit open brieven, politieke druk en samenwerking. Dit burgercollectief illustreert hoe burgerparticipatie een rol speelt in het agenderen van veiligheidsproblemen en het mobiliseren van politieke aandacht.

Onderzoeksresultaten⁷

De bevindingen uit het onderzoek verschaffen een antwoord op de centrale onderzoeksvraag: *‘Hoe ervaart de Brusselse burger het huidige drugsgeweld in zijn/haar buurt, en hoe beoordeelt hij/zij de beleidsmatige aanpak van dit geweld?’*. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk ook ingegaan op de drie resterende deelvragen die in het theoretisch kader nog niet werden behandeld. Naast hun ervaringen werden de respondenten ook uitgenodigd om mogelijke oplossingen of aanbevelingen te formuleren met betrekking tot het drugsgeweld in Brussel. Deze suggesties worden besproken op het einde van de resultaten.

7. Coderingen

De coderingen die aan de transcripties van de interviews zijn toegekend, zijn zorgvuldig ontwikkeld op basis van de vooraf vooropgestelde vragenlijst (zie bijlage C). De thema's en subthema's uit deze vragenlijst vormden het analytisch kader waarmee relevante uitspraken systematisch zijn geïdentificeerd en geclassificeerd. Ter ondersteuning en illustratie van de bevindingen worden relevante citaten uit de interviews weergegeven.

7.1. Drugsgeweld

Begrip ‘drugsgeweld’

De manier waarop respondenten “drugsgeweld” definiëren, blijkt breed en multidimensionaal, en overstijgt een louter enge interpretatie van fysiek geweld. Voor verschillende respondenten omvat het begrip een geheel van praktijken en gevolgen die verbonden zijn aan de drugseconomie, gaande van directe geweldpleging tot structurele en symbolische vormen van schade. Hierbij wordt expliciet gewezen op zowel fysiek als mentaal geweld, maar ook op de positie van gebruikers als slachtoffers binnen een groter systeem. Deze brede conceptualisering wijst op een begrip van drugsgeweld als een complex sociaal fenomeen, eerder dan een geïsoleerde criminele handeling.

“Drugsgeweld betekent voor mij drugsverloop en al het geweld dat er bij komt kijken. Dat gaat van mensen die met drugs bezig zijn, dus zowel schietpartijen onder dealers, kapotte wagens, handgranaten die soms gevonden worden, bedreigingen. Zowel fysiek als mentaal geweld (...) Maar daarnaast ook slachtoffers die vastzitten in een systeem, een vicieuze cirkel waar ze niet uit geraken, druggebruikers. Zij voelen ook die scherven. Zij zijn ook mee slachtoffer van dat geweld” (R1)

⁷ Op het moment van afname van de interviews was er nog geen Brusselse regering gevormd.

“In de eerste plaats alle aanvallen met geweren die het laatste jaar heel veel gebeurd zijn. Dat is echt direct bendegeweld (...) Op de andere manier is er ook veel verbaal geweld van drugsgebruikers dan, ook naar de mensen op straat toe (...) Dat is dan puur verbaal maar dat is ook geweld hé” (R9)

Een belangrijke dimensie in de betekenisgeving is het onderscheid tussen geweld door gebruikers en geweld binnen het drugsmilieus zelf. Respondenten benoemen enerzijds agressie van druggebruikers ten aanzien van omstaanders, die vaak gelinkt wordt aan intoxicatie en onvoorspelbaar gedrag. Anderzijds wordt ook het georganiseerde geweld tussen dealers en bendes benadrukt, waarbij territoriale conflicten en economische belangen centraal staan.

“Ik ervaar drugsgeweld via twee wegen eigenlijk. Je hebt drugsgeweld van de gebruikers, de drugsgebruikers naar omstaanders, naar passanten, naar treinreizigers, metroreizigers toe (...) Dus dat is 1 manier van het ervaren van drugsgeweld en dan een andere manier, dat is het geweld onder de drugsbendes. De drugsbendes die hun territorium proberen af te bakenen of uit te breiden en dan mensen inhuren om op elkaar te schieten” (R2)

Daarnaast wordt drugsgeweld niet uitsluitend geassocieerd met zichtbare, fysieke incidenten zoals schietpartijen of gevechten, maar ook met meer alledaagse en diffuse vormen van dreiging en intimidatie in de publieke ruimte. De aanwezigheid van dealers en gebruikers, hun gedrag en interacties met voorbijgangers worden door respondenten vaak als impliciet gewelddadig ervaren, zelfs wanneer er geen directe fysieke confrontatie plaatsvindt. Dit wijst op het belang van subjectieve beleving en perceptie in de constructie van het begrip drugsgeweld.

“Dan heb je de dealers, ik zie die staan. Ik probeer contact met die personen te vermijden maar als je op bepaalde pleinen of hoeken van de straat u bevindt, dan wordt je wel aangekeken. Die nemen een soort dreigende houding aan of roepen dingen naar u om te zorgen dat je zou weggaan van die plaats” (R3)

“Maar daarnaast is de dreiging ook wel aanwezig, je hebt de aanwezigheid van de dealers of van drugsverslaafden. Wat ik niet echt als geweld zou bestempelen, maar wel bijdraagt aan het onveiligheidsgevoel” (R5)

“Als je mensen op straat drugs ziet nemen kan ik dat ook wel zien als geweld omdat dat u ook onveilig kan doen voelen” (R7)

Perceptie drugscriminaliteit

Respondenten wijzen op verschillende onderliggende oorzaken van drugscriminaliteit, waarbij vooral structurele en socio-economische factoren centraal staan. Armoede, dakloosheid en een gebrek aan toekomstperspectief worden frequent aangehaald als voedingsbodem voor zowel druggebruik als drugshandel. Daarnaast wordt ook gewezen op bredere, transnationale dynamieken en de toegankelijkheid van drugs, wat het probleem verder versterkt. Deze verklaringen tonen aan dat bewoners drugscriminaliteit niet louter als een individueel probleem zien, maar als een fenomeen dat ingebed is in bredere maatschappelijke structuren.

“(...) En waarmee ligt dat in verband volgens mij? Een extra laag van extreme armoede waar dat Brussel mee te maken heeft gehad” (R2)

“Ik denk dat de socio-economische achtergrond van mensen een grote rol speelt, in deze buurten. Ik denk dat een groot probleem erin ligt dat veel mensen niet veel geld hebben, weinig toekomstperspectief hebben, geen opleiding gehad hebben, ook veel kinderen die dat niet zullen hebben, net zoals hun ouders. Dat blijft een eeuwige cyclus” (R10)

Wat betreft de evolutie doorheen de tijd, ervaren veel respondenten een toename van drugscriminaliteit, al wordt dit soms genuanceerd door onzekerheid of veranderde perceptie. Verschillende bewoners geven aan dat het fenomeen zichtbaarder is geworden in het straatbeeld, met meer openlijk gebruik en handel. Anderen benadrukken dat het probleem cyclisch is of reeds langer aanwezig was, maar recent intenser of explicieter naar voren komt.

“Drugs is er altijd geweest. Zowel op hogere niveaus als in de armere sferen. Dat weet je. Ik vind wel dat het de voorbije jaren is toegenomen, gradueel, op alle vlakken, in elke levenssfeer van iedereen. Drugs in België is wel iets dat alom tegenwoordig is geworden vind ik” (R8)

“Het is er altijd geweest, het is altijd zichtbaar geweest. Het is heel lang genegeerd geweest door de overheid of wat dan ook” (R11)

“Ik zou wel durven zeggen dat miserie en ellende, visueel, mensen die er slecht aan toe zijn, wel is toegenomen. De laatste jaren ligt het echt vol in de wijken waar ik kom. Toen ik hier pas aankwam was het iets minder denk ik. Het was minder zichtbaar, of minder aanwezig” (R3)

Tot slot benadrukken respondenten dat de situatie sterk verschilt tussen wijken binnen Brussel. Drugscriminaliteit wordt vaak geconcentreerd in sociaal kwetsbare buurten, terwijl andere, meer welgestelde wijken er minder zichtbaar mee geconfronteerd worden.

“Het is echt van straat tot straat. Het kan wijzigen. Bijvoorbeeld Zwarte Vijvers ligt hier om de hoek, dat wordt omschreven als hotspot met dealers maar zodra je hoekje om komt, dan is het hier eigenlijk rustig, heel residentieel, familiaal” (R7)

7.2. Slachtofferschap

De interviews tonen aan dat slachtofferschap in de context van drugsgeweld zowel direct als indirect wordt ervaren, en dat de perceptie van risico sterk varieert tussen respondenten. Een aanzienlijk deel van de respondenten geeft aan zelf (nog) geen direct slachtoffer te zijn geweest van druggerelateerd geweld, hoewel zij het risico wel erkennen. Dit risico wordt vaak situationeel beschouwd: men acht het mogelijk dat het iedereen kan overkomen, maar laat het dagelijkse handelen er niet noodzakelijk door bepalen. Tegelijk spelen individuele kenmerken, zoals fysieke uitstraling, een rol in hoe men zichzelf als potentieel doelwit inschat.

“Op zich kan het iedereen overkomen maar ik heb het gevoel dat deze wijk relatief veilig is” (R5)

“Ik denkt dat dat iedereen kan overkomen. Maar ik heb dat tot nu toe zelf, persoonlijk vermeden. Misschien omdat ik er ook niet uitzie als iemand die je gemakkelijk kan bestellen of zo. Er zijn veel andere mensen die gemakkelijkere slachtoffers zijn dan ik. Dus ik denk dat voor mij persoonlijk, dat dat één van mijn geluksfactor is dat ik wat groter ben, wat breder ben, dat ik er misschien wat sterker uitzie dan iemand anders” (R2)

“Er zijn wel verhalen geweest van losvliegende kogels. Dat is wel beangstigend maar ik denk dat die kans vrij klein is dat dat gaat gebeuren bij mij. Maar het zijn eerder de gebruikers die wel een agressieve sfeer veroorzaken en ook agressie plegen naar elkaar, vechten, schooien voor van alles” (R3)

“Ik ben een man van 1m92, dus ik heb wel het geluk dat ik overal een beetje kan gaan waar ik wil” (R3)

Ondanks het ontbreken van directe slachtofferschapservaringen bij sommigen, blijkt er wel een sterke aanwezigheid van indirect slachtofferschap via verhalen en ervaringen van anderen. Respondenten geven aan dat zij regelmatig geconfronteerd worden met getuigenissen van vrienden, burens of kennissen die slachtoffer zijn geworden van geweld. Deze verhalen hebben vaak een blijvende indruk en dragen bij aan een breder bewustzijn van de ernst van de problematiek.

“Ik ken wel mensen die al slaag hebben gekregen maar ik zou dat nooit aan drugs linken. Natuurlijk, je weet nooit wat die mensen genomen hebben. Dat is ook een beetje de vraag rondom drugsgeweld. Is dat iemand die drugs heeft genomen en daarna een misdrijf pleegt? Of is dat meer echt de focus op de drugs? (...) Ik ken mensen die lastiggevallen zijn geweest door mensen die waarschijnlijk drugs hebben genomen maar ik zou dat niet als harde drugsgeweld zien” (R6)

“Ik heb ook een vriendin die hier s’ avonds niet meer op bezoek wilt komen omdat ze hier het metrostation niet wilt gebruiken. Ik heb daar wel alle begrip voor natuurlijk (...)” (R7)

“Ja, ze vertellen wel eens verhalen. Iemand woont bijvoorbeeld aan het Noordstation, hij werd daar eens met een machete achtervolgd, een vriend van mij. Maar hoe of wat, ik was er zelf niet bij, dus ja. Maar je hoort soms wel verhalen en dan denk je ‘oké straf dat dat gebeurd is’. Dat tekent die mensen toch wel voor een lange tijd” (R1)

Daartegenover staan respondenten die wel degelijk directe ervaringen hebben met slachtofferschap, gaande van intimidatie en diefstal tot fysiek geweld. Deze ervaringen situeren zich vaak in alledaagse contexten en worden regelmatig gelinkt aan druggebruik of -handel. Opvallend is dat dergelijke incidenten niet altijd als uitzonderlijk worden beschouwd, maar eerder als onderdeel van een bredere realiteit waarmee men moet leren omgaan.

“Ik ben ook al dikwijls overvallen (...), dat zijn gewoon jonge gasten die geld nodig hebben, meestal voor drugs” (R4)

“Ik ben daar slachtoffer van geworden hé (...) Dus ik heb een broer verloren en mijn vader is ook gestorven (...) Die had heel veel schulden in het drugsmilieu en op een keer stonden ze gewoon aan mijn deur met een pistool. Ik moest geld geven. Die zeiden letterlijk: ga mee naar de bank nu, ik moet nu €800 hebben (...)” (R10)

Tot slot komt naar voren dat de nabijheid van geweld, zelfs zonder directe betrokkenheid, een belangrijke rol speelt in de beleving van slachtofferschap. Het meemaken of observeren van incidenten in de directe omgeving, zoals schietpartijen of gewelddadige confrontaties, kan een sterke indruk nalaten en tijdelijk gevoelens van angst of verhoogde waakzaamheid oproepen.

7.3. (on)veiligheidsgevoelens

De interviews tonen een genuanceerd en soms tegenstrijdig beeld van (on)veiligheidsgevoelens in Brusselse wijken, waarbij percepties sterk afhankelijk blijken van individuele positie, lokale context en mate van blootstelling aan druggerelateerde fenomenen.

Enerzijds geven meerdere respondenten aan zich persoonlijk relatief veilig te voelen in hun directe leefomgeving. Dit veiligheidsgevoel wordt vaak gekoppeld aan concrete factoren zoals sociale controle, levendigheid en vertrouwdheid met de buurt. Zo benadrukken verschillende deelnemers dat de aanwezigheid van andere mensen op straat, open handelszaken en sociale interactie bijdragen aan een gevoel van veiligheid. Daarnaast speelt gewenning een belangrijke rol: respondenten die frequent geconfronteerd worden met druggebruik of marginaliteit geven aan deze fenomenen te normaliseren of er minder aandacht aan te besteden.

“Ik heb een groot veiligheidsgevoel door de sociale factoren, het centrum is hier, waar geen geweld is. Auto’s passeren hier, fietsers” (R1)

“Nu woon ik in Brussel en hier voel ik mij ergens iets veiliger dan in Genk omdat hier heel veel mensen zijn in Brussel (...) Er zijn hier altijd mensen op straat, ’s avonds (...) Hier heb je tot midden in de nacht nog leven op straat, winkels die nog open zijn. Ik voel mij hier wel veiliger dan in het rustige Limburg op dat vlak. Heel raar, ja” (R10)

“(...) Ook gewoonte hé, ik zie die elke dag, dan stoort je u er ook minder aan. Ik relativeer dat ook (...) Je kan ook de mensen overtuigen door te zeggen dat er meer is dan drugs in Brussel. Als mensen het hebben over het Betlehemplein, ja oké, dat is een hotspot en mensen verkopen er drugs, maar er zijn ook kei goede restaurantjes (lacht). Je moet het langs de betere kant te zien en te zeggen tegen de mensen ‘je hebt dit maar ook dat’...” (R6)

Tegelijkertijd blijkt dit persoonlijk veiligheidsgevoel vaak situationeel en niet absoluut. Verschillende respondenten maken een onderscheid tussen dag- en nachtsituaties, waarbij vooral ’s avonds en ’s nachts, wanneer sociale controle afneemt, een verhoogd gevoel van onveiligheid ontstaat. Specifieke locaties zoals metrostations, parken of buurten met zichtbare drugsactiviteiten worden expliciet vermeden of als onaangenaam ervaren. Bovendien wordt duidelijk dat gender, leeftijd en fysieke kenmerken een rol spelen: mannelijke respondenten erkennen dat hun veiligheidsgevoel niet noodzakelijk representatief is voor vrouwen of ouderen, die vaker angst rapporteren en hun gedrag aanpassen.

“Ik ben een man, daarmee heb ik al geluk. Ik ben wit dus ik zie er niet uit als iemand die in dat milieu betrokken is, dan word je ook al minder snel ‘getargetted’. In die zin voel ik mij veilig, maar dat kan voor iemand die hier woont anders zijn” (R9)

“Ik voel mezelf nooit onveilig in de buurt. Ik heb een paar vrouwelijke huisgenoten, ik denk dat die dat wel iets anders meemaken en meer aangesproken worden. Ze zijn misschien meer op hun hoede voor zulke zaken. Ik denk dat andere mensen misschien wel een onveiligheidsgevoel hebben” (R6)

Anderzijds wordt ook duidelijk dat hun veiligheidsgevoel niet enkel gebaseerd is op direct slachtofferschapservaringen, maar ook op bredere percepties van wanorde en sociale kwetsbaarheid. Openlijk druggebruik, aanwezigheid van dakloosheid en zichtbare armoede worden frequent genoemd als bronnen van spanning en onzekerheid.

“Als ik een metrostation kom waar ze crack gebruiken, openlijk, dat heeft wel een impact. Dan zie je de mensen echt worstelen met zichzelf. Ik zie dat vaker dan ik zou willen” (R11)

“Ik voel me wel veilig op straat, alle momenten van de dag. Alleen als het echt donker is na 22u, ga ik niet het park zelf in. Daar slapen soms nog daklozen” (R5)

7.4. Gedragsveranderingen

De interviews tonen aan dat gedragsveranderingen in reactie op drugsgeweld sterk variëren en vaak subtiel of situationeel zijn. Een aantal respondenten geeft aan hun gedrag nauwelijks aan te passen, ondanks een bewustzijn van risico's en problematische situaties. Deze houding gaat vaak gepaard met een zekere relativisering of een gevoel van persoonlijke weerbaarheid, waarbij men het eigen handelen niet wil laten bepalen door angst.

“Ik zou het zuidstation nooit mijden. Ik heb nog nooit last gehad en ik denk dat ik mezelf wel kan verdedigen. Maar moest mijn vriendin daar komen s' avonds... dan zou ik er meer moeite mee hebben” (R1)

“Net na iets gebeurt is, als ik bijvoorbeeld langs Clemenceau moet passeren ga ik er wel aan denken, maar daarvoor omlopen ga ik niet doen” (R6)

Tegelijkertijd passen veel respondenten hun gedrag wel aan op een pragmatische en context gebonden manier, zonder dat dit noodzakelijk als ingrijpend wordt ervaren. Dit uit zich vooral in het vermijden van specifieke plaatsen of tijdstippen die als risicovol worden beschouwd, zoals stationsomgevingen, parken of bepaalde pleinen, voornamelijk 's avonds of 's nachts.

“Noordstation en Zuidstation zou ik zeker mijden na 21-22 uur 's nachts. Want ja, dan is er nog minder sociale controle” (R2)

*“Bijvoorbeeld metrostation Ribeaucourt. Dat is al even van hier, maar dat is echt een metrostation dat ik mijd omdat ik weet dat er daar niet alleen gedeald wordt, maar ook verslaafden zitten en gewoon voor je neus aan het dealen zijn en drugs gebruiken.”
(R5)*

Daarnaast nemen gedragsveranderingen vaak de vorm aan van kleine aanpassingen in mobiliteit en dagelijkse routines. Respondenten kiezen bijvoorbeeld voor alternatieve routes, vervoersmiddelen of tijdstippen om zich te verplaatsen.

“(…) dan pak ik liever de fiets of ga ik te voet. Het is ook iets sneller met de fiets dus dat speelt ook wel mee” (R5)

“Ik pak wel vaak de fiets. Ik herken dat gevoel wel inderdaad dat fietsen veiliger is en dat is ook sneller” (R6)

Ten slotte blijkt dat gedragsveranderingen vaak selectief en gradueel zijn, en niet noodzakelijk leiden tot volledige vermijding of terugtrekking. Deze balans tussen aanpassing en continuïteit illustreert hoe bewoners omgaan met een context waarin risico aanwezig is, maar niet allesbepalend wordt.

“Als ik moet mijden, kan ik de metro niet nemen, dan kan ik mijn huis niet meer uit. Dat ga ik zeker niet doen. Ik blijf verder mijn routines hebben” (R11)

“Als ik daar moet zijn, kom ik daar gewoon” (R7)

7.5. Mening over de politie

Aanwezigheid

De aanwezigheid van politie in Brussel wordt door respondenten als wisselend en vaak onvoldoende ervaren, vooral op vlak van nabijheid en preventie. Hoewel politie meestal snel reageert bij incidenten, ontbreekt het volgens velen aan structurele, zichtbare aanwezigheid in de wijk zelf.

“Nu is het zo, als je een probleem hebt en je belt is de politie vrij snel aanwezig. Maar het is niet zo dat er een wijkagent is die preventief op uw trottoir sloopt en die op voorhand al observeert wat er veranderd, waar het potentiële probleem is. Die nabijheidspolitie, ja die is te weinig aanwezig” (R2)

Daarnaast benadrukken respondenten dat de vorm van aanwezigheid belangrijker is dan de hoeveelheid. Er is een duidelijke vraag naar meer verbindende en aanspreekbare politie, die zichtbaar aanwezig is in de publieke ruimte en contact maakt met bewoners. Het gebrek aan voetpatrouilles en persoonlijk contact wordt hierbij als een gemis gezien.

“Dat mis ik misschien, dat ze meer uit hun auto’s komen en iets meer een praatje slaan met de mensen” (R7)

“Het moet vooral zinvol zijn. En ook vooral verbindend. Meer blauw op straat wilt niet zeggen dat het een klopjacht moet worden. Meer op een positieve manier benaderen, de problemen oplossen” (R1)

Tegelijk bestaan er twijfels over de vraag in welke mate een verhoogde politie-inzet daadwerkelijk een effect zal hebben. Verschillende respondenten geven aan dat meer politie het probleem niet fundamenteel oplost en eerder leidt tot verplaatsing van criminaliteit of symptoombestrijding.

“Ik denk niet dat het veel zou oplossen. Het probleem verplaatst zich gewoon. Bijvoorbeeld aan Clemenceau zijn ze dan heel streng geweest, ze hebben dat plein afgesloten. Oké, daar gebeurt er dan niets meer. Dan gebeurt het gewoon in andere buurten” (R9)

“Ik denk dat meer politie het probleem niet gaat oplossen. De politie die er is kan niet genoeg doen (...) dat gaat niet veel nut hebben” (R6)

Tot slot komt ook kritiek naar voren op de kwaliteit en organisatie van de politieaanwezigheid. Die wordt vaak als ad hoc, inefficiënt of weinig afgestemd op de realiteit ervaren.

*“Ja, ik zou liever structurele aanwezigheid willen. Nu is het wat ad hoc aanwezigheid”
(R8)*

“Ik heb niet meer politie nodig want ik heb niet de indruk dat ze op een verbindende manier aanwezig zijn” (R11)

Werking

Respondenten benadrukken dat de politie in Brussel vaak reactief werkt en vooral tussenkomt wanneer problemen zich al stellen. Er wordt gewezen op een gebrek aan preventieve aanpak en structurele opvolging van lokale situaties, wat volgens hen de effectiviteit beperkt.

“Maar de politie heeft ook veel werk, ze kunnen niet altijd hun prioriteit aan ons geven (...) Politie is heel veel symptoombestrijding, dat is geen structurele bestrijding” (R8)

Daarnaast komt de prioritering binnen het politiewerk sterk naar voren. Drugsgebruik en -verkoop worden door respondenten als laagdrempelige feiten gezien die vaak onderaan de prioriteitenlijst staan, waardoor zichtbare problematieken niet altijd aangepakt worden. Dit wordt gekoppeld aan werkdruk en beperkte middelen.

“Zij zeggen tegen ons dat ze heel veel andere urgente taken hebben. De politie werkt met een soort van priorisatiesysteem (...) Zij zeggen zelf dat ze hier te druk bezig zijn om zich bezig te houden met niet urgente zaken” (R3)

Tot slot tonen respondenten begrip voor de moeilijke werkomstandigheden van de politie. Ze erkennen dat agenten opereren binnen een complexe context en vaak geconfronteerd worden met hardnekkige problemen die moeilijk op te lossen zijn, wat het werk demotiverend kan maken.

*“Die doen ook maar gewoon hun best, in een heel moeilijke en uitdagende context”
(R8)*

Politiezones

De meeste respondenten staan positief tegenover de fusie van de Brusselse politiezones, al wordt die steun vaak genuanceerd door twijfels over de uitvoering en de achterliggende politieke motieven. Verschillende bewoners verwijzen naar concrete problemen die voortkomen uit de huidige versnippering.

“Dat is geweldig hé, 1 politiezone. Ik ben absoluut voorstander. Ik heb verhalen gehoord van vrienden. Zijn auto wordt gestolen in de ene zone. Hij gaat die zelf zoeken en hij vindt die ook in een andere zone. Hij gaat naar de politie in die andere zone en dan kan die dat regelen. Maar 1 van de 2 politieagenten van die zones is zagezegd zijn boekje te buiten gegaan door informatie te delen wat niet mocht” (R1)

“Ja, het gaat beter zijn. Wat je nu in Brussel hebt, is 19 gemeentes. Enkele van die burgemeesters en agenten van die politiezones, gedragen zich als baronnen op een eilandje (...) Terwijl je ook politiezones hebt waar je echt moet zweten en 's nachts constant oproepen hebt van mensen waar het mis gaat” (R1)

Ook anderen bevestigen de het huidige politiebeleid leidt tot inefficiëntie. Deze ervaringen versterken het idee dat criminaliteit en politie-interventies niet stoppen aan gemeentegrenzen en dat een meer geïntegreerde aanpak noodzakelijk is. De fusie wordt daarom vaak gezien als een logische stap richting meer efficiëntie, betere informatie-uitwisseling en een coherenter veiligheidsbeleid.

Toch leeft er onder de respondenten een sterke terughoudendheid. Verschillende respondenten vrezen dat de fusie een lege doos wordt of zelfs een besparingsoperatie. Daarnaast worden politiebelangen genoemd waarbij burgemeesters hun macht niet willen opgeven. De fusie wordt zo niet alleen gezien als een organisatorische hervorming, maar ook als een strijd tussen lokale autonomie en gewestelijke centralisatie.

“Dat is natuurlijk super positief maar wellicht gaan ze van die uitvoering een lege doos proberen te maken. Zelfs binnen zone Zuid heb je nu ook al subzones. Dus waarschijnlijk als er 1 zone wordt gemaakt gaan ze nog subzones hebben. Dan vraag ik mij af hoe makkelijk gaat die politie uitwisselbaar zijn tussen verschillende zones? Dat is wel echt het belangrijkste dat waar er zones zijn waar meer politie nodig is, ook meer politie kan komen. Dat moet echt de kerntaak zijn van die fusie, anders is dat gewoon een lege doos” (R3)

Tot slot benadrukken enkele respondenten dat de fusie op zich niet volstaat. Ze wijzen op het belang van nabijheidspolitie en sociale investeringen. De fusie van de 6 politiezones wordt dus vooral gezien als een noodzakelijke voorwaarde voor verbetering, maar niet als een garantie op een veiliger Brussel.

“(…) Maar we hebben schrik dat die eengemaakte zone eigenlijk maar een excuus is om te besparen op de Brusselse politie. Ja, dan zijn we nog verder weg van huis hé (…)
We zeggen dikwijls, de federale regering gebruikt Brussel als haar vuilnisbak. De problemen die zij niet willen in Vlaanderen en Wallonië, die duwen ze naar Brussel en dan achteraf de politie komen ondersubsidiëren, en justitie niet correct financieren. Ja, dan duw je problemen naar ons die nog meer onbeheersbaar worden” (R2)

7.6. Mening over het beleid

De respondenten tonen een brede consensus dat het huidige beleid als onvoldoende streng en tegelijk onvoldoende doordacht wordt ervaren. Enerzijds is er steun voor een kordate aanpak van zware criminaliteit maar anderzijds leeft het idee dat een louter repressieve aanpak tekortschiet en soms zelfs contraproductief is. Er wordt gepleit voor een meer gedifferentieerde aanpak, waarbij niet iedereen in de gevangenis belandt en alternatieven zoals begeleiding worden aangereikt. Dit wijst op een spanningsveld tussen repressie en re-integratie.

“Justitie mag daar niet te zacht mee omgaan want dan wordt het een soort van gemakkelijke uitweg voor mensen die hier niet passen. Mensen die zich eenzaam voelen mogen niet de gemakkelijke weg kunnen pakken (…). Qua dealers moet je de grote spelers wel in de gevangenis steken, maar dat is niet de ideale plek voor iedereen” (R1)

Daarnaast is er sterke kritiek op de structurele en institutionele organisatie van het beleid, dat als versnipperd en inefficiënt wordt gezien. Meerdere respondenten wijzen op de complexe bevoegdheidsverdeling en het gebrek aan samenwerking tussen verschillende bestuursniveaus (gemeente, gewest, federaal), wat een geïntegreerde aanpak bemoeilijkt. Dit leidt tot een gevoel van bestuurlijke onmacht en verantwoordelijkheid die wordt doorgeschoven.

“Overal in België wordt er gewezen met de vinger over bevoegdheden. Dat is ook hoe België in elkaar zit. Daar moet iets veranderen. Moest er een soort staatshervorming gebeuren in België waardoor er op een simpliciter niveau gewerkt kan worden, met minder regeringen, minder ministers, dan zou er efficiënter gewerkt kunnen worden. Omdat dezelfde doelen behaald kunnen worden met minder middelen” (R9)

“Maar wat is vooral in Brussel het probleem? Het probleem is dat hier heel veel bevoegdheden zijn. Dat is iets politieks” (R10)

Een terugkerend inzicht is dat het beleid te veel inzet op symptoombestrijding in plaats van structurele oorzaken. Acties zoals politie-interventies of opkuisacties worden gezien als tijdelijk en verschuiven het probleem eerder dan het op te lossen. Respondenten benadrukken dat sociale factoren zoals armoede, dakloosheid en mentale problemen onvoldoende aangepakt worden, waardoor het probleem blijft bestaan.

“Ik ben ervan overtuigd dat er veel symptoombestrijding is door plaatsen op te ruimen bijvoorbeeld. Het is vaak ook moeilijk te onderscheiden; wat is een dakloze, wat is een drugsgebruiker (...) Daarvoor moet uitgekeken worden, dat we niet te veel focussen symptoombestrijding, als in: meer politie, gevangenis die vol zitten dus we bouwen maar bij. Maar misschien moeten we ook eens denken hoe we minder mensen in de gevangenis krijgen. Op langere termijn kunnen sociale investeringen veel meer doen”
(R6)

Wat betreft asiel en migratie wordt vaak een duidelijke link gelegd met drugsproblematiek, maar niet noodzakelijk in een simplistisch of stigmatiserend kader. Respondenten benadrukken vooral de rol van falend opvang- en integratiebeleid, dat mensen in kwetsbare situaties duwt waarin drugsgebruik of -handel een uitweg kan lijken. Het gebrek aan opvang, lange procedures en uitsluiting van de arbeidsmarkt worden gezien als belangrijke risicofactoren. Tegelijk is er ook nuance en empathie tegenover asielzoekers en mensen zonder papieren. Verschillende respondenten benadrukken dat deze groepen kansen en begeleiding nodig hebben, en dat repressie alleen geen oplossing biedt. Er wordt gepleit voor een menselijker en meer ondersteunend beleid, met aandacht voor integratie en psychosociale begeleiding.

“De federale regering heeft besloten van te werken met één aanmeldpunt voor asielzoekers voor heel België hé? Dat enigste aanmeldpunt hebben ze dan besloten van dat in Brussel te zetten. Andere landen doen het daar anders hé (...) Nederland heeft beslist van dat aanmeldpunt bewust in een klein dorp te zetten, niet in Amsterdam, niet in Rotterdam. Waarom? Omdat dat in een klein dorp beter beheersbaar is (...) Dus dat wilt zeggen dat mensen die in extreme armoede hier terechtkomen, niet meer weten waarnaartoe, niet meer weten hoe ze moeten overleven en een deel van die mensen komen in de drugstrafiek terecht en/of worden drugsgebruikers. Dus die laag van extreme armoede heeft een hele sociale catastrofe getriggerd in Brussel waar dat wij de gevolgen van dragen en Brussel is eigenlijk de enige stad in België, volgens mij, die de gevolgen van asiel en migratie zo zwaar draagt” (R2)

7.7. Suggesties en opmerkingen

Aanbevelingen

De aanbevelingen van respondenten wijzen in de eerste plaats op het belang van preventie en het aanpakken van onderliggende sociale factoren. Drugsproblematiek wordt niet louter gezien als een kwestie van individuele keuzes, maar als een fenomeen dat sterk samenhangt met eenzaamheid, gebrek aan perspectief en sociale uitsluiting. Respondenten pleiten daarom voor laagdrempelige initiatieven zoals testcentra, begeleidingstrajecten en bredere sociale programma's die mensen opnieuw houvast bieden. Preventie moet daarbij vroeg beginnen en structureel ingebed zijn in de samenleving.

“Je moet preventief kunnen werken, bijvoorbeeld met testcentrums, op voorhand iets kunnen testen (...) Ik denk dat er vooral heel veel eenzaamheid is en dat vooral die drugs prikkel triggert” (R1)

Daarnaast komt het belang van jeugdwerking en onderwijs sterk naar voren als cruciale hefboomen. Verschillende respondenten benadrukken dat jongeren beter ondersteund moeten worden om te voorkomen dat ze in het drugsmilieu terechtkomen. Dit kan via scholen, naschoolse activiteiten en sociale initiatieven die perspectief bieden en alternatieven creëren voor snel geld verdienen. Er wordt ook gewezen op het belang van communicatie die aansluit bij de leefwereld van jongeren.

“Ik zou beginnen op school (...) Dat je daar al kinderen kapstokken geeft en dat ze zien dat er een andere uitweg is dan in dat milieu te gaan stappen” (R11)

Tegelijk bestaat er een brede consensus dat repressie op zich onvoldoende is, maar wel een noodzakelijke rol blijft spelen wanneer ze gericht en doordacht wordt ingezet. Respondenten pleiten niet voor een harde, algemene aanpak, maar voor gerichte interventies op specifieke locaties of actoren, zoals dealers of georganiseerde netwerken. Het doel is niet om drugs volledig uit te bannen, maar om de zichtbaarheid en overlast ervan in de publieke ruimte te beperken en geweld te verminderen. Verder benadrukken meerdere respondenten het belang van een structurele en geïntegreerde aanpak, waarbij verschillende beleidsdomeinen samenwerken. Drugsproblematiek wordt gezien als een complex vraagstuk dat niet opgelost kan worden door politie en justitie alleen. Er is nood aan coördinatie tussen sociale diensten, migratiebeleid, gezondheidszorg en veiligheid, met aandacht voor de bredere maatschappelijke context waarin het probleem ontstaat en blijft bestaan.

“Je moet werken met politie, je moet werken met justitie en je moet uw sociale context waarin dat gegeven zich voordoet, verbeteren. Zolang je met 10.000 daklozen zit in

Brussel en 100.000 mensen zonder papieren, ga je er met justitie en politie alleen niet geraken. Je moet iets doen om het leven van die mensen te verbeteren” (R2)

Tot slot wordt er ook gewezen op het belang van alternatieve benaderingen en realistische beleidskeuzes, zoals *harm reduction* en een meer pragmatische omgang met drugsgebruik. Sommige respondenten benadrukken dat drugsgebruik nooit volledig zal verdwijnen en dat beleid zich daarom beter richt op controle, begeleiding en het beperken van schade, eerder dan op een onhaalbare “war on drugs”.

“Gaat drugs verdwijnen? Neen. Bestaat de war on drugs? Neen. (...) Laat drugs op een menselijke manier in de samenleving zijn. Dat gaat er altijd zijn, maar doe dat gecontroleerd en niet in de ondergrond. Probeer dat niet weg te doen, dat gaat niet gebeuren (...) het zal altijd blijven bestaan” (R10)

Toekomstvisie

De toekomstvisie op drugsgeweld wordt door de respondenten overwegend pessimistisch ingeschat. De meesten verwachten dat de situatie verder zal verslechteren of op zijn best zal stagneren, vooral door politieke stilstand, een gebrek aan langetermijnvisie en onvoldoende doortastend beleid.

“Slechter en slechter. Zolang dat de federale regering niks aan dat sociaal probleem doet, zolang de federale regering niet werkt aan de lange termijn oplossingen voor die mensen zonder papieren en voor die daklozen, gaat onze situatie erger en erger worden (...)” (R2)

“Ik vrees ervoor dat het beter wordt, omwille van de politieke situatie. Als dat zich kan herpakken en er echt een beleid gevoerd kan worden, kan het misschien beter. Maar hoe het er vandaag uit ziet... Wie gaat zich ermee bezighouden?” (R9)

“Van kwaad naar erger. We zitten in een situatie waarin de mensen zich meer en meer klaarmaken voor oorlog, op alle terreinen. Zo verbitterd is de situatie” (R4)

“Vandaag kan het alle kanten uitgaan. De wereld schakelt zo snel. Ik zie de middenklasse een beetje uitdunnen en een grotere polariteit tussen rijk en arm. Met als logisch gevolg dat de armoede toeneemt en dat mensen dan van die rijkdom willen proeven op een snelle manier, door bijvoorbeeld de drugstrafiek in te gaan” (R1)

Main message

De respondenten formuleren samen een duidelijke boodschap: het Brusselse drugsbeleid moet menselijker en structureler worden, met echte aandacht voor de oorzaken van drugsgeweld zoals armoede, kansenongelijkheid en verwaarloosde wijken, terwijl repressie pas zinvol is wanneer ze gericht en onderbouwd gebeurt. Ze vragen dat politici luisteren naar bewoners en experts, investeren in jeugdwerking en bottom-up initiatieven, en eindelijk verantwoordelijkheid nemen in plaats van problemen tussen beleidsniveaus door te schuiven. Daarnaast benadrukken ze dat de lasten en voorzieningen eerlijker over de stad moeten worden verdeeld, omdat de huidige concentratie van armoede, opvang en drugshulp in dezelfde wijken de druk ondraaglijk maakt. Overkoepelend klinkt de oproep om voorbij symboliek en populisme te gaan en te kiezen voor een langetermijnvisie die Brussel niet opgeeft, maar haar potentieel benut.

“Het drugsprobleem is groter dan enkel die drugs. Het zijn ook sociale problemen, vuilnisproblemen, het hangt allemaal samen. Dat is voor mij wel belangrijk, dat niet enkel het drugsprobleem naar voren wordt geschoven. Het zit in een veel grotere soep. Het is in bepaalde wijken in Brussel al 5 na 12” (R11)

“Doe vooral iets aan de oorzaken in de eerste plaats. En daarna komt repressie. Repressie is wel nodig, maar zolang je niets aan de oorzaken doet, is dat niet zo zinvol” (R5)

“Het is wel echt een beleid waarbij armoede en overlast wordt geconcentreerd in arme gemeenten. Fedasiel, Samu Social, publieke centra waar drugs gebruikt kan worden, wordt allemaal in deze wijken geïnstalleerd. Maar dat is geen toekomst hé, dat legt veel druk op die wijken, voor bewoners die ook gewoon hun leven willen leiden in Brussel” (R8)

“Zorg voor een menselijk beleid. Daar bedoel ik mee: zorg ervoor dat iedereen kansen krijgt. Ik denk dat sommige mensen nu in die drugsproblematiek terecht komen omdat ze die kansen niet gekregen hebben, waar ze eigenlijk wel recht op hebben in een welvaartsstaat zoals bij ons (...) Politici moeten ook naar de mensen luisteren, door verhalen in kaart te brengen. En proberen te begrijpen waarom mensen daaraan beginnen, want ik denk dat dat zoiets dynamisch is” (R1)

“Wat ze zouden moeten doen volgens mij (...) is Brussel veel beter verdedigen bij de federale regering en bij Vlaanderen en Wallonië. Want tot nu toe heeft Brussel altijd maar geklikt, geknikt en geslikt (...) Er worden problemen gemakkelijk naar hier geduwd en worden de problemen eens ze hier zijn, onder gefinancierd. En dat is een structureel probleem en ik weet eerlijk gezegd ook niet hoe we daar uit gaan geraken. Tenzij dat het probleem zo erg wordt in Brussel, dat het begint te verhuizen naar Wallonië en naar Vlaanderen. En dan gaat iedereen terug met een beschuldigende vinger terug naar ons kijken en zeggen: ziet eens, Brussel, je bent uw miserie en uw geweld aan het exporteren en dan gaat het ook weer onze schuld zijn” (R2)

Discussie en conclusie

8. Discussie

8.1. Terugkoppeling naar de literatuur

De resultaten van dit onderzoek sluiten nauw aan bij bestaande literatuur over stedelijke criminaliteit, drugsmarkten en veiligheidsbeleving, maar voegen tegelijk nieuwe nuance toe aan hoe drugsgeweld in Brussel wordt begrepen. Een eerste belangrijke vaststelling is dat bewoners drugsgeweld niet vernauwen tot schietincidenten, maar het beschouwen als een breed en gelaagd fenomeen dat ook intimidatie, openlijke drugshandel, psychologische dreiging en wanorde omvat. Deze bevinding bevestigt de inzichten van Goldstein (1985) en latere auteurs, die drugsgeweld omschrijven als een systemisch onderdeel van illegale marktdynamieken, waarbij geweld fungeert als reguleringsmechanisme, machtsinstrument en afschrikmiddel binnen concurrerende netwerken.

Daarnaast tonen de interviews dat vooral de zichtbaarheid van druggerelateerde activiteiten bepalend is voor het veiligheidsgevoel van bewoners. Dit sluit aan bij de literatuur over *disorder* en *broken windows*, waarin wordt gesteld dat zichtbare tekenen van ontwrichting een grotere impact hebben op subjectieve onveiligheid dan objectieve criminaliteitscijfers (Sampson & Raudenbush, 1999). Respondenten koppelen hun gevoelens van onveiligheid niet enkel aan concrete incidenten, maar aan een voortdurende aanwezigheid van dealers, gebruikers en overlast in de publieke ruimte. Daarmee bevestigen ze dat onveiligheid in belangrijke mate een perceptueel en contextueel fenomeen is.

De bevindingen sluiten eveneens aan bij structurele criminologische theorieën. De *social disorganization theory* (Shaw & McKay, 1942) biedt een relevant kader om te begrijpen waarom vooral de Kanaalzone kwetsbaar is voor druggerelateerde activiteiten. Bewoners verwijzen spontaan naar armoede, dakloosheid, beperkte kansen en een hoge bevolkingsmobiliteit - factoren die in de literatuur worden gezien als structurele condities die sociale cohesie ondermijnen en criminaliteit faciliteren. Ook de *routine activity theory* (Cohen & Felson, 1979) komt duidelijk naar voren: respondenten beschrijven hoe bepaalde plaatsen - stations, pleinen, verlaten straten - fungeren als ontmoetingspunten waar *motivated offenders* en *suitable targets* samenkomen in afwezigheid van toezicht.

Verder bevestigen de resultaten de wetmatigheid van *crime concentration* (Weisburd, 2015). Bewoners herkennen dat drugsgeweld zich concentreert in specifieke micro-plaatsen, terwijl aangrenzende straten relatief rustig blijven. Dit onderstreept dat stedelijke criminaliteit niet gelijkmatig verspreid is, maar zich ophoopt in zones waar sociale kwetsbaarheid, anonimiteit en beperkte controle samenkomen.

Wat betreft het beleid sluiten de bevindingen aan bij eerdere evaluaties die wijzen op een reactieve en versnipperde aanpak. Respondenten ervaren politie-interventies als noodzakelijk maar onvoldoende, en benadrukken het gebrek aan structurele oplossingen. Dit bevestigt de kritiek van Decorte (2025) en anderen dat een louter repressieve strategie weinig duurzaam effect heeft wanneer onderliggende sociale problemen niet worden aangepakt. De interviews tonen dat bewoners een geïntegreerde aanpak verwachten waarin veiligheid, preventie, sociale ondersteuning en stedelijke ontwikkeling met elkaar worden verbonden - een visie die ook in internationale literatuur wordt benadrukt (UNODC, 2024; EMCDDA, 2022).

Ten slotte draagt dit onderzoek bij aan de literatuur door te tonen dat bewoners niet enkel kwetsbaarheid ervaren, maar ook veerkracht. Ondanks onveiligheidsgevoelens weigeren zij hun leven volledig aan te passen of hun buurt op te geven. Deze combinatie van kwetsbaarheid en weerbaarheid wordt in de literatuur steeds vaker erkend als een cruciale dimensie van stedelijke veiligheidsbeleving, maar wordt zelden zo duidelijk verwoord door bewoners zelf.

8.2. Aanbevelingen voor verder onderzoek

Verder onderzoek kan bijdragen aan een breder en diepgaander inzicht in druggerelateerd geweld in Brussel. In deze studie werden uitsluitend Nederlandstalige bewoners geïnterviewd. Toekomstig onderzoek kan daarom ook Franstalige en anderstalige inwoners betrekken om een meer diverse representatie van Brusselse perspectieven te verkrijgen. Daarnaast zou vergelijkend onderzoek tussen verschillende Brusselse gemeenten of tussen Brussel en andere Belgische steden waardevol zijn. Op die manier kan onderzocht worden in welke mate ervaringen met drugsgeweld contextgebonden zijn en welke lokale factoren een rol spelen.

Ook longitudinale studies zijn waardevol, aangezien drugsgeweld sterk fluctueert in de tijd; herhaalde metingen kunnen zicht geven op hoe veiligheidsgevoelens evolueren in periodes van escalatie, beleidswijzigingen of relatieve rust. Tot slot kan toekomstig onderzoek ook focussen op specifieke groepen, zoals jongeren, handelaars of hulpverleners, aangezien zij op een andere manier met het fenomeen geconfronteerd worden.

8.3. Methodologische beperkingen

Zoals bij elk kwalitatief onderzoek moeten de resultaten van deze studie worden geïnterpreteerd binnen hun specifieke context. Een eerste beperking betreft de omvang en samenstelling van de steekproef. Daarnaast werden enkel Nederlandstalige respondenten geïnterviewd, waardoor bepaalde perspectieven ontbreken. In een meertalige en diverse stad zoals Brussel kan dit een invloed hebben op de breedte van de bevindingen. Hoewel de interviews rijke en consistente inzichten opleverden, kan de beperkte omvang de variatie aan perspectieven verkleinen. Bovendien werden enkel Nederlandstalige bewoners geïnterviewd, wat in een superdiverse en meertalige stad als Brussel betekent dat bepaalde stemmen ondervertegenwoordigd blijven.

Daarnaast is er sprake van zelfselectiebias. Personen die bereid zijn deel te nemen aan een interview over druggerelateerd geweld, zijn vaak bewoners die zich betrokken, bezorgd of geraakt voelen door de problematiek. Hierdoor bestaat het risico dat percepties van bewoners die weinig hinder ervaren of minder gemotiveerd zijn om hierover te spreken, minder aan bod komen. Dit kan leiden tot een zekere oververtegenwoordiging van ervaringen waarin onveiligheid en overlast prominenter aanwezig zijn.

Een derde beperking heeft betrekking op de ruimtelijke focus van het onderzoek. De keuze voor de Brusselse Kanaalzone is theoretisch en empirisch onderbouwd, maar brengt het risico met zich mee dat de problematiek als meer geconcentreerd of homogeen wordt voorgesteld dan ze in werkelijkheid is. Andere Brusselse wijken met andere sociale dynamieken blijven buiten beeld, wat de generaliseerbaarheid van de bevindingen beperkt.

Verder moet worden benadrukt dat dit onderzoek een momentopname vormt binnen een stedelijke context die sterk fluctueert. Drugsgeweld in Brussel kent pieken en dalen, vaak beïnvloed door politieacties, mediaberichtgeving of verschuivingen in de drugseconomie. De interviews werden afgenomen voorafgaand aan een periode waarin schietincidenten veel media-aandacht kregen, wat de percepties van respondenten kan hebben versterkt. De resultaten zijn dus tijdsgebonden en kunnen in een andere periode mogelijk anders uitvallen.

Een bijkomende beperking betreft de beperkte zichtbaarheid van verborgen groepen. Personen zonder papieren, jongeren die veel tijd in de publieke ruimte doorbrengen, buurtwinkeliers, nachtarbeiders of individuen die zelf betrokken zijn bij de drugseconomie, zijn via klassieke wervingsmethoden moeilijk te bereiken. Nochtans bevinden net deze groepen zich vaak op cruciale knooppunten van de stedelijke drugsdynamiek en kunnen zij unieke perspectieven bieden op zowel geweld als veiligheid. Hun afwezigheid betekent dat bepaalde ervaringen en interpretaties onderbelicht blijven.

Tot slot blijft kwalitatief onderzoek onvermijdelijk contextueel en interpretatief. De resultaten bieden diepgaande inzichten in de percepties van bewoners, maar laten geen statistische uitspraken toe over de volledige Brusselse bevolking. Niettemin vormen de bevindingen een waardevolle bijdrage aan het begrijpen van hoe drugsgeweld wordt beleefd in de meest getroffen wijken van Brussel.

9. Conclusie

Deze masterproef toont hoe druggerelateerd geweld in Brussel niet alleen een veiligheidsprobleem is, maar een stedelijke realiteit die diep verweven zit met sociale kwetsbaarheid, ruimtelijke ongelijkheid en de dagelijkse leefwereld van bewoners. Door de combinatie van literatuurstudie en kwalitatieve interviews wordt duidelijk dat drugsgeweld zich manifesteert als een zichtbaar en alledaags fenomeen, dat gevoelens van onveiligheid beïnvloedt, maar tegelijk ook een opmerkelijke mate van veerkracht oproept bij bewoners.

De interviews maken duidelijk dat bewoners hun ervaringen niet los zien van bredere maatschappelijke factoren. Zij koppelen drugsgeweld aan armoede, dakloosheid, beperkte kansen en een gebrek aan structurele ondersteuning. Daarmee tonen zij dat de problematiek niet kan worden herleid tot individuele daders of incidenten, maar deel uitmaakt van een complex stedelijke context waarin illegale markten, sociale kwetsbaarheid en ruimtelijke organisatie elkaar versterken.

Wat de beleidsaanpak betreft, ervaren bewoners een duidelijke kloof tussen wat zij dagelijks zien en wat het beleid levert. De huidige strategie wordt als versnipperd en reactief ervaren, met te weinig aandacht voor de structurele oorzaken van de problematiek. Bewoners vragen niet om méér repressie, maar om een evenwichtige en geïntegreerde aanpak waarin veiligheid, preventie, sociale ondersteuning en stedelijke ontwikkeling elkaar versterken. Deze vraag is niet alleen een beleidskritiek, maar ook een waardevolle richtingwijzer voor toekomstig beleid.

De centrale onderzoeksvraag kan dan ook als volgt worden beantwoord: **Brusselse bewoners ervaren drugsgeweld als een zichtbaar en ingrijpend onderdeel van hun leefomgeving, dat hun veiligheidsgevoel beïnvloedt maar hun verbondenheid met de buurt niet wegneemt. Zij beoordelen de huidige beleidsaanpak als onvoldoende samenhangend en pleiten voor een geïntegreerde strategie die zowel veiligheid als sociale en stedelijke investeringen omvat.**

Deze studie draagt bij aan het begrip van drugsgeweld in Brussel door de stem van bewoners centraal te zetten. Hun ervaringen tonen dat effectieve oplossingen niet alleen moeten inspelen op criminaliteit, maar ook op de sociale en ruimtelijke omstandigheden die deze criminaliteit mogelijk maken. Een effectief toekomstbeleid moet inzetten op structurele en mensgerichte oplossingen die de onderliggende oorzaken aanpakken, en niet langer afhankelijk blijven van ad-hoc maatregelen na incidenten. Drugsgeweld in Brussel is geen tijdelijk fenomeen, maar een uitdaging die vraagt om lange adem, samenwerking en visie. Door bewoners actief te betrekken en structurele oorzaken aan te pakken, kan worden gewerkt aan een stad waarin veiligheid niet alleen wordt gehandhaafd, maar ook wordt opgebouwd.

Bibliografie

- Antoine, J., Balcaen, M., Degreef, M., Fernandez, K., Gremeaux, L., Plettinckx, E., Van Baelen, L. (2024), *The Drugs Situation in Belgium 2022. Annual Report from the Belgian REITOX Network*, Brussels: Sciensano, 228p.
- Arnoudt, R. (2025, 18 februari). Drugsoverlast in Brussel: welke rol spelen de druggebruikers hierin en in hoeverre zijn zij mee verantwoordelijk? *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/02/18/drugsoverlast-brussel-gebruikers/>
- Arnoudt, R. (2025, april 15). Fusie van de Brusselse politiezones moet rond zijn tegen begin 2027, PS noemt plan “onverantwoord”. *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/04/15/fusie-van-de-brusselse-politiezones-moet-rond-zijn-tegen-begin-2/>
- Arnoudt, R. (2025, augustus 13). Het blijft oorverdovend stil in Brusselse politiek na noodkreet procureur over drugsgeweld: “Kritiek is gericht aan federale regering”. *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/08/13/hoe-reageert-brusselse-politiek-op-noodkreet-brusselse-procureur/>
- Baarends, E., & Simon, F. (2017). Over validering van praktijkgericht kwalitatief onderzoek. *KWALON*, 22(3). <https://doi.org/https://doi.org/10.5117/2017.022.003.002>
- Bakker, M., & de Boer, F. (2021). Kwaliteitscriteria in kwalitatief onderzoek: welke termen hanteer je als kwalitatief onderzoeker? *KWALON*, 26(2), 88-96. <https://doi.org/https://doi.org/10.5117/KWALON2021.2.002.BAKK>
- Bawin, F., Lacour, J. L., & Decorte, T. (2025). Crackgebruik in de openbare ruimte in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Universiteit Gent & Observatory safe.brussels.
- Belga. (2024, 29 maart). Brussel legt 15 hotspots vast om prioritair in te zetten op veiligheid en preventie. *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/03/29/drugsgeweld-brussel-hotspots/>
- Belga. (2024, 4 oktober). 40 wijkcomités van Brussel vragen federaal Kanaalplan in strijd tegen drugscriminaliteit. *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/10/04/wijkcomites-brussel-drugscriminaliteit-kanaalplan/>
- Belgische federale politie. (2020) ‘Analyse du phénomène d’utilisation abusive d’armes à feu en Belgique – Année 2019’, December 2020, 23.
- BELSPO. (2016). *Annex I: Social ecology of the Brussels Canal Zone*. Belgian Science Policy Office. https://www.belspo.be/belspo/brain-be/projects/FinalReports/CONRAD_annex01.pdf
- Bouchard, M., Soudjin, M. & Reuter, P. (2021), ‘Conflict Management in High-Stakes Illegal Drug Transactions’, *British Journal of Criminology*, 61, p. 167-186.
- Bouchard, M., Soudjin, M. & Reuter, P. (2021), ‘Conflict Management in High-Stakes Illegal Drug Transactions’, *British Journal of Criminology*, 61, p. 167-186.

- Bruinsma, M.Y. & Moors, J.A. (2005). *Illegale vuurwapens: Gebruik, bezit en handel in Nederland 2001-2003*. Tilburg: WODC, IVA Tilburg, p. 69.
- Brussel-West. (2025, October 8). Grootchalige geïntegreerde politieactie in strijd tegen drugs- en georganiseerde criminaliteit. *Lokale Politie Brussel-West*. <https://www.politie.be/5340/nl/nieuws/grootchalige-geintegreerde-politieactie-in-strijd-tegen-drugs-en-georganiseerde>
- BRUZZ, & Hendrickx, K. (2025, 2 december). Nieuw collectief wil Brusselse politiek wakkerschudden: “Conclaf tot er akkoord is”. *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2025/12/02/nieuw-collectief-wil-brusselse-politiek-wakkerschudden-conclaf/>
- BRUZZ. (2024, 27 februari). Brussel wil drugsgeweld in de kiem smoren met lokale taskforces. *BRUZZ*. <https://www.bruzz.be/actua/veiligheid/drugshandel-brussel-persconferentie-veiligheidsraad-2024-02-27>
- BRUZZ. (2024, 4 oktober). *Schietpartijen en drugsoverlast: burgerbeweging 40 Comités wil nieuw federaal kanaalplan*. <https://www.bruzz.be/actua/veiligheid/burgerbeweging-40-comites-richt-vizier-op-federale-niveau-met-oproep-tot-nieuw>
- BRUZZ. (2024, maart 12). *Burgercollectief 40 Comités: “Aanpak drugsoverlast stap in goede richting, maar te laat”*. <https://www.bruzz.be/actua/veiligheid/burgercollectief-40-comites-aanpak-drugsoverlast-stap-goede-richting-maar-te-laet>
- BRUZZ. (2024, september 2). *Één jaar na de open brief van collectief 40 Comités: “Zo goed als niets veranderd”*. <https://www.bruzz.be/actua/veiligheid/een-jaar-na-de-open-brief-van-collectief-40-comites-zo-goed-als-niets-veranderd>
- BRUZZ. (2025, 13 juli). Vredesinstituut monitort vuurwapengeweld: Brussel koploper dodelijke incidenten. *BRUZZ*. https://www.bruzz.be/actua/veiligheid/vredesinstituut-monitort-vuurwapengeweld-brussel-koploper-dodelijke-incidenten?utm_source=copilot.com
- BRUZZ. (2025, 22 september). Brussels burgemeester Close hekelt stopzetten steun winteropvang: “Brussel wordt als vuilnisbak behandeld”. *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2025/09/22/close-hekelt-stopzetting-steun-winteropvang-brussel-wordt-als/>
- BRUZZ. (2025, februari 8). Eric Vandezande: ‘Kanaalplan zoals het nu voorligt, is half werk’. *BRUZZ*. <https://www.bruzz.be/actua/politiek/eric-vandezande-kanaalplan-zoals-het-nu-voorligt-half-werk-2025-02-08>
- BRUZZ. (2025, juli 18). DEBATTEER MEE: “Eén beleid en geen versnippering waar de criminelen bewust op inspelen”. *BRUZZ*. <https://www.bruzz.be/actua/veiligheid/debatteer-mee-fusie-van-zes-politiezones-goede-zaak-voor-brussel-2025-07-18>
- BRUZZ. (2025c, december 8). Opnieuw betoging in Brussel tegen uitblijven Brusselse regering: “Het is genoeg geweest”. *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2025/12/08/burgercollectieven-verhogen-tempo-van-acties-tegen-politieke-sti/>

- Chermak, S. M. (1995). *Victims in the news: Crime and the American news media*. Boulder, CO: Westview Press.
- Cohen, L. E., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588–608. <https://doi.org/10.2307/2094589>
- Colman, C., Blomme, E., Nicaise, P., Vander Laenen, F., Decorte, T., Godderis, L., ... Lambrechts, M.-C. (2021). *EVADRUG: an evaluation of the Belgian Drug Policy: final report*. Brussels: Belgian Science Policy Office (BELSPO).
- Colman, C., Nicaise, P., & Algemene Cel Drugsbeleid. (2026). *Interfederale strategie voor een globaal en geïntegreerd drugsbeleid 2026-2029*. https://www.health.belgium.be/sites/default/files/media/files/2026-03/interfederale_drugsstrategie_2026-2029_nl.pdf
- De Caluwé, E., & Colman, C. (2025). Most wanted binnen criminele drugsorganisaties? Een scoping review naar de profielen, criminele carrières en preventieve aanpak van jongeren binnen georganiseerde drugscriminaliteit. *PANOPTICON*.
- De Hert, J. (2025, 20 april). Strafrechtadvocaat Sven Mary over drugsgeweld in Brussel: “Voor die jongens is het leven een videospelletje”. *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/04/20/sven-mary-schietpartijen-anderlecht-strafrechtelijk-advocaat/>
- De Hert, J. (2025, februari 6). Gaat eenmaking Brusselse politiezones drugsgeweld helpen oplossen? “Burgemeesters zullen fusie toch boycotten”. *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/02/06/fusie-politiezones-debat-de-afpraak/>
- De Middeleer, F., & De Ruyver, B. (2017). De verschuiving van illegale drugsmarkten van Nederland naar België: perceptie of realiteit? *JUSTITIËLE VERKENNINGEN*, 43(2), 103–119. <https://doi.org/10.5553/JV/016758502017043002007>
- De Middeleer, F., De Ruyver, B. (2017), De verschuiving van illegale drugsmarkten van Nederland naar België, *Justitiële verkenningen*, 43:2, p. 103-123
- De Schutter, A. & Duquet, N. (2024), *The Nexus between Drug Markets and Gun Violence in the European Union*, Flemish Peace Institute en EMCDDA.
- De Schutter, A. (2024). Drugsgeweld in België: intimidatie, reputatie en de onderwereld. In *Vlaams Vredesinstituut*.
- De Schutter, A. (2025). Vuurwapengeweld in België in 2024: Analyse van een crisis: over slachtoffers, daders, context & wapens. In *Vlaams Vredesinstituut*. <https://vlaamsvredesinstituut.eu/factsheet/vuurwapengeweld-in-belgie-in-2024/>
- De Schutter, A., Duquet, N. (2023), *The Nexus between Drug Markets and Gun Violence in the European Union*, Flemish Peace Institute en EMCDDA.

- Decorte, T. (2025). *Het drugsgeweld neemt toe onder de huidige drugsaanpak*. Jubel. <https://www.jubel.be/het-drugsgeweld-neemt-toe-onder-de-huidige-drugsaanpak/>
- Decorte, T., & Zaitch, D. (2016). *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (3de editie). Acco.
- Decré, H. (2024, 14 februari). Strijd om drugs, (veel) geld en territorium: wie schiet nu op wie in Brussel? *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/02/14/drugsgeweld-in-brussel-steeds-grotere-proporties/>
- Decré, H. (2025, 12 augustus). Na nieuwe golf van schietpartijen haalt Brusselse procureur fors uit naar politiek: “Ze luisteren wel, maar ik krijg niks”. *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/08/12/persconferentie-parket-brussel-schietpartijen/>
- Decré, H. D., & Schillewaert, N. (2023, 14 september). Territoriumoorlog doet drugsgeweld in Brussel escaleren: “In Antwerpen wordt geïntimideerd, in Brussel vallen doden”. *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/09/14/druggeweld-brussel/>
- Denneman, E., & Vanbrussel, E. (2025, 17 december). Nooit eerder zoveel schietpartijen in Brussel. *BRUZZ*. <https://www.bruzz.be/actua/veiligheid/nooit-eerder-zoveel-schietpartijen-brussel-2025-12-17#:~:text=Volgens%20de%20politie%20waren%20er,8%20slachtoffers%20en%2043%20gewond en.>
- Dienst voor het strafrechtelijk beleid. (Z.d.). Drugs. Dienst Voor het Strafrechtelijk Beleid. http://www.dsb-spc.be/web/index.php?option=com_content&task=view&id=64
- Dujardin, J. (2024, October 10). En plots vindt politie minder coke in Antwerpse haven: dit is hoe drugsmaffia cocaïne zo goed als onzichtbaar maakt. *Hln*. <https://www.hln.be/binnenland/en-plots-vindt-politie-minder-coke-in-antwerpse-haven-dit-is-hoe-drugsmaffia-cocaine-zo-goed-als-onzichtbaar-maakt~acf2f46b/>
- Duquet, N. & Goris, K. (2018) ‘The illicit gun market in Belgium: A lethal cocktail of criminal supply and terrorist demand’, in N. Duquet (ed.) *Triggering Terror. Illicit Gun Markets and Firearms Acquisition of Terrorist Networks in Europe*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, 35
- Duquet, N. & Van Alstein, M. (2014), Vuurwapen te koop. Het profiel van de legale en illegale markt voor vuurwapens in België, in Baum, T., Depauw, S. & Duquet, N. (red.), *Belgische wapenhandel: Een politiek, economisch en ethisch hangijzer*, Leuven: Acco, p. 121-144.
- Duquet, N. & Van Alstein, M. (2016) Guns for Sale. *The Belgian Illicit Gun Market in a European Perspective*, Brussel, Vlaams Vredesinstituut, 6.
- Duquet, N. & Van Alstein, M. (2016), De illegale wapenhandel, in E. De Baene (red.), *Wapens. Economische en individuele activiteiten*, Heule: Inni, 15-1 tot en met 15-19.
- Duquet, N. & Vanden Auweele, D. (2021), *Targeting Gun Violence and Trafficking in Europe*, Brussel, Vlaams Vredesinstituut, 94-98.
- Duquet, N., & Goris, K. (2018). De Belgische illegale vuurwapenmarkt in beeld. In *Vlaams Vredesinstituut*.

- Durán Martínez, A. (2018), *The Politics of Drug Violence. Criminals, Cops, and Politicians in Colombia and Mexico*, New York: Oxford University Press.
- Durán-Martínez, A. (2018), *The Politics of Drug Violence. Criminals, Cops, and Politicians in Colombia and Mexico*, New York: Oxford University Press.
- EMCDDA & Europol. (2024). *EU Drug Markets Analysis: Key insights for policy and practice*. Publications Office of the European Union, Luxembourg. <https://doi.org/10.2810/137611>
- EMCDDA (2007). *Drugs and Crime – a complex relationship*. Drugs in focus. Lisbon.
- Entman, R. M. (1993). *Framing: Toward clarification of a fractured paradigm*. Journal of Communication, 43(4), 51–58. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>
- Etikan, I., Musa, S. A., & Alkassim, R. S. (2016). *Comparison of convenience sampling and purposive sampling*. American Journal of Theoretical and Applied Statistics, 5(1), 1–4. <https://doi.org/10.11648/j.ajtas.20160501.11>
- EUDA & Europol. (2022). *EU Drug Market: Cannabis — In-depth analysis*. <https://doi.org/10.2810/687327>
- EUDA & Europol. (2022). *EU Drug Market: Cannabis — In-depth analysis: Criminal networks*. <https://doi.org/10.2810/687327>
- EUDA. (2022). *EU drug market: Cocaine: Criminal networks*. <https://doi.org/10.2810/944155>
- EUDA. (2022). *EU drug market: Cocaine: Global cocaine trade*. <https://doi.org/10.2810/944155>
- EUDA. (2022). *EU drug market: Cocaine: Retail markets: Multiple indicators suggest continued growth and diversification*. <https://doi.org/10.2810/944155>
- EUDA. (2025). *European Drug Report 2025: Trends and Developments*. In EUDA. <https://doi.org/10.2810/3504283>
- EUDA. (2025). *Seaports: monitoring the EU's floodgates for illicit drugs*. <https://doi.org/10.2810/7259518>
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & Europol. (2022). *EU Drug Market: Cannabis — In-depth analysis*. <https://doi.org/10.2810/687327>
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction & Europol. (2022). *EU drug market: Cocaine*. <https://doi.org/10.2810/944155>
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol (2024). *EU Drug Markets Analysis: Key insights for policy and practice*, Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol. (2022). *EU drug market: Cocaine — In-depth analysis*. In EUDA. <https://doi.org/10.2810/944155>
- European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment, *Europol*, 12 April 2021, 58.
- Federale Overheidsdienst Justitie. (2025). *Kadernota integrale veiligheid 2026–2029*. https://justitie.belgium.be/sites/default/files/Publicatie%20KIV%202026-2029_NL.pdf
- Fijnaut, C. (2023). *Over de toename van drugsgeweld in België en Nederland*.
- Fijnaut, C., & De Ruyver, B. (2014). *De derde weg : een pleidooi voor een evenwichtig cannabisbeleid*. Intersentia.

- Friman, H.R. (2009), Drug Markets and the Selective Use of Violence. *Crime Law, and Social Change*, 52, p. 285-295
- Gewestelijke antidrugsstrategie*. (2025, 17 maart). Safe.Brussels. Geraadpleegd op 23 februari 2026, van <https://safe.brussels/nl/gewestelijke-antidrugsstrategie>
- Gisele, L., Drieskens, S. (2019), *Gezondheidsenquête 2018: druggebruik*, Sciensano, https://www.sciensano.be/sites/default/files/id_rapport2_his2018_nl_v3.pdf
- Goldstein, P.J. (1985), The Drugs/Violence Nexus. A Tripartite Conceptual Framework, *Journal of Drug Issues*, 15, p. 493-506.
- Grommen, S. (2024, 28 juni). Brusselse korpschef wil bredere aanpak van drugsgeweld: “Mensen zonder papieren aan station is soort VDAB voor drugsbendes”. *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/06/28/brusselse-korpschef-vraagt-bredere-aanpak-van-drugsgeweld-mens/>
- Grommen, S., & Dumarey, A. (2025, 20 november). Armoederisico is veruit het hoogst in Brusselse en Waalse gemeenten: kijk hier hoe het zit in jouw gemeente. *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/11/20/armoederisico-per-gemeente-cijfers/>
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). *How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability*. *Field Methods*, 18(1), 59–82. <https://doi.org/10.1177/1525822X05279903>
- Hammersley, M., & Atkinson, P. (2007). *Ethnography: Principles in Practice* (3rd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203944769>
- Kanaalgebied (BKP en Kanaalplan)*. Perspective.Brussels. <https://perspective.brussels/nl/stadsprojecten/interventieperimeters/kanaalgebied-bkp-en-kanaalplan>
- Kanaalplan Brussel*. (z.d.). Architecture Workroom Brussels. <https://www.workroom.org/nl/projects/168/kanaalplan-brussel>
- King, N., & Horrocks, C. (2010). *Interviews in qualitative research*. SAGE.
- Kleemans, E. R., Korf, D. J., & Staring, R. (2008). Mensen van vlees en bloed: Kwalitatief onderzoek in de criminologie. *Tijdschrift voor Criminologie*, 51(4), 1.
- Lam, J., van der Wal, R., & Kop, N. (2018). *Sluipend gif*. BOOM UITGEVERS DEN HAAG.
- Laumans, W., Schrijver, M. (2014), *Mocro Maffia. Geld, ambitie, hoogmoed en verraad in de onderwereld*, Amsterdam: Lebowski publishers.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Loh, J. (2013). Inquiry into Issues of Trustworthiness and Quality in Narrative Studies: A Perspective. *Qualitative Report*, 18, 1-15. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2013.1477>
- Mazy, K. (2017). Rethinking the ties between Brussels and its port: A development issue for the canal area. *Brussels Studies*, (115), 1–18. <https://doi.org/10.4000/brussels.1514>

- Noack, J., & Nelen, H. (2023). Drug-Related Organized Crime in the Meuse Rhine Euroregion and the Role of National Borders. In *Organized Crime in the 21st Century* (pp. 63–83). https://doi.org/10.1007/978-3-031-21576-6_5
- Noack, J., Nelen, H. (2023), ‘Drug-Related Organized Crime in the Meuse Rhine Euroregion and the Role of National Borders’, Nelen, N., Siegel, D. (Red.) *Organized Crime in the 21st Century*, Springer.
- Ramaekers, J. G., Verkes, R. J., van Amsterdam, J. G. C., van de Brink, W., Goudriaan, A. E., Kuypers, K. P. C., Arends, R., & Schellekens, A. F. A. (2016). *Middelengebruik en geweld: Een literatuurstudie naar de relatie tussen alcohol, drugs en geweld*. Universiteit Maastricht.
- Resnik, D. B. (2018). The Ethics of Research with Human Subjects. International library of ethics, law, and the new medicine. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-68756-8>
- Reuter, P. (2014), ‘Drug Markets and Organized Crime’, Paoli, L. (Red.), *The Oxford Handbook on Organized Crime*, Oxford: Oxford University Press
- Roks, R., Kleemans, E., & Blokland, A. (2021). ‘Drugscriminaliteit in de lage landen: De omvang(schatting) van de drugseconomie en de verwevenheid van de drugsindustrie met de wettige wereld in Nederland en België’.. *Tijdschrift Voor Criminologie*, 63(2): <https://www.proquest.com/scholarly-journals/drugscriminaliteit-de-lage-landen/docview/2547464588/se-2?accountid=17215>
- Roks, R., Kleemans, E., & Blokland, A. (2021). Drugscriminaliteit in de Lage Landen. *Tijdschrift voor Criminologie*, 63(2), 115.
- safe.brussels. (2021). *Globaal veiligheids- en preventieplan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*. <https://safe.brussels/sites/default/files/2021-03/1507-BPS%20-%20PGSP-NL-AS.pdf>
- safe.brussels. (2025, 11 februari). *Strijd tegen drugshandel: De gemeentelijke, gewestelijke en federale overheden zetten zich samen in voor de veiligheid in Brussel*. Safe.Brussels. <https://safe.brussels/nl/strijd-tegen-drugshandel-de-gemeentelijke-gewestelijke-en-federale-overheden-zetten-zich-samen-voor>
- Salden, D. (2023). *Is Antwerpen op weg naar een narcostaat? Een kwalitatief onderzoek naar de beleving van Antwerpse burgers omtrent druggerelateerd geweld*. https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/003/215/849/RUG01-003215849_2024_0001_AC.pdf
- Sampson, R. J., Raudenbush, S. W., & Earls, F. (1997). Neighborhoods and violent crime: a multilevel study of collective efficacy. *Science (New York, N.Y.)*, 277(5328), 918-924. <https://doi.org/10.1126/science.277.5328.918>
- Savona Ernesto U. and Mancuso Marina (eds.). 2017. *Fighting Illicit Firearms Trafficking Routes and Actors at European Level. Final Report of Project FIRE*. Milan: Transcrime – Università Cattolica del Sacro Cuore.
- Schelkens R. (2023, December 9). Drugs in de Matongéwijk is niet nieuw, maar waarom ontploft het kruitvat nu? “Er is een ‘nieuwe speler’ op de markt.” *hln.be*. <https://www.hln.be/brussel/drugs-in-de->

matongewijk-is-niet-nieuw-maar-waarom-ontploft-het-kruitvat-nu-er-is-een-nieuwe-speler-op-de-markt~a20da665/

- Schelkens, C. (2024, 24 december). Dit jaar al 89 schietpartijen in Brussel: “Schutters houden geen rekening met onschuldige omstanders.” *hln.be*. <https://www.hln.be/brussel/dit-jaar-al-89-schietpartijen-in-brussel-schutters-houden-geen-rekening-met-onschuldige-omstanders~a33d52d7/>
- Schelkens, C. (2025, 12 augustus). Procureur haalt fors uit naar politiek na 57 schietpartijen in Brussel: “Iederéén kan neergeschoten worden.” *hln.be*. <https://www.hln.be/brussel/procureur-haalt-fors-uit-naar-politiek-na-57-schietpartijen-in-brussel-iedereen-kan-neergeschoten-worden~aec80eb1/>
- Schelkens, C., & Undefined. (2024, February 15). “De voetpaden liggen bezaaid met crackpijpen en naalden”: onze reporter trok door Brusselse woonwijken waar drugsoorlog stilaan escaleert. *hln.be*. https://www.hln.be/brussel/de-voetpaden-liggen-bezaaid-met-crackpij-pen-en-naalden-onze-reporter-trok-door-brusselse-woonwijken-waar-drugsoor-log-stilaan-escaleert~a77781fa/?slug_rd=1
- Scholten, R. J. P. M., Tuut, M. K., Kremer, L. C. M., & Assendelft, W. J. J. (2003). Beoordelen van de Kwaliteit van Medischwetenschappelijk Onderzoek. In J. J. E. van Everdingen, J. S. Burgers, W. J. J. Assendelft, J. A. Swinkels, T. A. van Barneveld, & J. L. M. van de Klundert (Eds.), *Evidence based richtlijnontwikkeling: Een Leidraad voor de Praktijk* (pp. 158-171). Bohn Stafleu van Loghum. https://doi.org/10.1007/978-90-313-9397-8_13
- Schoofs, S. (2025, 13 juli). Afgelopen jaar 184 schietincidenten in België: meer dan 100 gewonden of dodelijke slachtoffers, Brussel als hotspot. *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2025/07/12/vuurwapengeweld-belgie-brussel-hotspot/>
- Shaw, C. R., & McKay, H. D. (1942). *Juvenile delinquency and urban areas*. University of Chicago Press.
- Small, M. L. (2009). ‘How many cases do I need?’ *On science and the logic of case selection in field-based research*. *Ethnography*, 10(1), 5–38. <https://doi.org/10.1177/1466138108099586>
- Smet, V et al. (2013) SUPMAP – *Het Aanbod van Illegale Drugs in België: Wat Weten We? Een Haalbaarheidsstudie van Betrouwbare Indicatoren voor het Drugsaanbod*, Gent: Academia Press: http://www.belspo.be/belspo/organisation/publ/pub_ostc/Drug/rDR62_nl.pdf
- Smet, V., De Ruyver, B., Colman, C., Surmont, T., Pauwels, L., Vander Beken, T., & De Moor, A. (2013). *Het aanbod van illegale drugs in België: wat weten we? Een haalbaarheidsstudie van betrouwbare indicatoren voor het drugsaanbod*. Academia Press. https://www.belspo.be/belspo/organisation/publ/pub_ostc/Drug/rDR62_nl.pdf
- Squires, A. (2009). *Methodological challenges in cross-language qualitative research: A research review*. *International Journal of Nursing Studies*, 46(2), 277–287. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2008.08.006>

- Strale, M. (2017). The role of port and logistics activities in Brussels. *Brussels Studies*, (109), 1–20. <https://doi.org/10.4000/brussels.1503>
- Symons, H., Townsend, M., Swan, L., Paz, A. L. G., & Cousins, R. (2025, 2 april). Beaten and tortured: the north African children paying a bloody price for Europe's insatiable appetite for cocaine. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/global-development/ng-interactive/2024/jun/11/north-african-children-beaten-tortured-europe-cocaine-gangs>
- Terzake, & Falk, S. (2025, 2 september). “We hebben schrik dat ze onze kinderen iets zullen aandoen”: Brussel kreunt onder drugsgeweld [Video]. VRTNWS. <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/kijk/2025/09/02/-we-hebben-schrik-dat-ze-onze-kinderen-iets-zullen-aandoen-bru?autoplay=true>
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2024). *World Drug Report 2024*. UNODC.
- UNODC, Global Study on Firearms Trafficking, 2020
- VAD. (2025, 15 mei). Preventieactoren alcohol en drugs in Vlaanderen. <https://vad.be/artikels/preventieactoren-alcohol-en-drugs-in-vlaanderen/>
- Van Beuningen, J., Schmeets, H., Arts, K., & te Riele, S. (2013). Samenhang tussen etnische diversiteit en criminaliteit: de rol van sociaal kapitaal. *Bevolkingstrends 2013*.
- Van Chaze, S. (2025, april 4). Politie gaat harder optreden tegen gebruikers in Brussel, ook controles in nachtclubs. VRTNWS. <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2025/04/03/nieuwe-fase-aangebroken-in-strijd-tegen-drugs-in-brussel-harder/>
- Van Den Berghe, C., & Michiels, C. (2024, 22 november). Drugsgeweld in Antwerpen neemt fors toe: dit jaar al 91 incidenten in de provincie. VRTNWS. <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2024/11/22/drugsgelateerd-geweld-in-antwerpen-cijfers-federale-politie/>
- Van Hamme, G., & Blanc, N. (2018). Urban socio-economic vulnerability and crime in Brussels. *Belgeo*, 2018(1), 1–20. <https://doi.org/10.4000/belgeo.27485>
- Vanden Auweele, D., De Labbey, Q., & Duquet, N. (2022). Vuurwapengeweld in België: Op zoek naar een completer beeld. In *Vlaams Vredesinstituut*. <https://vlaamsvredesinstituut.eu/rapport/vuurwapengeweld-in-belgie-op-zoek-naar-een-completer-beeld/>
- Vanden Auweele, D., De Labbey, Q., & Duquet, N. (2022a). Vuurwapengeweld in België: Op zoek naar een completer beeld. In *Vlaams Vredesinstituut*.
- Vander Laenen, F., & O'Gorman, A. (2016). Ethische aspecten van het kwalitatief onderzoek. In *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (pp. 555-586). Acco.
- Verhaeghe, C. (2025, 26 november). Politie Brussel-West wil drugs en geweld in “hotspots” aanpakken met hoofdinspecteur per zone. VRTNWS. <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2025/11/26/brussel-politie-hotspots-misdaad-aanpak-molenbeek-jette-koekelbe/>

- Verhaeghe, C., Decre, H., & Hiroux, D. (2025, 24 februari). De balans van “de golf van geweld” in Brussel in 2024: 90 schietpartijen, 9 doden en 63 vermoedelijke daders. *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/10/18/schietpartijen-brussel/>
- Vermeulen, S., & Corijn, E. (2015). *Gentrification or upward social mobility: The canal zone*. Brussels: Vrije Universiteit Brussel. <https://www.researchgate.net/publication/268816216>
- Vivalis (2024). *Armoede en ongelijkheid in Brussel: de seinen meer dan ooit op rood*. Persbericht (11/03/2024). Raadpleegbaar op: <https://www.vivalis.brussels/nl/armoede-ongelijkheid-brussel>
- Walschaers, E. (2024, 20 juni). Groot drugslab ontdekt in ondergrondse mergelgroeve in Riemst: “Impact op milieu wordt nog onderzocht”. *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/06/20/drugslab-riemst/>
- Weisburd, D. (2015). The law of crime concentration and the criminology of place. *Criminology*, 53(2), 133–157. <https://doi.org/10.1111/1745-9125.12070>
- Wester, F. (2019). Interview-onderzoek in hoofdlijnen. *KWALON*, 24(2). <https://doi.org/https://doi.org/10.5117/2019.024.002.008>
- Willems, A. (2023, 8 december). Na zoveelste schietpartij in Brussel: “We liggen dag en nacht wakker van vrees voor burgerslachtoffers”. *VRTNWS*. <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/12/08/schietpartij-elsene-brussel-drugsmilieu-burgerslachtoffers/>

Perstekst

Brusselaars onder druk: hoe drugsgeweld het dagelijks leven tekent

Een masterproef van de Universiteit Gent (2025-2026) onderzocht hoe inwoners van zeven Brusselse kanaalgemeenten het toenemende druggerelateerde geweld ervaren en hoe zij het beleid beoordelen. Via kwalitatieve interviews met elf bewoners werd in kaart gebracht hoe dit geweld hun dagelijks leven, veiligheidsgevoel en vertrouwen in politie en overheid beïnvloedt. De studie vertrok vanuit de nood om voorbij de cijfers te kijken en te begrijpen waarom dit geweld zo diep ingrijpt in het leven van Brusselaars.

Drugsgeweld is meer dan kogels

Bewoners omschrijven drugsgeweld als een breed en alledaags fenomeen. Niet alleen schietpartijen, maar ook intimidatie, openlijke deals, verbaal geweld, druggebruik in het straatbeeld en een voortdurende sfeer van dreiging bepalen hun leefomgeving. Voor velen is drugsgeweld een “viciuze cirkel van geweld, armoede en verslaving”. De grens tussen gebruikers, slachtoffers en daders vervaagt in hun beleving.

Geweld dringt door tot het dagelijks leven

De voorbije jaren nam het aantal schietpartijen in Brussel sterk toe. Bewoners voelen dat ook. Bewoners geven aan dat zij zich bewuster zijn geworden van hun omgeving en bepaalde plaatsen of tijdstippen vermijden uit angst voor incidenten. De zichtbaarheid van geweld - politie-interventies, sirenes, afgezette straten, dealers op vaste hotspots - zorgt voor een permanent gevoel van spanning. Toch weigeren veel bewoners hun leven volledig te laten bepalen door angst: “Als ik daar moet zijn, ga ik daar gewoon”, klinkt het.

Structurele problemen voeden de drugseconomie

Bewoners leggen opvallend vaak de link met armoede, dakloosheid, gebruik aan perspectief en een falend opvangbeleid. De concentratie van kwetsbaarheid in dezelfde wijken - van opvangcentra tot daklozenvoorzieningen - creëert volgens hen een “sociale drukketel” waarin druggebruik en -handel gedijen. Ook de aanwezigheid van mensen zonder papieren, die geen toegang hebben tot werk of ondersteuning, wordt genoemd als een factor die uitbuiting door dealers vergemakkelijkt. Bewoners benadrukken dat dit geen kwestie is van schuld, maar van beleidskeuzes die Brussel disproportioneel belasten.

Onveiligheid is ongelijk verdeeld.

Niet iedereen voelt zich even onveilig. Mannen geven aan dat hun fysieke uitstraling hen beschermt. Vrouwen en jongeren vermijden vaker bepaalde plekken. Gewenning speelt een grote rol: wie dagelijks geconfronteerd wordt met overlast, normaliseert die sneller. Toch is er één constante: metrostations, parken en bekende hotspots worden 's avonds massaal gemeden.

Politie aanwezig, maar niet nabij

Bewoners waarderen dat politie snel reageert bij incidenten, maar missen nabijheidspolitie: agenten die te voet rondlopen, aanspreekbaar zijn en de buurt kennen. De huidige aanpak wordt omschreven als reactief, versnipperd en weinig structureel. De zes Brusselse politiezones worden gezien als een rem op efficiëntie. Een fusie krijgt brede steun, maar bewoners vrezen dat politieke belangen de uitvoering zullen ondermijnen.

Beleid: veel symptoombestrijding, weinig visie.

Het beleid wordt ervaren als te repressief voor kleine gebruikers, te laks voor grote spelers en is te versnipperd tussen federale, gewestelijke en lokale niveaus. Acties zoals pleinen 'opkuisen' of extra patrouilles worden gezien als tijdelijke pleisters die het probleem enkel verplaatsen. Aanbevelingen van bewoners zijn opvallend consistent: er moet geïnvesteerd worden in jeugdwerking en onderwijs. Spreid opvang en voorzieningen over de stad en luister naar de bewoners. Repressie blijft volgens hen nodig, maar enkel wanneer ze gericht, proportioneel en onderbouwd is.

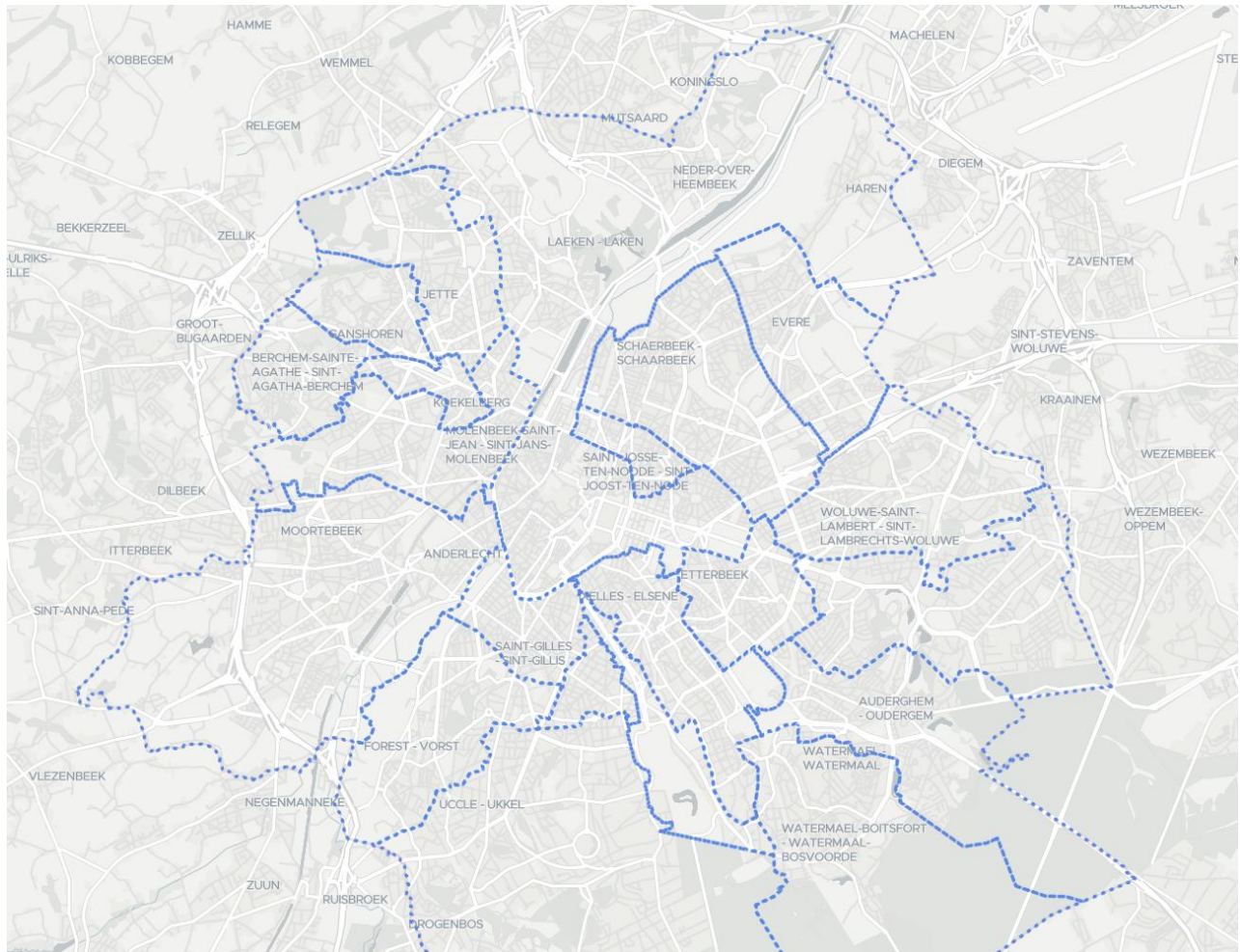
Nood aan een bredere aanpak

Het onderzoek toont dat drugsgeweld in Brussel niet alleen een veiligheidsprobleem is, maar een stedelijke realiteit die diep verweven zit met sociale kwetsbaarheid en ruimtelijke ongelijkheid. Bewoners vragen geen harde "war on drugs", maar een langetermijnvisie die inzet op preventie, zorg, veiligheid en leefbaarheid.

Een toekomstgericht plan moet vertrekken van één centrale les: drugsgeweld verdwijnt niet zolang de oorzaken blijven bestaan. Alleen door structureel te investeren in mensen, buurten en samenwerking kan Brussel evolueren van een stad onder druk naar een stad die haar bewoners opnieuw perspectief biedt.

Lijst met figuren en tabellen

Figuur 1.

Bron: *Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2023*

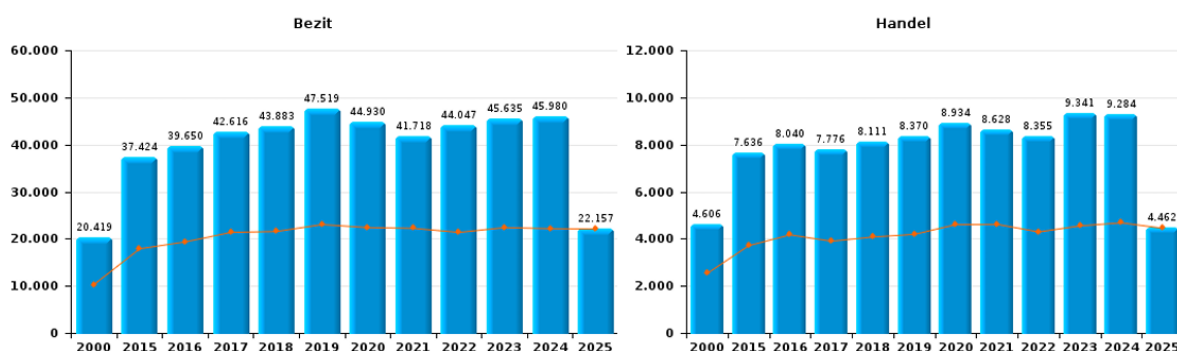
Figuur 2.

GEREGISTREERDE CRIMINALITEIT OP HET NATIONAAL NIVEAU

1.4. Inbreukcategorie : Drugs (top 5 inbreuken op nationaal niveau 2024)

	2000	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Bezit	20.419	37.424	39.650	42.616	43.883	47.519	44.930	41.718	44.047	45.635	45.980	22.157
Handel	4.606	7.636	8.040	7.776	8.111	8.370	8.934	8.628	8.355	9.341	9.284	4.462
In- en uitvoer	7.060	2.838	3.108	3.236	2.987	3.009	2.977	2.160	1.646	1.647	1.718	735
Gebruik	16.748	1.301	1.422	1.371	1.483	1.544	1.487	1.334	1.250	1.479	1.569	769
Andere	1.267	1.412	1.423	1.468	1.584	1.515	1.792	1.489	1.535	1.744	1.927	739
Fabricatie	228	2.047	1.937	1.788	1.737	1.788	1.771	1.434	1.294	1.091	932	370
Distikstofmonoxide (lachgas)											362	716
Niet-naleving tijdelijk havenverbod										1	2	1
Totaal	50.328	52.658	55.580	58.255	59.785	63.745	61.891	56.763	58.127	60.938	61.774	29.949

Bron: Federale Politie, criminaliteitsstatistieken

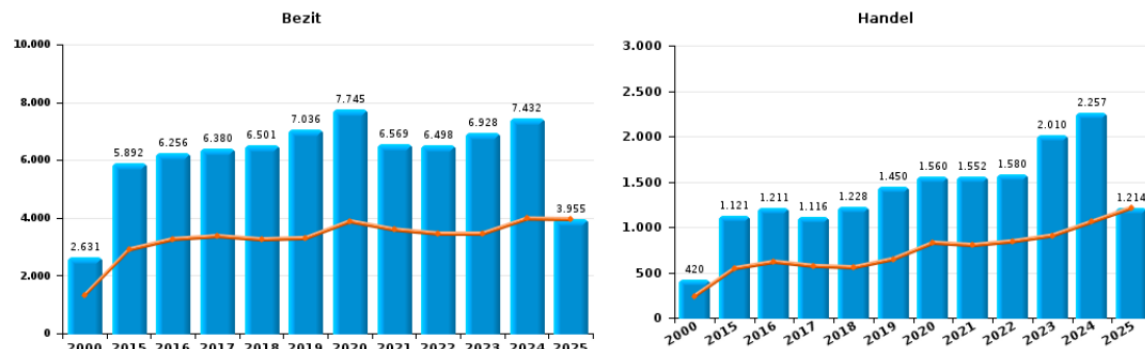
Figuur 3.

GEREGISTREERDE CRIMINALITEIT OP HET NIVEAU VAN HET GEWEST

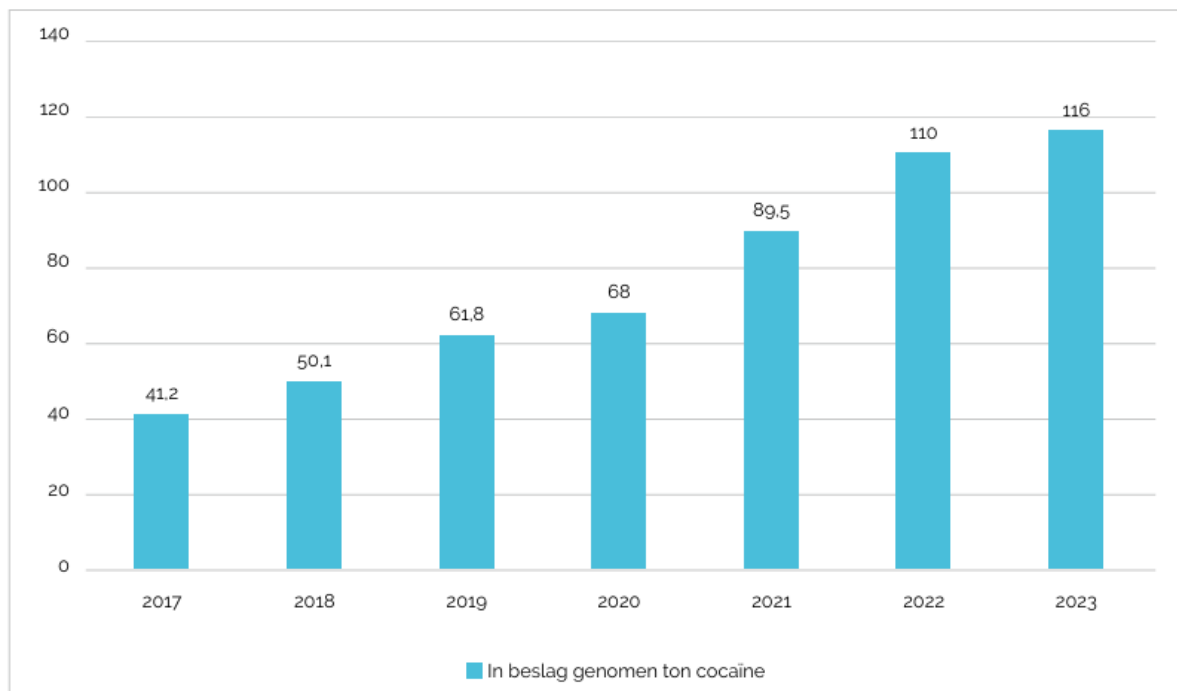
1.4. Inbreukcategorie : Drugs (top 5 inbreuken op nationaal niveau 2024)

	2000	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Bezit	2.631	5.892	6.256	6.380	6.501	7.036	7.745	6.569	6.498	6.928	7.432	3.955
Handel	420	1.121	1.211	1.116	1.228	1.450	1.560	1.552	1.580	2.010	2.257	1.214
Andere	83	187	256	300	350	418	532	556	547	699	761	364
Gebruik	2.366	222	194	190	149	120	153	155	121	161	190	87
In- en uitvoer	292	378	319	319	300	298	275	75	81	44	47	27
Fabricatie	8	114	94	105	90	104	113	81	78	59	48	30
Distikstofmonoxide (lachgas)											72	181
Totaal	5.800	7.914	8.330	8.410	8.618	9.426	10.378	8.988	8.905	9.901	10.807	5.858

Bron: Federale Politie, criminaliteitsstatistieken

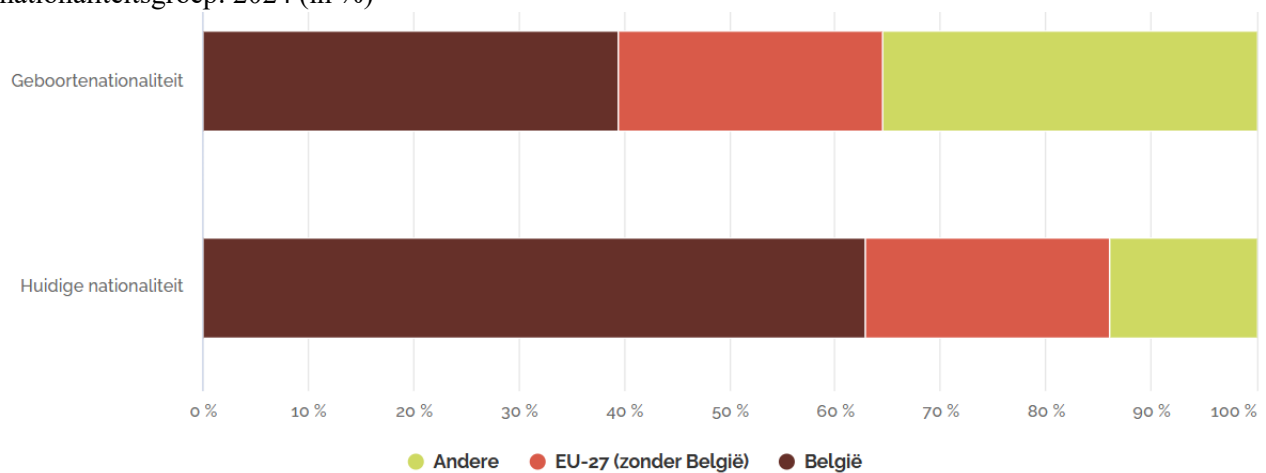
Figuur 4.

Bron: FOD Financiën, persberichten

Figuur 5.

Vergelijking tussen de geboortenationaliteit en de huidige nationaliteit van de Brusselse bevolking volgens nationaliteitsgroep: 2024 (in %)

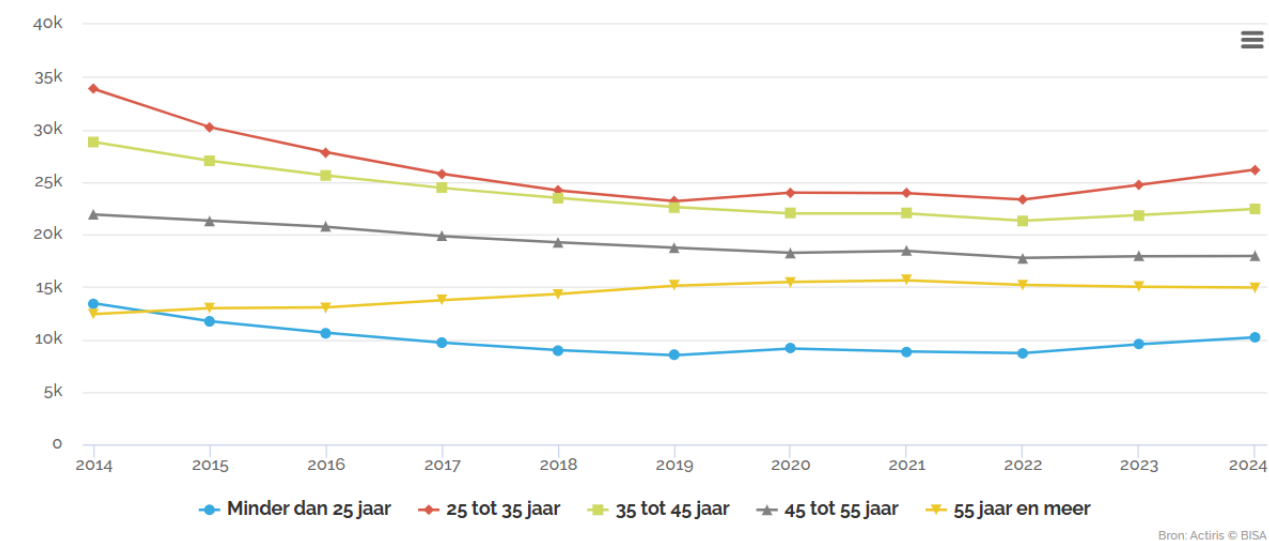

Bron: BISA & Statbel (RR) © BISA

Bron: Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse

Figuur 6.

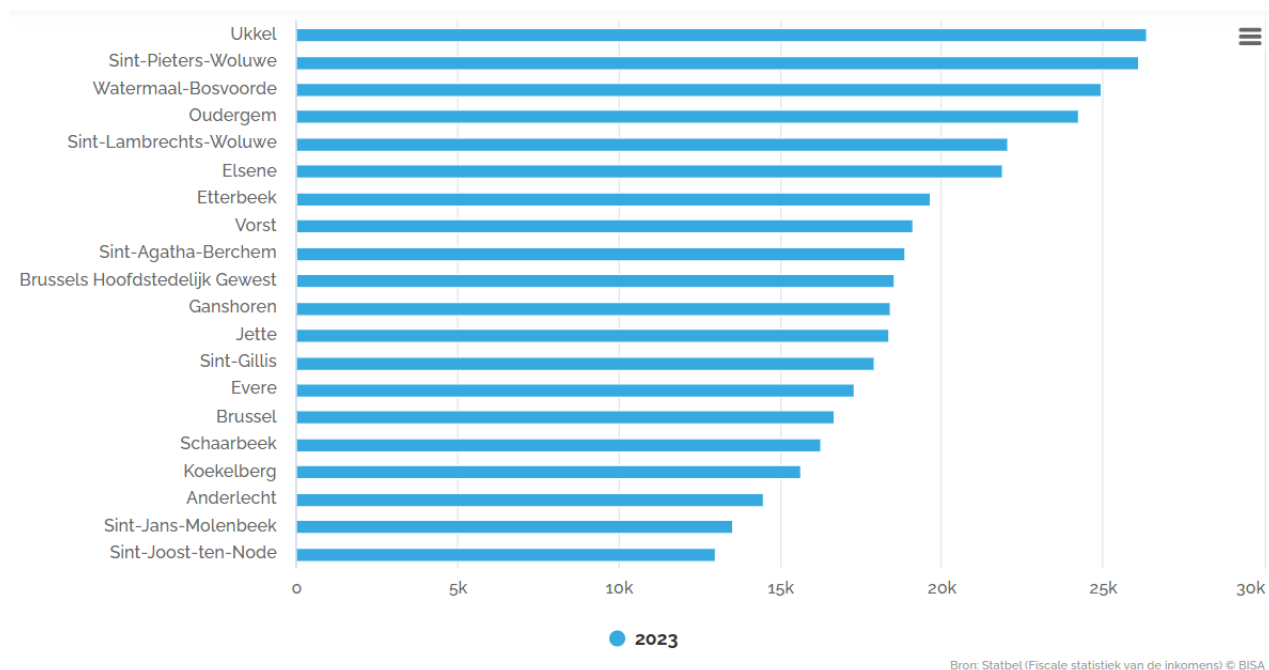
Evolutie van het aantal werkzoekenden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar leeftijdsgroep : 2014-2024 (jaargemiddelde) (in aantal personen)

Bron: Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse

Figuur 7.

Vergelijking tussen gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van het gemiddeld totaal netto belastbaar inkomen per inwoner: 2023 (inkomstenjaar) (in euro's)

Bron: Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse

Tabel 1.

Totaal aantal druggerelateerde feiten tussen 2015-2024 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Tabel 14.1.1.5 Totaal aantal drugsgerelateerde feiten 2015-2024										
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Anderlecht	549	568	569	637	638	514	519	482	686	698
Oudergem	139	134	142	86	91	148	81	76	112	89
Sint-Agatha-Berchem	68	80	94	155	204	138	142	113	194	216
Brussel	2.070	1.866	1.961	2.471	2.984	3.702	3.133	3.110	3.888	4.217
Etterbeek	227	339	303	211	257	265	208	159	153	180
Evere	99	123	73	85	116	95	77	76	51	68
Vorst	351	247	547	513	515	555	199	82	61	180
Ganshoren	50	94	131	138	141	107	97	89	59	52
Elsene	704	1.056	1.094	735	685	800	522	573	494	511
Jette	167	249	174	258	213	282	329	254	243	328
Koekelberg	145	271	293	367	320	146	148	119	130	98
Sint-Jans-Molenbeek	683	1.050	912	1.096	1.147	1.196	1.181	1.225	1.194	951
Sint-Gillis	852	584	549	453	471	637	712	702	1.019	1.151
Sint-Joost-ten-Node	216	174	213	211	219	191	235	238	263	190
Schaarbeek	590	488	419	445	605	776	777	1.070	842	884
Ukkel	457	393	350	338	312	299	230	196	211	196
Watermaal-Bosvoorde	156	125	99	101	87	156	90	103	67	63
Sint-Lambrechts-Woluwe	272	348	329	216	268	253	198	183	141	161
Sint-Pieters-Woluwe	119	141	158	102	153	118	110	47	77	61
andere[a1]	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	7.914	8.330	8.410	8.618	9.426	10.378	8.988	8.897	9.885	10.294
Arr. Halle-Vilvoorde	1.933	2.279	2.402	2.508	2.472	2.657	2.253	2.454	2.574	2.852
Arr. Leuven	2.068	2.659	2.977	2.827	3.035	2.560	2.586	3.116	2.880	2.498
Vlaams-Brabant	4.001	4.938	5.379	5.335	5.507	5.217	4.839	5.570	5.454	5.350
Waals-Brabant	1.971	1.930	1.795	1.883	1.617	1.474	1.440	1.445	1.607	1.544
Vlaams Gewest	30.480	32.342	34.055	35.253	37.739	36.206	34.150	34.348	34.889	34.239
Waals Gewest	14.264	14.909	15.790	15.915	16.580	15.309	13.626	14.831	16.049	15.619
andere[a1]	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
België	52.658	55.582	58.255	59.786	63.745	61.893	56.764	58.076	60.823	60.152

Eenheid: aantal geregistreerde vaststellingen
Geografische schaal: gemeente
Bron: Federale politie

Bron: Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse

Tabel 2.

Geregistreeerde criminaliteit op het niveau van de provincie in 2024

Antwerpen	Bezit	6.787
	Handel	1.907
Waals Brabant	Bezit	1.214
	Handel	209
Henegouwen	Bezit	3.812
	Handel	719
Luik	Bezit	4.074
	Handel	734
Limburg	Bezit	4.894
	Handel	527
Luxemburg	Bezit	1.314
	Handel	243
Namen	Bezit	1.831
	Handel	290
Oost-Vlaanderen	Bezit	6.329
	Handel	1.144
Vlaams Brabant	Bezit	4.138
	Handel	530
West-Vlaanderen	Bezit	4.154
	Handel	810

Bron: Brussels Instituut voor Statistieken en Analyse

Tabel 3.

Totaal aantal inwoners, bevolkingsdichtheid en gemiddelde leeftijd van bewoners in 2025

	Totaal aantal inwoners (aantal)	Bevolkingsdichtheid (pers/km²)	Gemiddelde leeftijd (jaar)
Schaarbeek	129.775	16.424	36.4
Molenbeek	98.713	16.409	35.8
Anderlecht	128.724	7.186	36.6
Brussel	198.314	5.994	36.9
Sint-Gillis	48.827	19.270	38.1
Koekelberg	22.979	19.442	36
Vorst	58.675	9.325	38.4
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1.255.795	7.732	38.1

Bron: Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse

Tabel 4.

Werkgelegenheidsgraad en werkloosheidsgraad van bewoners in 2023

	Werkgelegenheidsgraad (15-64) (%)	Werkloosheidsgraad (15-64 jaar) (%)	Werkloosheidsgraad (15-24 jaar) (%)
Schaarbeek	56.0	16.5	23.8
Molenbeek	47.9	21.0	27.3
Anderlecht	53.1	17.7	21.2
Brussel	53.7	15.9	19.4
Sint-Gillis	56.4	16.5	19.8
Koekelberg	57.6	15.6	19.6
Vorst	58	16.2	23.2
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	56.5	14.6	20.4

Bron: Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse

Bijlagen

A. Informatiebrief

Informatiebrief deelnemers onderzoek

Titel van de studie: Een kwalitatief onderzoek naar de beleving van druggerelateerd geweld door buurtbewoners in Brussel

Dit is een onderzoek dat wordt uitgevoerd door de Universiteit Gent. De verantwoordelijke onderzoeker is:

Emma Vandecappelle
Criminologische Wetenschappen
Universiteit Gent
E-mail: emvdcapp.vandecappelle@ugent.be

Geachte mevrouw, meneer

Hartelijk dank voor uw interesse in deze studie. Met deze brief willen we u uitnodigen om deel te nemen. Neem voldoende tijd om deze informatiebrief aandachtig te lezen, en neem ook de tijd om vragen te stellen indien er onduidelijkheden zijn of indien u bijkomende informatie wenst. Teken pas daarna het toestemmingsformulier als u dit wenst en beslist hebt om deel te nemen aan deze studie. Dit proces wordt “informed consent” of “geïnformeerde toestemming” genoemd.

Doel van het onderzoek

Deze studie onderzoekt de subjectieve beleving van het drugsgeweld van Brusselaars die wonen in de getroffen buurten. Daarnaast wordt er ook gepeild naar de kennis van het huidige beleid aangezien dit ook een zeer belangrijke rol speelt om deze drugscriminaliteit in te dijken. Vervolgens zullen de verzamelde bevindingen, ervaringen en bezorgdheden voorgelegd worden aan de beleidsmakers.

Waarom ben ik gekozen?

We contacteren u omdat u woonachtig bent in één van de meest getroffen buurten van dit drugsgeweld. We zijn op zoek naar een verscheiden doelpubliek om zeker te zijn dat verschillende ervaringen en meningen worden meegenomen in het onderzoek.

Wat houdt de deelname aan de studie in?

Deelnemen aan deze studie houdt in dat we een interview van u afnemen. Dit is een gesprek tussen u en een onderzoeker waarbij de onderzoeker u vragen zal stellen over uw visies en ervaring omtrent de drugscriminaliteit en het daarbij horende beleid in Brussel. Het interview zal ongeveer een 30 tot 60 minuten duren. De plaats en het tijdstip van het interview kan vrij door u gekozen worden. Bij het interview zijn enkel

u en de onderzoeker aanwezig. Een interview via telefoon of Skype kan ook geregeld worden indien u dat verkiest. Er zal een audio-opname van het interview worden gemaakt.

De deelname aan deze studie is volledig vrijwillig en er kan op geen enkele manier sprake zijn van dwang. U kunt weigeren om deel te nemen aan de studie en u kunt zich op elk ogenblik terugtrekken uit de studie zonder dat u hiervoor een reden moet opgeven. Dit zal op geen enkele manier een invloed hebben op uw verdere relatie met de onderzoeker.

Nadat de studie is afgerond en de resultaten bekend zijn kan u een samenvatting van de onderzoeksbevindingen krijgen. Vraag dit aan bij de onderzoeker waarmee u contact hebt.

Wat zijn de mogelijk nadelen en risico's van deelname?

Aan dit onderzoek is geen enkel bekend blijvend risico verbonden. Het zal nodig zijn om voldoende tijd uit te trekken voor het interview. We verwachten niet dat het interview ongemak zal veroorzaken maar door de aard van de studie is het mogelijk dat er mogelijk delicate onderwerpen besproken worden. Indien er onderwerpen zijn die u liever niet wenst te bespreken, dan kan u dit gewoon meedelen aan de interviewer. De interviewer zal dan overgaan naar het volgende onderwerp. Het interview kan steeds worden stopgezet of even worden onderbroken. Eventuele audio-opnames kunnen op dat moment op uw vraag worden gewist. De onderzoeker kijkt daarbij steeds naar wat u wenst.

Is er een vergoeding of beloning voorzien bij deelname aan dit onderzoek?

Je neemt vrijwillig deel aan dit onderzoek. Er is geen vergoeding voorzien.

Kan ik mijn deelname uitstellen op stopzetten?

Wanneer u het interview wenst op te schorten of wanneer u uw deelname wil stopzetten, kunt u dit doen zonder dat u daarvoor een reden moet opgeven. U krijgt de gelegenheid om na het interview nog vragen te stellen aan de onderzoeker. U kan, indien gewenst, voor verdere inlichtingen ook steeds contact opnemen met de onderzoeker **Emma Vandecappelle** (zie contactgegevens aan het eind van dit document).

Wat zijn de mogelijke voordelen van deelname?

Er zijn geen rechtstreekse voordelen voor u als persoon. We hebben tot doel om een beter inzicht te krijgen in de belevingen en ervaringen van getroffen Brusselaars. Op basis van deze bevindingen willen we aanbevelingen maken voor het beleid en de praktijk.

Moet ik deelnemen?

Het staat u volkomen vrij om deel te nemen of niet. Indien u beslist om deel te nemen zal u worden gevraagd een toestemmingsformulier te tekenen. U kunt weigeren om deel te nemen zonder dat u hiervoor een reden moet opgeven en zonder dat dit op enigerlei wijze een invloed zal hebben op uw relatie met de onderzoeker. U kan tot 7 dagen na het interview uw mening herzien. Indien u van mening verandert, contacteer dan **Emma Vandecappelle** (zie contactgegevens aan het eind van dit document).

Informatie m.b.t. privacy en persoonsgegevens

Het wettelijk kader voor de verwerking van persoonsgegevens en vertrouwelijke informatie in het kader van dit onderzoek wordt bepaald door:

- De Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming 2016/679 van 27 april 2016, die van kracht is sinds 25 mei 2018 (dit is de AVG of GDPR);
- De Belgische Wet betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens van 30 juli 2018

De onderzoekers dienen zich te houden aan de generieke gedragscode voor de verwerking van persoonsgegevens van de UGent.

In overeenstemming met de Algemene Verordening Gegevensbescherming en de Belgische wet van 30 juli 2018 (bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens), respecteren wij uw persoonlijke levenssfeer. Als de resultaten van de studie worden gepubliceerd, blijft uw identiteit vertrouwelijke informatie. De Data Protection Officer kan u desgewenst meer informatie verschaffen over de bescherming van uw persoonsgegevens.

Contactgegevens:

- Tel: +32 9 264 95 17
- E-mail: privacy@ugent.be, Campus Ufo, Rectoraat 2, Sint-Pietersnieuwstraat 25, 9000 Gent

Uw persoonlijke gegevens zullen worden bewaard op een paswoord-beveiligde PC zodat we gedurende de studie contact met u kunnen opnemen. De gegevens die we van u verzamelen, worden gepseudonimiseerd. Dat betekent dat alle gegevens die u rechtstreeks zouden kunnen identificeren (bijvoorbeeld uw naam) uit het databestand wordt geschrapt. Daarnaast worden ook maatregelen genomen om onrechtstreekse identificatie te vermijden (bv. door heel concrete unieke elementen die u vermeldde in een interview te vermijden, zoals de straat waar u woont.)

Wat gebeurt er met de gegevens?

We willen graag uw ervaringen omtrent het drugsgeweld horen om beter te begrijpen welke zaken de Brusselse burgers belangrijk vinden om op die manier aanbevelingen te doen om zo het beleid te beïnvloeden. Om dat te kunnen bereiken, zullen we onze resultaten bekend maken aan andere onderzoekers en beleidsmakers door middel van publicatie. De opnames van de interviews zullen woord voor woord worden uitgeschreven en de elektronische versies (transcripts) zullen worden bewaard op een PC beschermd met een paswoord. De transcripts zullen zoveel mogelijk worden gepseudonimiseerd, dat wil zeggen dat alle informatie die het mogelijk zou maken om u te identificeren (bijv. uw naam, werkplaats, functie) zal worden verwijderd. Geprinte documenten zullen steeds in een afgesloten kast bewaard blijven. Op het eind van de studie zullen de audio-opnames worden vernietigd worden.

Op basis van welke rechtsgrond worden de gegevens verwerkt?

Voor het verwerken van uw persoonsgegevens zal uw expliciete toestemming gevraagd worden. Dit gebeurt via het ondertekenen van een 'toestemmingsformulier'. Deze toestemming kan ten alle tijden worden ingetrokken door dit te melden aan de hoofdonderzoeker.

Wie heeft toegang tot mijn gegevens?

De onderzoeker, Emma Vandecappelle, alsook de promotor heeft toegang tot de opnames en de transcripts. In elk geval zullen alle persoonlijke gegevens en alle informatie die mogelijk naar u kan leiden uit de interviewtranscripts worden weggelaten. Op die manier zien we erop toe dat niemand in staat zal zijn de identiteit van de deelnemers te achterhalen via de getranscribeerde interviews.

Welke rechten heeft u als deelnemer met betrekking tot uw persoonsgegevens?

In overeenstemming met de hogervermelde Europese en Belgische privacywetgeving wordt uw persoonlijke levenssfeer gerespecteerd. Dit betekent dat u op elk gegeven moment uw toestemming kan intrekken zonder opgave van reden, en dat uw gegevens niet verder verwerkt zullen worden vanaf het moment van intrekking. U heeft het recht op inzage van de gegevens die over u verzameld werden en u kan eveneens een kopie vragen, voor zover dit geen afbreuk doet aan de rechten en vrijheden van anderen, waaronder die van de Universiteit Gent. Elk onjuist gegeven over u kan op uw verzoek verbeterd worden. Bovendien heeft u recht op vergetelheid: dit betekent dat u, na het intrekken van uw toestemming, kan vragen om uw persoonsgegevens te laten verwijderen. Om bovenstaande rechten uit te oefenen, kan u contact opnemen met de betrokken onderzoekers via emvdcapp.vandecappelle@ugent.be.

Hoe kan ik een klacht indienen?

Als u een klacht wil indienen over de manier waarop uw persoonsgegevens worden behandeld of als u vragen heeft met betrekking tot uw persoonsgegevens in het kader van dit onderzoek, dan kan u contact opnemen met de functionaris voor gegevensbescherming van de Universiteit Gent via privacy@ugent.be of T 09 264 95 17. U kan ook een klacht indienen bij de Gegevensbeschermingsautoriteit, Drukpersstraat 35, 1000 Brussel (e-mail: contact@apd-gba.bep) en/of de Vlaamse Toezichtcommissie (e-mail: contact@toezichtscommissie.be).

Contact voor verdere informatie:

Emma Vandecappelle – emvdcapp.vandecappelle@ugent.be – 0497 64 08 71

Hartelijk dank voor het lezen van deze informatie!

U zal een exemplaar van deze brief en van het toestemmingsformulier ontvangen.

B. Informed consent

Gent, 1 december 2025

Onderzoek naar druggerelateerd geweld in Brussel

INFORMED CONSENT

Ik, ondergetekende, verklaar
hierbij,

- (1) dat ik duidelijk ben ingelicht over de aard en methode van het onderzoek, zoals uiteengezet in de informatiebrief;
- (2) dat ik geheel vrijwillig deelneem aan het onderzoek;
- (3) dat ik op de hoogte ben van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten en dit zonder opgave van reden;
- (4) dat ik op de hoogte ben dat op aanvraag meer informatie over het onderzoek kan verkregen worden
- (5) dat ik toestemming geef aan de onderzoeker om het gesprek op band op te nemen;
- (6) dat ik toestemming geef aan de onderzoeker om de resultaten op vertrouwelijke wijze te bewaren en verwerken en anoniem te rapporteren.

Geef je ons toestemming om uw gegevens op vertrouwelijke wijze te verzamelen, verwerken en te gebruiken en delen in ons (inter)nationale onderzoek?

☐ Ja, ik ga akkoord

Gelezen en goedgekeurd op (datum)

De deelnemer,

..... (handtekening)

C. Vragenlijst⁸

DIEPTE-INTERVIEWS: VRAGEN (Salden, 2023)

Inleiding

- Wie bent u?
 - o Leeftijd
 - o Afkomst
 - o Beroep
 - o Gezinssituatie (alleenstaand, partner, kinderen)
- Waar woont u?
 - o Hoelang woont u hier al?
 - o Waarom bent u hier komen wonen?
- Hoeveel tijd brengt u door in uw wijk?
 - o Werkt u hier ook?
 - o Verplaatst u zich vaak buiten Brussel?
- Hoe doet u aan nieuwsgaring rond de drugsproblematiek?
 - o Krant? Televisie? Online? Radio?

Vragen over drugsgeweld

- Wat valt volgens u te begrijpen onder drugsgeweld? Wat betekent dat voor u?
- Welke vormen van drugsproblemen associeert u met Brussel of uw wijk?
- In welke mate hebt u de indruk dat drugsgebruik, drugshandel of drugsgeweld aanwezig is in uw buurt?
 - o Welke tekenen of situaties doen u dat denken?
 - o Op welke manier komt u ermee in aanraking? (geluidsoverlast, deals zien, schoten, aanwezigheid van politie)
- Heeft u het gevoel dat de drugsproblematiek de laatste jaren is toegenomen, afgenomen of gelijk gebleven?
 - o Kunt u uitleggen waarom u dat denkt? Kunt u een concreet voorbeeld geven?
 - o Sinds wanneer?
- Hoe komt dit volgens u?
 - o Wat denkt u dat de oorzaken zijn van de drugsproblematiek in Brussel?
- Met wie praat u over deze problematiek? (familie, burens, vrienden?)
- Heeft u de indruk dat u bepaalde plaatsen meer vermijdt?
- Denkt u dat de situatie in uw wijk anders is dan in andere delen van Brussel?

⁸ Deze vragenlijst werd ontwikkeld op basis van, en in grote mate overgenomen uit het onderzoek van Salden (2023).

Vragen over slachtofferschap

- Voelt u zich soms bezorgd of bang om slachtoffer te worden van druggerelateerd geweld in uw buurt?
- Zijn er specifieke momenten, plaatsen of situaties waarin dat gevoel sterker is?
- Kunt u beschrijven of u ooit situaties hebt meegemaakt waarin u in aanraking kwam met druggerelateerd geweld of overlast in uw buurt? (*slachtoffer?*)

Indien ja:

- Was dat rechtstreeks, of eerder onrechtstreeks?
- Hoe vaak? Wanneer?
 - In welke situatie gebeurde dit?
 - Hoe heeft u dit ervaren?
 - Wat was de impact op u of uw gezin?
 - Heeft u daar ooit een melding van gemaakt? Waarom wel/niet?
- Is er door die gebeurtenissen schade ontstaan (materieel, psychologisch, sociaal)?
 - Zo ja, hoe werd daarmee omgegaan? Werd er iets vergoed of opgevolgd?
 - Wat liep volgens u goed/minder goed bij deze afhandeling?
- Kent u mensen die in uw omgeving die slachtoffer zijn geworden van drugsgeweld?
 - Hoe ging u met deze ervaringen om?

Vragen over onveiligheid/(veranderingen in) gedrag

- Hoe zou u de veiligheid in uw straat of buurt omschrijven? Voelt u zich veilig in uw straat?

Indien nee:

- Zijn dat bepaalde momenten van de dag?
- Zijn er specifieke gebeurtenissen geweest die dat gevoel hebben beïnvloed?
- Wat draagt volgens u bij aan dat (on)veiligheidsgevoel?
- Welke invloed heeft de situatie op uw welzijn?
 - Denkt u dan aan stress, waakzaamheid, onrust, slaapproblemen...?
- Heeft de situatie in uw buurt invloed gehad op hoe u zich verplaatst of hoe u uw dagen organiseert?
- Heeft u ooit overwogen om te verhuizen of elders onderdak te zoeken? Wat speelde daarbij mee?
- Hoe ervaart u de sfeer in de buurt tegenwoordig?
 - Is die volgens u veranderd in de voorbije jaren of maanden?
 - Welke rol denkt u dat de drugsproblematiek daarin speelt?
- Hoe zou u de verbondenheid of samenhang in uw buurt omschrijven? Wordt die beïnvloed door de drugsproblematiek?

Vragen over reactie vanuit politie/justitie

- Wat merkt u zelf van de aanpak van druggerelateerd geweld door de politie, stad of justitie?
 - o Hoe ervaart u die aanpak?
 - o Wat vindt u dat er goed/minder goed werkt?
- Hoe ervaart u de aanwezigheid van de politie in uw buurt?
- Wanneer u iets meldt of gemeld hebt; hoe werd dat ontvangen?
- Hoe zou u uw vertrouwen in politie en justitie omschrijven?
 - o Zijn er ervaringen die dat vertrouwen beïnvloeden – positief of negatief?
- Wat zou volgens u helpen om het druggerelateerde geweld beter aan te pakken?
 - o Welke rol ziet u voor politie of stad in die aanpak?
 - o Wat zou volgens u beter kunnen?
- Ziet u zelf een rol voor burgers of de buurtgemeenschap in het omgaan met deze problematiek?

Vragen over beleid en kennis hiervan

- Wat weet u zelf over hoe de stad of de Brusselse overheid omgaat met de drugsproblematiek?
- Vindt u dat u voldoende geïnformeerd wordt over wat er gebeurt rond dit thema?
- Sommigen leggen de nadruk op meer controle of repressie, anderen op preventie of ondersteuning. Hoe kijkt u daarnaar?
- Zijn er beleidsmaatregelen waarvan u vindt dat ze schadelijke gevolgen hebben of averechts werken?
- Welke rol ziet u voor scholen, buurthuizen, jeugdwerking of sociale organisaties in deze problematiek?
- Hoe ziet u de situatie evolueren de komende jaren?
- Als u één boodschap zou kunnen meegeven aan het Brusselse beleid over deze problematiek, welke zou dat zijn?

Overige

- Is er nog iets dat u graag zou willen toevoegen waar we het nog niet over gehad hebben?
- Wat is volgens u het belangrijkste dat ik moet meenemen uit ons gesprek?

D. Data Management Plan

Plan Overview

A Data Management Plan created using DMPonline.be

Title: Drugs(geweld) in beeld: een kwalitatieve studie naar de beleving van druggerelateerd geweld in Brussel

Creator: Emma Vandecappelle

Affiliation: Ghent University (UGent - UZ Gent)

Template: Faculty of Law & Criminology DMP +

Principal Investigator: Emma Vandecappelle

Data Manager: Emma Vandecappelle

Project abstract: Een kwalitatieve studie van hoe inwoners van Brussel het voortdurende druggerelateerde geweld ervaren alsook hoe zij staan tegenover het beleid in Brussel

ID: 218902

Start date: 20-11-2025

Last modified: 04-05-2026

Drugs(geweld) in beeld: een kwalitatieve studie naar de beleving van druggerelateerd geweld in Brussel

DPIA

Data Protection Impact Assessment

1. Does your research fall under the scope of a template DPIA?

- No

Niet van toepassing.

2. Provide more details for any of the risks that you have ticked in question 25 under the ‘GDPR record’ tab, so the overall risks related to your processing are clearly and accurately described.

Tijdens het transcriberen worden de respondenten enkel aangeduid met de eerste letter van hun voornaam. Nadien krijgt elke deelnemer een willekeurig identificatienummer (bijvoorbeeld R2 voor respondent 2). Alle identificeerbare informatie, zoals volledige namen of specifieke locatiegegevens, wordt uit de transcripties verwijderd. De koppeling tussen de identificatienummers en de werkelijke identiteit van de respondenten wordt afzonderlijk bewaard in een beveiligd document dat enkel toegankelijk is voor de onderzoeker. Het is dus onmogelijk om de identiteit van de respondenten te achterhalen.

3. Explain why the processing of personal data is necessary to achieve the purposes of the research. Include the benefits for individuals and the wider public.

Zie vraag 2.

4. Can the processing or part of the processing reasonably be achieved in a different/alternative way, less detrimental to the privacy of data subjects? Evaluate the possible alternatives.

- No

5. Describe the steps, measures or controls you are taking to minimise the risk to privacy and safeguard the rights of the persons whose personal data you are collecting.

Zie vraag 2.

6. Describe the steps you have taken to make sure the research is as accurate as possible and there are minimal unintended consequences.

Er werd zeer voorzichtig omgesprongen met alle persoonlijke informatie.

7. Is the (possible) negative effect or risk for the privacy of the data subjects in reasonable proportion to the processing purposes?

- Yes

8. How would you describe the likelihood of the risk(s) after having completed the previous questions in this DPIA?

- Negligible

9. How would you describe the impact of the risk(s) after having completed the previous questions in this DPIA?

- Negligible

10. How would you describe the risk(s) after having completed the previous questions in this DPIA?

- No risk(s) left

Drugs(geweld) in beeld: een kwalitatieve studie naar de beleving van druggerelateerd geweld in Brussel

Law & Criminology DMP +

Administrative Data

Date of first version

20/11/2025

Date of last update

4/5/2026

1. Data Collection

1.1 What data will you collect or create?

De gegevens voor deze masterproef zijn afkomstig uit zowel bestaande literatuur als semi-gestructureerde interviews met Brusselse inwoners uit de 7 kanaalgemeenten. De informatie uit deze kwalitatieve interviews werd rechtstreeks door de onderzoeker verzameld en vormt primaire data.

Het primaire empirische materiaal omvat de volgende gegevens:

- Audiobestanden (opnames interviews)
- Transcripties interviews (Word-documenten)
- Gecodeerde en geanalyseerde transcripties (MAXQDA-codeboek)

1.2 How will the data be collected or created?

De eerste fase van het onderzoek van deze masterproef omvatte een uitgebreide literatuurstudie. Daarbij werden diverse databanken geraadpleegd en verschillende krantenartikelen geanalyseerd. In de tweede fase volgden semi-gestructureerde interviews, die telkens werden opgenomen. De opnames werden getranscribeerd. De uiteindelijke codering van de verkregen data werd zelfstandig uitgevoerd.

- De interviews verliepen fysiek, op een afgesproken locatie en tijdstip door de respondent of online via MS Teams.
- Voor de opname van de interviews werd schriftelijke toestemming (informed consent) gevraagd aan de respondent. De opnames werden geregistreerd op de Ipad van de onderzoeker. Voor de interviews die online werden afgenomen, werd mondelinge toestemming gevraagd.
- De bestanden worden bewaard op de persoonlijke computer van de onderzoeker. Na het transcriberen van de interviews worden de audiobestanden verwijderd.

2. Data Documentation and Metadata

2.1 How will you document the data?

De interviews worden eerst uitgeschreven (=getranscribeerd) in een Word-bestand. Vervolgens worden deze transcripties in MAXQDA* geïmporteerd en gecodeerd. In MAXQDA worden verschillende codes aan de data toegewezen.

Daarnaast fungeert de volledige masterproef als een uitgebreide documentatie van het onderzoek, waarin alle stappen, bevindingen en analyses worden vastgelegd.

* De UGent heeft beslist om vanaf de start van academiejaar 2025-2026 de ondersteuning voor NVivo stop te zetten en over te schakelen op MAXQDA.

3. Ethics, Legal Issues and Confidentiality

3.1 How will you manage ethics? Choose one of the options from the dropdown menu and briefly motivate your choice in the 'Comment' box below.

- Approval by the Ethical Committee of the Faculty is neither required nor desirable

3.2 How will you manage any confidentiality issues?

Bij kwalitatief onderzoek is naleving van ethische richtlijnen essentieel. Deelnemers werden vooraf volledig geïnformeerd over doel, methode en verloop van het onderzoek, evenals over privacy en vertrouwelijkheid van hun gegevens. Deelname was volledig vrijwillig en kon op elk moment worden stopgezet. Vooraf ontvingen de deelnemers een informatiebrief en een toestemmingsformulier (informed consent), inclusief expliciete toestemming voor geluidsopnames. Vlak voor de interviews werd het doel van het onderzoek nogmaals kort toegelicht.

In de masterproef worden de respondenten willekeurig een identificatienummer toegekend (vb. R2 = respondent 2). Hun volledige naam en exacte woonplaats worden ten alle tijde vertrouwelijke gehouden en niet openbaar gemaakt. De koppeling tussen deze identificatienummers en de echte identiteiten van de respondenten word in een apart document bijgehouden, dat veilig wordt opgeslagen op de met een wachtwoord beveiligde persoonlijke computer van de onderzoeker. Dit wachtwoord is uitsluitend bekend bij de onderzoeker zelf. Zo wordt het onmogelijk om de identiteit van de respondenten te achterhalen.

3.3 How will you manage intellectual property rights issues?

De onderzoeker behoudt de intellectuele eigendomsrechten. De onderzoekgegevens worden niet gedeeld met derden.

4. Data Storage and Backup during Research

4.1 How will you store and backup data during research?

Alle audiobestanden worden opgeslagen op de beveiligde persoonlijke computer van de onderzoeker, met een back-up op een persoonlijke USB-stick.

Dezelfde wijze van bewaring wordt ook toegepast voor de transcripties. De getekende informed consent formulieren worden veilig bewaard in het bureau van de onderzoeker.

4.2 How will you ensure that stored data are secure?

Vanaf het moment dat alle interviews getranscribeerd zijn, worden de opnames van de persoonlijke Ipad van de onderzoeker verwijderd. De bestanden worden opgeslagen op de persoonlijke computer van de onderzoeker, die alleen toegankelijk is via een wachtwoord dat uitsluitend bij de onderzoeker bekend is. Voor de verdere analyse van de data wordt het programma MAXQDA gebruikt.

5. Data Selection and Preservation after Research

5.1 Which data should be retained for preservation and/or sharing?

Enkel de uitgeschreven transcripties en de masterproef zelf worden bewaard; de audio-opnames worden verwijderd zodra ze getranscribeerd zijn. Wanneer een respondent verzoekt om anonimiteit, worden alle identificeerbare gegevens uit de transcripties verwijderd. Indien gewenst kan op verzoek van de geïnterviewde ook de transcriptie verwijderd worden.

5.2 What is the long-term preservation plan for the selected datasets?

Conform de richtlijnen van de Universiteit Gent (RDM-beleidskader) worden de gegevens gedurende vijf jaar opgeslagen op de laptop van de onderzoeker, waarvoor een wachtwoord nodig is die uitsluitend de onderzoeker kent. Gegevens die tijdelijk door de Ugent bewaard moeten worden, worden in een aparte map op de persoonlijke laptop van de onderzoeker opgeslagen. Deze laptop is beveiligd met een wachtwoord die enkel de onderzoeker kent.

Voor wetenschappelijk onderzoek mogen persoonsgegevens langer worden bewaard, op voorwaarde dat er passende technische en organisatorische maatregelen worden genomen om de rechten en vrijheden van de betrokkenen te waarborgen.

6. Data Sharing

6.1 Are any restrictions on data sharing required?

De respondenten worden in de masterproef een identificatienummer toegewezen (vb. R2 = respondent 2). De koppeling tussen de identificatienummers en de werkelijke identiteit van de respondenten wordt afzonderlijk bewaard in een beveiligd document dat enkel toegankelijk is voor de onderzoeker. Hun volledige naam verschijnt enkel en alleen in de audiobestanden. In de transcripties van de interviews worden de respondenten alleen met de eerste letter van hun voornaam vermeld. Overige persoonlijke gegevens, zoals woonplaats en leeftijd, worden wel in de transcripties opgenomen, maar komen niet terug in de masterproef. Daarnaast wordt de ruwe onderzoeksdata niet gedeeld, behalve op verzoek van de promotor en uitsluitend voor verificatiedoeleinden. Alle respondenten hebben hun geïnformeerde toestemming gegeven voor deelname aan het onderzoek.

6.2 How will you share data selected for sharing?

Er wordt geen ruwe onderzoeksdata gedeeld.

De verwerkte data wordt wel gedeeld via de masterproef, die wordt ingediend via het Ufora-portaal van de Universiteit Gent.

7. Responsibilities and Resources

7.1 Who will be responsible for data management?

De onderzoeker zelf is volledig verantwoordelijk voor het beheren van de data.

7.2 Will you need additional resources to implement your DMP?

Nee.

Drugs(geweld) in beeld: een kwalitatieve studie naar de beleving van druggerelateerd geweld in Brussel

GDPR Record

Collection and processing of personal data

1. Are you collecting or processing personal data?

- Yes

De verzamelde gegevens beperken zich tot de naam, leeftijd en het adres van de respondenten. Alleen de onderzoeker heeft toegang tot de persoonsgegevens van de deelnemers.

2. In what format are you collecting or processing the personal data?

- Digital

Voorafgaand aan het onderzoek wordt digitaal een datamanagementplan (DMP) opgesteld. Voor aanvang van het interview wordt samen met de deelnemer het informed consent doorgenomen en ondertekend. Tijdens het interview maakt de onderzoeker gebruik van een papieren topiclijst. Het gesprek wordt opgenomen en volledig getranscribeerd. Vervolgens wordt de audio-opname opnieuw beluisterd in combinatie met de transcriptie. Daarna worden de audio-opnames vernietigd.

Alle gegevens worden volledig geanonimiseerd. Respondenten krijgen een willekeurig identificatienummer (bijvoorbeeld R2 = respondenten 2). Alle persoonlijke gegevens worden zorgvuldig uit de transcripties verwijderd.

3. Are you collecting or processing primary personal data and/or secondary personal data?

- Primary personal data

Tijdens het interview worden persoonlijke gegevens van de respondent verzameld, wat primaire persoonlijke data betreft.

4. If you are processing secondary personal data, will you inform the persons whose personal data are being processed or have they already been informed?

- Yes

Tijdens de interviews worden geen andere namen of persoonlijke gegevens vermeld.

5. If no, explain why it is impossible or why it would take a disproportionate effort to inform the persons whose personal data are being processed.

Niet van toepassing.

6. How will the personal data be processed?

- Anonymised (explain below)
- Pseudonymised (explain below)

De persoonsgegevens worden zowel geanonimiseerd als gepseudonimiseerd verwerkt. Tijdens het transcriberen worden de respondenten enkel aangeduid met de eerste letter van hun voornaam. Elke deelnemer krijgt een identificatienummer toegewezen (bijvoorbeeld R2 = respondent 2) en alle identificeerbare gegevens, zoals namen worden verwijderd uit de dataset die voor analyse wordt gebruikt. De koppeling tussen deze identificatienummers en de echte identiteiten van de respondenten word in een apart document bijgehouden, dat veilig wordt opgeslagen op de met een wachtwoord beveiligde persoonlijke computer van de onderzoeker. Dit wachtwoord is uitsluitend bekend bij de onderzoeker zelf. Alle gegevens worden verwerkt volgens de geldende regelgeving inzake gegevensbescherming, zodat de privacy van de deelnemers volledig gewaarborgd blijft.

7. If you are going to process personal data in a pseudonymised form, describe the method of pseudonymisation, where you will keep the key, and who has access to it.

De persoonsgegevens worden zowel geanonimiseerd als gepseudonimiseerd verwerkt. Tijdens het transcriberen worden de respondenten enkel aangeduid met de eerste letter van hun voornaam. Nadien krijgt elke deelnemer een willekeurig identificatienummer (bijvoorbeeld R2 voor respondent 2). Alle identificeerbare informatie, zoals volledige namen of specifieke locatiegegevens, wordt uit de transcripties verwijderd. De koppeling tussen de identificatienummers en de werkelijke identiteit van de respondenten wordt afzonderlijk bewaard in een beveiligd document dat enkel toegankelijk is voor de onderzoeker.

Categories of personal data & data subjects

8. Are you collecting/processing any of the following special categories of data?

- Data on physical health
- Data on psychological and mental health

In de interviews wordt onderzocht welke invloed druggerelateerd geweld heeft op het welzijn van de respondent, bijvoorbeeld in termen van stress, alertheid of onrust. Daarnaast wordt gevraagd of de respondent zelf ooit slachtoffer is geweest van druggerelateerd geweld en of dit heeft geleid tot fysieke, mentale of sociale schade.

9. Which other categories of personal data are you collecting/processing?

- Age
- Sex
- Nationality

- Lifestyle habits
- Household composition; family membership
- Education and training
- Identification data (names, titles, addresses, phone numbers, passport numbers, IP addresses, cookies, electronic location data (GPS, mobile phone)...)
- Audio and video recordings
- Occupation and profession

10. Whose personal data are you collecting/processing?

- Others (please specify below)

Brusselse inwoners woonachtig in de meest getroffen buurten van druggerelateerd geweld. Dit omvat de 7 kanaalgemeenten van Brussel:

- Brussel-stad
- Molenbeek
- Anderlecht
- Schaarbeek
- Sint-Gillis
- Vorst
- Koekelberg

11. Will your research be seriously hampered if the persons whose personal data are being collected/processed exercise their right to access, to rectification, to restriction of processing, to be forgotten, to data portability and/or to object?

- No

12. If yes, please justify the need to deviate from one or more of the rights mentioned in question 11. A justification is required for each deviation.

Niet van toepassing.

Purpose(s) of the processing

13. What is/are the purpose(s) of the personal data processing?

Het doel van de verwerking van persoonsgegevens in dit onderzoek is om inzicht te verwerven in het druggerelateerd geweld in Brussel en in de manier waarop bewoners dit geweld ervaren en waarnemen. Het onderzoek verzamelt perspectieven van inwoners uit getroffen buurten om hun beleving, zorgen en verwachtingen te begrijpen. De verkregen gegevens worden gebruikt om de onderliggende factoren, de impact op het dagelijks leven en mogelijke oplossingsrichtingen in kaart te brengen. De resultaten dragen bij aan een beter begrip van dit stedelijk veiligheidsvraagstuk en kunnen dienen als basis voor beleidsaanbevelingen en verdere wetenschappelijke analyse.

14. What is the legal ground for the processing? If the data are being processed for multiple purposes, you must describe the legal ground for each purpose.

- The individuals participating in the research have freely given their explicit consent for the processing of their personal data for one or more specific purposes.
- The research will be performed in the public interest, which means that it will lead to an increase of knowledge and insight to the direct or indirect benefit of society.

De juridische grondslag voor de verwerking van persoonsgegevens in dit onderzoek is de expliciete, vrijwillige toestemming van de deelnemers. Deze toestemming heeft betrekking op het verzamelen en verwerken van hun gegevens met als specifiek doel inzicht te krijgen in het druggerelateerd geweld in Brussel en de percepties van bewoners hierover. De persoonsgegevens worden uitsluitend gebruikt in het kader van dit onderzoek en voor eventuele hieruit voortvloeiende wetenschappelijke rapportages of beleidsaanbevelingen.

15. If you are processing special categories of personal data (see question 8), on which exception is this based?

- The data subject has given his or her explicit consent.

GDPR responsibility

16. Which institution(s) is/are involved in the research?

- Ghent University

17. Is there another university, hospital, research institute or partner involved in the research (besides Ghent University and/or Ghent University Hospital)? If yes, specify below.

- No

18. Please specify who determines the purposes ('why') and the means ('how') of the research.

- This is determined within Ghent University: UGent is the data controller.

Data transfers & categories of recipients

19. Are you disclosing/sharing/transferring personal data beyond your project team, either with recipients in UGent or UZ Gent, or with external recipients during or after your research?

- Yes

Na afronding van het onderzoek wordt de masterproef, op verzoek van respondenten, ter beschikking gesteld. Verschillende deelnemers gaven vooraf reeds aan graag een kopie te willen ontvangen. Bij het delen van de masterproef worden alle relevante privacyregels nageleefd en blijft de vertrouwelijkheid van de deelnemers volledig gewaarborgd.

20. If yes, to or with which categories of recipients are the personal data being disclosed/shared/transferred?

- The persons whose personal data are being collected/processed
- Others (please specify below)

De masterproef zal eveneens worden gedeeld met de persoon die mij heeft geholpen bij het vinden van respondenten.

21. If yes, where are the personal data being disclosed/shared/transferred to?

- Belgium

22. What is/are the purpose(s) of the data transfer?

Na afronding van het onderzoek wordt de masterproef, op verzoek van respondenten, ter beschikking gesteld. Verschillende deelnemers gaven vooraf reeds aan graag een kopie te willen ontvangen. Bij het delen van de masterproef worden alle relevante privacyregels nageleefd en blijft de vertrouwelijkheid van de deelnemers volledig gewaarborgd.

23. What is the legal ground for the data transfer? If there will be multiple data transfers, you need to indicate the legal ground for each data transfer.

- The data transfer is necessary for the execution of an agreement with the person whose data are being processed (note that this is not about the processing agreement).
- The individuals participating in the research have freely given their explicit consent for the transfer of their personal data for one or more specific purposes.
- The transfer will be performed in the public interest, which means that it will lead to an increase of knowledge and insight to the direct or indirect benefit of society.

Retention period

24. What is the envisaged retention period for the different categories of personal data? Please motivate.

Na de bekendmaking van een gunstig eindresultaat, zullen alle verzamelde gegevens verwijderd worden. Dit sluit aan bij de gangbare procedures voor het bewaren van persoonsgegevens binnen academisch onderzoek en waarborgt dat de gegevens niet langer worden bewaard dan noodzakelijk.

De masterproef zelf blijft langdurig beschikbaar, zolang deze consulteerbaar is binnen het academische archief.

Risk analysis

25. To analyse the possible risks associated with the processing of personal data, please tick the boxes that apply to this research.

- Special categories of personal data are processed in this research (see question 8).

26. Does the research constitute a probable high-risk processing? If you ticked two or more boxes in question 25, the answer is 'yes'.

- No

Security measures

27. What technical and organisational security measures are in place to protect personal data?

- I hereby confirm that I carry out my research in accordance with the guidelines on information security of UGent and/or UZ Gent.

28. If you have motivated the need to deviate from one or more of the rights of the persons whose personal data you are collecting/processing in question 11 and 12, please describe which safeguards are put in place to protect their rights and freedoms.

Niet van toepassing.

E. Checklist AI

GENERATIEVE AI-GEBRUIK

Dit document biedt een overzicht van het GAI-gebruik van studenten bij de academische (schrijf)taken. Het kan als bijlage aan een (schrijf)taak toegevoegd worden om verantwoord GAI-gebruik aan te moedigen.

Naam: Emma Vandecappelle

Studentnummer: 02105119

Gelieve met 'x' aan te duiden wat van toepassing is en vul aan indien nodig.

	Ik heb geen GAI-tool gebruikt.
x	Ik heb een of meerdere GAI-tools gebruikt. Welke?: ChatGPT, MicrosoftCopilot

Gelieve met 'x' aan te duiden wat van toepassing is en omschrijf hoe je de tools hebt gebruikt.

Ik heb de tool gebruikt als:

x	Ideeënverstrekker (bijvoorbeeld: brainstorm met de tool over een bepaald thema, bereid een discussie voor door argumenten te laten genereren, enz.) Omschrijving: inspiratie interviewvragen, brainstorm over onderwerp thesis
	Zoekmachine (bijvoorbeeld: extra literatuur zoeken over een bepaalde onderwerp, enz.) Omschrijving: /
x	Schrijfassistent (bijvoorbeeld: spellings- en typfouten laten verbeteren, een tekst formeler laten schrijven, genereren van tekst enz.) Omschrijving: verbeteren van spellingsfouten, synoniemen zoeken voor bepaalde woorden
x	Ontwerper (bijvoorbeeld: maak een nieuwe, unieke afbeelding, laat je tekst herschrijven in een academischere stijl, enz.) Omschrijving: tekst laten nalezen, sommige stukken opnieuw, meer academisch formuleren
	Oefentool (bijvoorbeeld: gebruik de tool als een buddy en vraag extra uitleg bij specifieke leerstof, vraag om extra oefeningen te maken, enz.) Omschrijving: /
	Data-analyse (bijvoorbeeld: berekenen van data, scatterplot genereren, enz.) Omschrijving: /
	Efficiëntie bevorderen (bijvoorbeeld: samenvatten van bestaande teksten, bronnenlijst in APA-stijl zetten enz.) Omschrijving: /
	Ik heb de tools op een andere manier gebruikt. Omschrijving: